

nikonida. denkaletu araa

చేతాళ పంచవింశతి

చేతాళ పంచవింశతి

1724

ద. ద. న. కాండవి

గ్రంథకర్త

కాతా. శ్రీ రామశాస్త్రిగారు

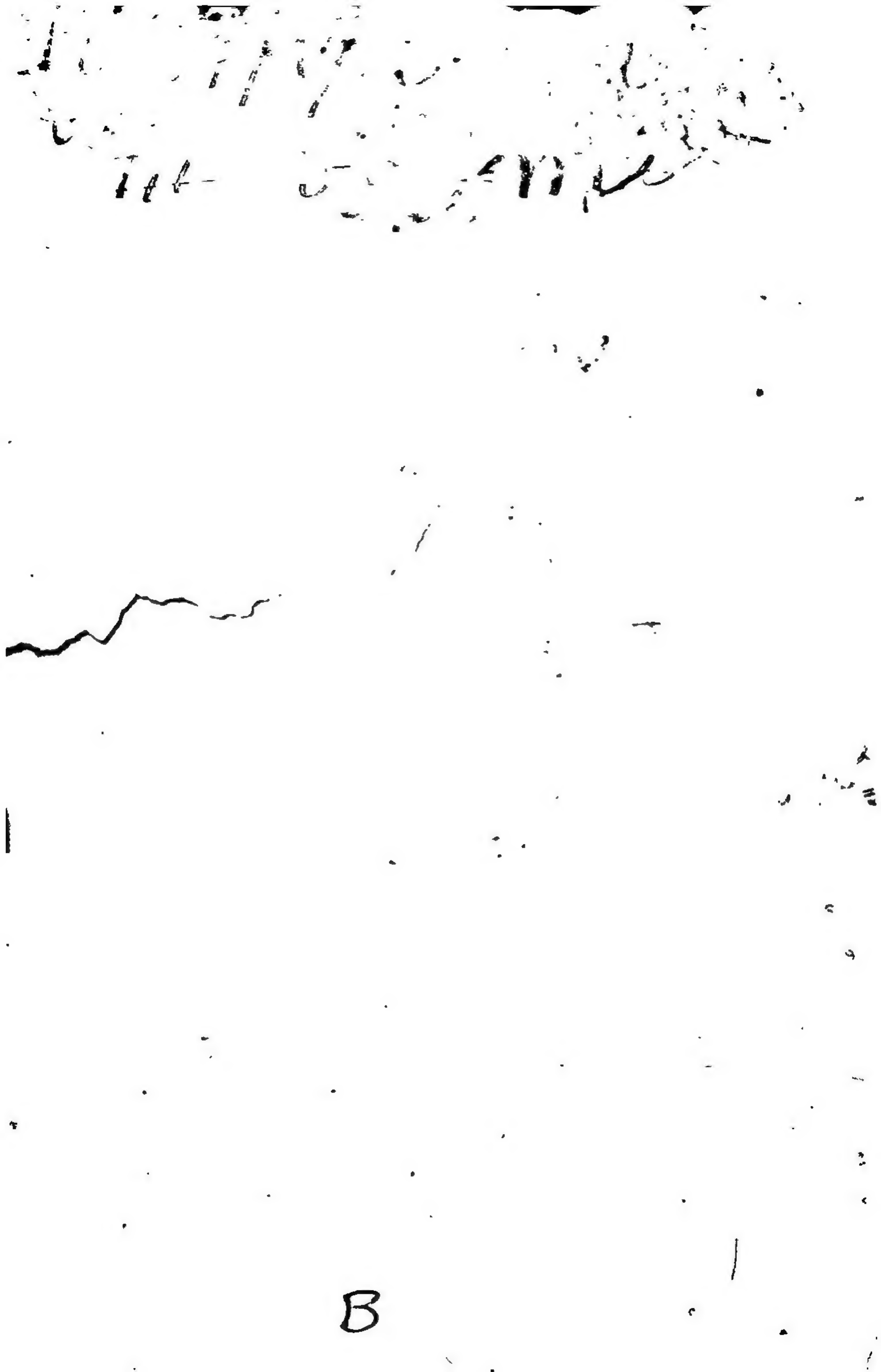
చెన్నపురి

ఇండియన్ పబ్లిషింగ్ హౌస్ లిమిటెడ్

1929

A

మొల 9 అణాలు

B

దానికొకటి కవులచేతిలో.

సంకల్పము

DIPLOMA

బేతాళ పంచవింశతి

9.24

ఉజ్జయినీ నగరాధి నాథునిపేరు గంధర్వసేనుడు. ఆతని
పుత్రు లార్గురును సమస్త విద్యావిశారదులై యుండిరి. పెద్ద
నానిపేరు శంఖుడు. తండ్రి మరణానంతర మాతడు రాజ్య
ము నలంకరించెను. రెండవనానిపేరు విక్రమాదిత్యుడు.
ఆతడు సకల సద్గుణ సంపన్నుడు. సర్వవిద్యా విశారదుడు;
సహపరాక్రమ ధనుడు. అందువలన నాతని ఖ్యాతి దేశ
దేశములయందు వ్యాపింప జొచ్చెను. సింహాసనము నలంకరిం
న శంఖుడు సోదరుని శక్తి సామర్థ్యములను, విద్యాబుద్ధులను
చి యోర్వజాలక ఆతని రహస్యముగ వధించుట కనేక
ప్రయత్నములు పన్నెను. కాని యాతని పన్నుగడలన్నియు వ్యర్థమ
యై చివరకు విక్రమాదిత్యుడు శంఖుని వధించి సింహాసనము
క్లేసెను.

విక్రమాదిత్యుడు మహావీరుడు; మారుడు; రాజ్యతంత్ర
ముడు; మహాత్తరగుణ సమన్వితుడు. అందువలన కొలది
ములో జంబూద్వీపమునంతయు వశపఱచుకొని రాజ్యపరి
పాలనం బొనర్చుచుండ, ప్రజలు శరమ సుఖమున గాలము
పుచ్చుచుండిరి.

విక్రమాదిత్యునకు దన పరిపాలనమున ప్రజ లేవిధ
ము జీవించుచుండిరను విషయమును స్వయముగఁ దెలిసికొన
మునను సంకల్పముగలిగి వెంటనే సోదరులయందు చిన్న
డగు భర్తృహరిమీఁద రాజ్యభారమును మోపి సన్యాసి
యగును ధరించి ప్రజలతోడ కలసి మెలిసి తిరుగుచు వారి

కష్టసుఖములను హృదయంగమ మొనర్చుకొనుచుండెను. విక్రమాదిత్యుని పరిపాలనమున కడువునీరు కదలక హాయి జీవించుచున్నామని ప్రజలనుకొనుటను స్వయముగ వినికొలది ఆనందించుచు దిగుగుచుండెను.

భర్తృహరి భార్యతోడఁ గలహించి విరాగియై రాజ్యమును వీడి దేశాంతరగతుఁడాయెను. ఆ వార్త విక్రమాదిత్యుఁడెవి సోకెను. వెంటనే విక్రమాదిత్యుఁడు బయలుదేరి యయిననగరమును బ్రవేశించునప్పటికి రాత్రి కెండు జాముఁదాటెను. నగరద్వారమును బ్రవేశింపఁబోవ భయంకర నూఁడగు యక్షుఁడొక్కఁ డాతని నడ్డగించి యిట్లునియె. “నీ వెవడవు? అర్ధరాత్రమున పురప్రవేశ మొనర్చుటకుఁ గారణ మేమి

విక్రమాదిత్యుఁడు:—నీ వెవ్వడవు; నన్నడ్డగించుట గారణ మేమి?

యక్షుఁడు:--నేను యక్షుఁడను. దేవేంద్రుని యాజ్ఞాసార మీపురమును రక్షించుచున్నాను. కావున నీవు ప్రవేశ మొనర్చుటకు వీలులేదు. భర్తృహరి రాజ్యమును సన్యాసమును గైకొని విదేశముల కేగియున్నాఁడు.

విక్రమాదిత్యుఁడు:—గాపేరు విక్రమాదిత్యుఁడు. లేవిధముగఁ గాలము గడపుచున్నారో కనుగొనవలయు. తలంపున భర్తృహరిమీఁద రాజ్యభారముంచి దేబానర్చుచుంటిని. కాని భర్తృహరి రాజ్యమును వీడి, సియై యుజ్జయిన నగరమునుండి యెచ్చటికో పోయి, వార్త విని యిటుకు వచ్చితిని. మార్గమును వీడుము. వాఁ బ్రవేశించెదను.

యక్షుడు:—విక్రమాదిత్యుడు మహాపరాక్రమ సంపన్నుడు గదా? నిజముగ నీవు విక్రమాదిత్యుడవే యైనచో మల్లయుద్ధమున నన్న జయింపుము. నగరప్రవేశ మొనర్ప నచ్చును. నన్ను జయింపజాలవా ముందడుగు వేయజాలవు.

విక్రమాదిత్యుడు వెంట నే మల్లయుద్ధమునకు క్షిణం నెను. అత్యంత కౌశలమున నిర్వురును పోరజొచ్చిరి. ముహూర్తకాలములో విక్రమాదిత్యుడు యక్షుని క్రిందఁ బడవైచి వక్షస్థలముమీఁద గూర్చుండి వానిని నొక్కి పట్టెను. అప్పుడు దీనస్వరమున యక్షుఁ డిట్లనియె. “మహారాజా! నీవు నిజముగ విక్రమాదిత్యుడవే. నన్ను విడిచి పురమును బ్రవేశింపుము. కాని నిన్ను నేను బ్రతికించితి నను విషయమును మరువజనకు.”

అను మాటలకు నవ్వుచు విక్రమాదిత్యుఁ డిట్ల “యక్షుడా! నిన్ను నేను చిత్తుచేసి నీ యెదురు రొమ్ముమీ గూర్చుండియుంటిని. ఒక్క త్రుటిలో నిన్ను యనుసదసు నకుఁ బంపఁగలను. కాని నిన్ను వీడఁదలఁచితిని. అందువలన నిన్ను బ్రతికించినవాడను నేనుగాని నన్ను నీ వెట్లు బ్రతికించితివి?”

అను ప్రశ్నకు నవ్వుచు యక్షుఁ డిట్లనియె. “మహారాజా! నేను సత్యమునే చిత్తుచుచున్నాను. నన్ను వీడుము. నీ చెప్పినట్లులఁ బ్రవర్తించినరెడల చక్రవర్తి వగుదువు. చిరకాల రాజ్యపరిపాలనం బొనర్చెదవు.”

విక్రమాదిత్యుఁ డాశ్చర్యమును బొందుచు యక్షుని లముపైనుండి దిగెను. యక్షుడు లేచి గూర్చుండి యొక డి విశ్రాంతి గైకొని యిట్లు చెప్పఁదొడంగెను. “మహా

రాజా! భోగవతీ నగరమును చంద్రభానుడను రాజు పాలించుచుండెను. ఆతఁడు షికి, లి పరాక్రమశాలి. చంద్రభానుడొకదినమున సైన్యసామంతులతోడ వేటకేగి మహారణ్యమందొక యాశ్చర్యదృశ్యమును గాంచెను. ఒక తాపసి కాళ్లు చెట్టుకొమ్మకుఁ దగిలించుకొని క్రిందికి వ్రేలాడుచు ధూమపాన మొనర్చుచుండఁ జూచి రాజు మిక్కిలి విస్మయము నొందుచు రాజధానికిఁ దిరిగివచ్చెను. పిమ్మట ననేకులవలన నా తాపసి మాననియతి యనియు, అనేక వత్సరములుగ ఘోరతప మాచరించుచున్నాడనియు వినిన కొలదిని యాతఁ డాశ్చర్యమును గొందఁజొచ్చెను.

ఒక దినమున చంద్రభానుడు కొల్వుకూటమునఁ బండి సభాసదులకు తాను గాంచిన యోగి వృత్తాంత దెలియఁజెప్పి యిట్లనియె.—“ఇచ్చటి కాయోగిని దీసి రాఁగలిగినవాని కొక లక్షవరహాలను బహుమతి నొసంగుదును.”

ఆ పురమందలి యొక వేశ్య యా విషయమును విని రాజసభ కేగి యిట్లు విన్నవించెను. “మహారాజా! ఆజ్ఞ నొసంగినయెడల నాతని నే నిచటకుఁ దీసికొనిరాఁగలను.” అన రాజు వేశ్యకాంత మాపల్కవ్యముల దిలకించి తాపసుని దీసికొని రాఁగల దని దలంచి యాజ్ఞ నొసంగెను.

వెంటనే యావేశ్య బయలుదేరి యోగి తపరించు స్థలమును జేరి యాతని సమీపించి చూచెనేత్రములు మూతలుపడియుండెను. శరీరమందలి కతయు సశించి యెముకలు చర్మముమాత్రము మిగిలి

అట్టివాని కాకస్మికముగ ధ్యానభంగ మొనర్చుట యకార్యమని యావేశ్య తలంచి యా వృక్షఃకుసుకు సమీపమం దొక కుటీరమును నిర్మించుకొని యందు నివసించుచు యోగికి సేవ జేయుచు ప్రతిదినమును పాయసమువండి కొలదిమాత్ర మా యోగినోటఁ బెట్టుచుండెను. అతఁడు దానిని భుజించుచుండెను. ఇట్లు కొన్నిదినములు గడచునప్పటికి నాతని కొకింత శరీర బలము వృద్ధియాయెను. పిమ్మట నొక దినమున నాతఁడు వేత్రములు దెరచి సమీపమందుఁ గూర్చుండియుండిన వేశ్యాంగనను గాంచి మోహించి తపము చాలించి చెట్టునుండి దిగివచ్చి యిట్లు ప్రశ్నించెను. “రమణీమణీ, ఈ మహారణ్యమునం దొంటరిగ నివసించుటకుఁ గారణమేమి?”

వేశ్య:—తాపసాత్తమా! నేను దేవకన్యను. తప మాచరించుట కిటు వచ్చితిని. ఆ కుటీరమునందు నివసించుచున్నాను. తమ దర్శనమువలన ధన్యనైతిసి.

తాపసి:—సుందరీ! నీవు నా కొనర్చిన సేవకు మిక్కిలి సంతృప్తచిత్తుడ నైతిని. నీ యాశ్రమమును చూడవలయునని యున్నది. అభ్యంతరము లేనియెడల నన్నటకుఁ దీసికొని పోము.

అంతట నావేశ్య యోగిని వెంట నిడుకొని కుటీరమును బ్రవేశించెను. మిక్కిలి శ్రద్ధాభక్తులతోడ యోగికి సేవ జేయఁ జొచ్చెను. ఇట్లు కొలదికాలము జరిగిన పిమ్మట యోగి ప్రవేశించి సంతృప్తితోంది యామెను గాంధర్వ విధిని వివాహమాడెను. కందమూలఫలములు మొదలగువానిని దినుచు వా రాకుటీరమందే సుఖముగఁ గాలము గడపుచుండిరి. కొంత

కాలము గడచిన 'పిమ్మట నా దంపతుల కొక పుత్రుడు
గలిగెను.

ఒక దినమున వేశ్య తాపసుని చూచి యిట్లనియె.
“నాథా! మనము నిరంతరము సంసార సౌఖ్యములయందు
మునింగియుండి పరమును మఱచియున్నాము. సంసార భోగ

ము లనిత్యములే గదా? కావున నాకు, తీర్థయాత్రల కేగి
పుణ్యము నాజ్ఞించుకొనవలయు నను కోరిక గల్గినది. నా మనో
వాంఛను బూర్తిచేయుఁడు.”

భార్య మాటలు సత్య మని నమ్మి యోగి పుత్రుని
మూఁపుపై నెక్కించుకొని భార్యవెంట నడచుచు బయలు
దేరెను. ఆయాపట్టణములను పుణ్యతీర్థములను దిలకించుచు
చివరకు వారు భోగవతీ నగరమును బ్రవేశించి రాజసభ కేగిరి.
అచ్చట నున్నవారెల్ల రాశ్చర్యాన్వితచిత్తులై తిలకించుచుండ
రాజు సభాసదులఁగాంచి యిట్లనియె. “మాచితిగదా ఈ
వేశ్య శక్తి సామర్థ్యములు? ప్రతిజ్ఞానుసారము యోగికి తపో
విఘ్నము గలిగించి యాతని గాంధర్వవిధిని వివాహమాడి
సంతానమును బడసి వెంట నిడుకొని వచ్చినది. ఈమె చాతుర్య
మునకును, బుద్ధికుశలతకును నే నెంతయు సంతసించుచున్నాను.”
అని కోశాధ్యక్షుని బిలిచి లక్షవరహాలను బహుమతి యొసంగు
మని యాజ్ఞాపించెను.

చంద్రభానుని మాటలు వినినంతనే యీ యోగికి తెలివి
గలిగి తుచ్చభోగములయందుఁ దగుల్కొంటి నని విచారించిన
కొలఁదిని యాతనికి దుఃఖము పొంగి పొరలఁజొచ్చెను. ఈ
చంద్రభానుఁడే తన తపమేను చెరచుట కీ వేశ్యను బంపెనని
గ్రహించి క్రోధాన్వితుఁడై శరీరము కంపించుచుండ షడవడ
వణంకుచు భుజముమీఁద నున్న పుత్రుని క్రిందఁ బడవైచి
తలవంచుకొని తీవ్రగమనమున నటనుండి నిర్గమించెను. మహా
రణ్యమున కేగి ఘోరతప మాచరించి తపోబలమువలన చంద్ర
భానుని సంహరించెను.

మహారాజా! నీవును, చంద్రభానుడును, యోగియు
 నొక్క నగరమున నొక్క ముహూర్తమున జన్మించితిరి. నీవు
 సింహాసనమలంకరించి స్రజాపాలనం బొనర్చుచున్నావు. చంద్ర
 భానుడు తెలికలకులమందుఁ బుట్టియు అదృష్టవశమున భోగ
 వతీ నగరనాథుడై యుండెను. కుమ్మరి కులమందుఁ బుట్టిన
 యోగి, యోగబలమువలన చంద్రభానుని సంహరించి అతని
 శరీరము నొకశ్మశానమందలి శిరీషవృక్షమునకుఁ దలక్రిందుగ
 వ్రేలాడఁగట్టి ఇప్పుడు నిన్ను సంహరించుటకుఁ బ్రయత్నించు
 చున్నాడు. నిన్ను సంహరింపఁ గలిగినచో అతఁడు విద్యాధరు
 లకు రాజగును. అతనినుండి నీవు తప్పించుకొనఁగలిగినయెడల
 పెక్కువేలయేండ్లు చక్రవర్తివై సర్వసుఖముల ననుభవించువు.
 రాజా! నీకీ విషయము తెలియదు. కావున నీకీ విషయమును
 జెప్పి నిన్ను బ్రతికించితిని.” అని నుడివి యత్తుడు స్వస్థానమున
 కేగెను.

విక్రమాదిత్యుడు విస్మయచిత్తుడై పలువిధముల చింతి
 చుచు స్వీయసాధమును బ్రవేశించెను. అంతఃపురమున నానంద
 కోలాహలము మిన్ను ముట్టెను. పురజను లపూర్వానందమున
 మునింగి యానందోత్సవములు చేయఁజొచ్చిరి.

ఒక దినమున విక్రమాదిత్యుడు కొల్వుదీర్చియుండ
 శాంతశీలుఁ డను సన్యాసి యటకు వచ్చి విక్రమాదిత్యమహా
 రాజుఛేతియం దొకఫలము నుంచి యాశీర్వాదించెను. కొంత
 వడి యథోచితసంభాషణ జరిగిన పిమ్మట నా సన్యాసి యట
 నుండి నిర్గమించెను. వెంటనే యత్తుడు చెప్పిన విషయము తలం
 పునకు రాగా విక్రమాదిత్యుఁ డిట్లు యోచింపఁ జొచ్చెను.
 “వీడు యత్తుడు చెప్పిన సన్యాసియై యుండవచ్చును. కావున

నీ ఫలము నిప్పుడే తినుట యుక్తమము గాదు.” అని తలంచి యా ఫలమును కోశాధ్యక్షుడగు ఉగ్రాణకునిచేతి కిచ్చి దాచి యుంచుమని నుడివెను. అతఁ డాఫలమును ధనాగారమున నొకమూలఁ బడవై చెను.

ఆ దినము మొదలు ప్రజ్ఞాదిన ముదయమునను శాంత శీలుఁడు సభాభవనముకు వచ్చి విక్రమాదిత్యునకు ఫలము నిచ్చి యేగుచుండెను. విక్రమాదిత్యుఁడు వానిని కోశాధ్యక్షున కిచ్చుచుండెను. ఒకదినమున రాజు మంత్రి సమంతులతోడ వన విహారమునకు బయలుదేరఁబోవు సమయమున శాంతశీలుఁడు వచ్చి యాశీర్వాదించి ఫలము నొసంగెను. వెంటనే పంపుడు కోఁతి యటకురాగా, విక్రమాదిత్యుఁ డాఫలమును దాని సమ్మతి ఖమునఁ బడవేయ నది పగిలి యందలి రత్నము బయల్పడెను. దానిని దీసిచూడ నది యత్యద్భుత రత్నమై యుండెను. అప్పుడు విక్రమాదిత్యుఁడు యోగిని చూచి యిట్లనియె. “మహాశయా! ఈ యమూల్యరత్నమును నా కేల నొసంగితిడి?” అని ప్రశ్నింప శాంతశీలుఁ డిట్లనియె. “మహారాజా! నూన్యహస్తముల ప్రభు దర్శనము చేయరా దని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. అందు వలన రత్నముల నిమిడ్చిన ఫలములఁ దెచ్చి తమ కొసంగుచు న్నాను.” వెంటనే రాజు సభాభవనమున కేగి కూర్చుండి కోశాధ్యక్షునికడ నిల్వయున్న ఫలము లన్నిటిని దెప్పించి చూడఁ బ్రతి ఫలమందును స్వచ్ఛమగు నపూర్వరత్న మొక్కటియుండెను. ఆ రత్నములన్నిటిని చూచి విక్రమాదిత్యుఁడు మొదలగువా రెల్ల రాశ్చర్యాన్విత చిత్తులైరి. అప్పుడు రాజు యోగిని చూచి యిట్లు ప్రశ్నించెను. “మహాశయా! తాము యోగులు. ఈ యమూల్య రత్నములు తమ కెల్లు లభించినవి? వీనిని నా

కొసంగుటకుఁ గారణ మేమి?" అన యోగి రాజును రహస్య ప్రదేశమునకుఁ దీసికొని యేఁగి యిట్లనియె. "మహారాజా? నేను గోదావరీతీరమందు దొక శ్మశానమందు మంత్రసాధన కుపక్రమింపఁ దలఁచితిని. ఇదివఱకు ధనసిద్ధి మైనది. అందువలన రత్నముల తను కొసంగితిని. కాని యిప్పు డష్ట సిద్ధులు లభించుటకొఱకు మంత్రసాధనకుఁ గడంగెదను. మీరు నా కుటీరమునకువచ్చి యొకరాత్రి యటనుండిన నా కష్టసిద్ధులు లభ్యమగును."

విక్రమాదిత్యుఁడు :—మహాశయా! అది యెంతటి కార్యము? తప్పక వచ్చెదను కాని నే నెప్పుడు రావలయును?

యోగి:-భాద్రపదబహుళచతుర్దశి సాయంకాలమునకు రావలయును.

విక్రమాదిత్యుఁడంగీకరించెను. యోగి యటనుండి నిర్గమించెను. భాద్రపదబహుళచతుర్దశి వచ్చెను. ఆ దినమున విక్రమాదిత్యుఁడు కరవాలమును చే ధరించి యొంటరిగ బయలుదేరి సాయంకాలమునకు గోదావరీతీరమందు శ్మశానములోని యోగి కుటీరమును బ్రవేశించెను. విక్రమాదిత్యునిఁ గాంచి యోగి పరమానందభరితుఁడై శ్మశానమందలి మట్టిచెట్టుక్రిందఁ గూర్చుండెను. ఆతనిచుట్టు భూతప్రేత పిశాచములు సంతసమున సృత్యము సలుపుచు అనేకవిధ వికటనాదములు చేయసాగెను. యోగి చర్మముగప్పిన తల పుట్టెను వాయుంపఁజొచ్చెను. ఆ భయంకర దృశ్యమును గాంచి విక్రమాదిత్యుఁ డణుమాత్ర మైనను భయపడక యోగికి ప్రణామం బాచరించి యిట్లనియె. "మహాశయా! నే నొనర్పవలసిన కార్యమును సెలవిండు. అది యెట్టి దుర్ఘట కార్య మైనను సాధింతును".

యోగి:—మహారాజా! సత్పురుషు లాడినమాటఁ
వప్పురు. మీ సత్యనిష్ఠకు నే నెంతయు సంతసించుచున్నాను.
ఇప్పుడు మీ కొనర్పవలసిన కార్య మిది. ఇచ్చటికి దక్షిణ
దిక్కున రెండు యోజనముల దూరమం దొకశ్మశాన మున్నది.
అందలి శిశీషవృక్షమున కొక శవము వ్రేలాడుచుండును.
దానిని మౌనముగ నిటకుఁ దీసికొని రావలయును.

అన, వెంటనే రాజు బయలుదేరెను. భాద్రపదమా
సము, బహుళ చతుర్దశి, ఘోరాంధకారము. దట్టముగ
మేఘము లుట్లుకొని కుంభవృష్టి కురియుచుండెను. తీవ్రముగ
గాలి వీచుచుండ మేఘము లులుముచుండెను. మెఱుపులు
మెఱయుచుండఁ పిడుగులు పడుచుండెను. ఆ నిశీధిసమయ
మున నణుమాత్ర మైనను చలింపక విక్రమాదిత్యుఁడు నడచుచు
ముందునకుఁ బోవుచుండెను. పోయిన కొలఁదిని భూతప్రేత
పిశాచముల యుషద్రవము మిక్కుటము కాఁ జొచ్చెను. కాని
వాని నణుమాత్రమైనను సరకుగొనక విక్రమాదిత్యుఁడు యోగి
నుడివిన శ్మశానమును బ్రవేశించి శిశీష వృక్షమును సమీపింప
నా వృక్ష మొక్కనిముసము తళ తళ ప్రకాశింపఁ జొచ్చెను.
మరుసటి నిముసమున నంధకార బంధుర మగుచుండెను.
వివిధవికటధ్వను లొక్కమారుగ జెలరేఁగెను. పిమ్మట
చంపు, నలుకు, చీల్చు - అను పల్కులు భయంకరముగ
విననయ్యెను.

విక్రమాదిత్యుఁడు నణుమాత్రమైనను జంకక, భయమొ
డక, శిశీష వృక్షమున తలక్రిందుగ వ్రేలాడుచున్న శవమును
గాంచి, వెంటనే చెట్టెక్కి కరవాలమున చెట్టుకొమ్మకుఁ గట్టి

యున్న శవము కాలిత్రాటిని నరికెను. శవము క్రిందఁబడి మిక్కుటముగ రోదనము చేయుచుండ విక్రమాదిత్యుఁ డాశ్చర్యాన్వితచిత్తుఁడై యా వృక్షమునుండి దిగి శవమును సమీపించి నీ వెవ్వరని ప్రశ్నింప శవము పక పక నవ్వుచు విక్రమాదిత్యుని చూచి యిట్లనియె. “మహారాజా! నీకీ దురవస్థ వచ్చుటకుఁ గారణమేమి?” అనఁగా రాజు మిక్కిలి యాశ్చర్యముఁబొందుచు నివ్వెరపడి చూచుచుండ నా శవము వెంటనే మీది కెగసి చెట్టున యథాప్రకారము ప్రేలాడఁ జొచ్చెను. అప్పుడు విక్రమాదిత్యుఁడు బేతాళుఁ డీశవమున ప్రవేశించి నిరుత్సాహపలుపఁజూచుచున్నాఁడని తలఁచి వెంటనే వృక్షము నెక్కి శవము కాలికీ గట్టియున్న త్రాటిని నటికి రెండవ చేత శవమును బట్టుకొని క్రిందికి దిగివచ్చెను. శవము నెన్ని విధములనో ప్రశ్నించెను. కాని ప్రత్యుత్తర మేదీ? అప్పుడు విక్రమాదిత్యుఁ డిది యక్షుఁడు చెప్పిన చంద్రభానుని శవము. ఇంక బేతాళుఁడు నివసించుచున్నాఁడని తలఁచి యా శవమును భుజముపై నిడికొని రెండవచేత ఖడ్గము దేదీప్యమానముగ వెలుంగుచుండ మహాపరాక్రమసంపన్నుఁ డగు విక్రమాదిత్యుఁడు బయలుదేర భూత ప్రేత పిశాచముల చీత్కారములడంగెను. వర్ష మాగెను. మేఘములు విడిపోయెను. నక్షత్రములు మినుకు మినుకు మని వెలుంగఁజొచ్చెను. అప్పుడు పురుషసింహుఁడగు విక్రమాదిత్యుఁడు పదభరమున భూమి కంపించుచుండఁ గొంతదూర మేఁగునప్పటికి శవ మిట్లనియె. “వీరాగ్రగణ్యా, నీ వెవ్వఁడవు? న న్నెక్కడకు - ఎందులకుఁ దీసికొని పోవుచున్నావు?”

విక్రమాదిత్యుడు.

శీలుఁ డను యోగి యాజ్ఞానుసంఘం
నకుఁ దీసికొనిపోవుచున్నాను.

నము

బేతాళుడు:-“మహా రాజా! నీవు విక్రమాదిత్యుడవా?
అటులయిన నీపరాక్రమమును విద్యాబుద్ధులును జగద్వితములు
గదా? బుద్ధిహీనులు చూర్ణులు మొదలుగాఁ గల మానవులు
వివాదలు - నిద్ర మొదలగువానితోడఁ గాలమును వ్యర్థపుచ్చు
చుందురు. సత్పురుషు లుత్తమ ప్రసంగములతోడఁ గాలమును
గడపుచుందురు. కావున మానముగ నడచుట ఉత్తమము
కాదు. నేను నీకు కథలను చెప్పెదను. కథ ముగిసిన పిమ్మట
నేనడుగు ప్రశ్నకు సరిగఁ బ్రత్యుత్తర మీయవలయును. వెంటనే
నేను యథాస్థానమున కేఁగి శిరీష వృక్షమున వ్రేలాడుచుందును.
తెలిసియుండియు సరియగు ప్రత్యుత్తర మీయవేని నీతల వేయి
వ్రక్క లగును. నాకు నీయెడఁ దృప్తిగలిగినప్పుడు నీవెంట
శ్మశానమునకు వత్తును.” అను నుచువులకు విక్రమాదిత్యుడు
సమ్మతించెను. బేతాళుడు కథలఁ జెప్పుట కుప్రకమించెను.

మొదటి కథ

వారణాసి నగరాధినాథుని పేరు ప్రతాపనుకుటుండు.
ఆతని పట్టమహిషి పేరు మహాదేవి. ఆ రాజదంపతుల పుత్రుని
పేరు వజ్రముకుటుండు. ఆతడు మాత్రీ పుత్రుని మిక్కుటముగఁ
ప్రేమించుచుండెను. ఒకదినమున వజ్రముకుటుండు మాత్రీ పుత్రుఁ
డగు బుద్ధశరీరునితోడవేటకు బయలుదేరెను. వాచిర్వరరణ్యా
మందుఁ దిరిగి తిరిగి యనేక మృగముల వేటాడి చివర కొక

గట్టెనొక వృక్షమునకు గుఱ్ఱములఁ
 నొనమొనర్చెను. ఆ సరోవరమా
 వలి గట్టెన పరమేశ్వరుని దేవళ ముండెను. రాకొమరుఁడు
 నొనమాచరించి శివుని మందిరమున కేగి పరమేశ్వరుఁ బూ
 జించి తిరిగివచ్చునప్పటి కొక పరమసుందరియగు కన్యక చెలి
 కత్తెలతోడ వచ్చి యా పుష్కరిణియందు నొనమాచరించి
 పరమేశ్వరునిఁ బూజించి వకుళ వృక్షచ్ఛాయను నిలిచియున్న
 రాకొమరుని తదేకనిష్ఠతోడఁ దిలకింపఁజొచ్చెను. వ్రజముకు
 టుఁడు ఆ సుందరిని చూచి మోహవేశపరవశుడై తెప్ప
 వాల్పక చూడసాగెను. బుద్ధశరీరుఁ డొకింత దూరమం దుండి
 యా విషయమును గమనించుచుండెను. ఆ పరమసుందరి చెలి
 కత్తె లామెను తొందరచేసి యటనుండి తీసికొనిపోయిరి.
 ఆమె యేగునప్పుడు వ్రజముకుటునిఁ జూచుచు తలయందలి
 పద్మపుష్పమును చే ధరించి కర్ణములయందుఁ బెట్టుకొనెను.
 పిమ్మట దానిని పండ్లతో కొరికి క్రిందఁ బడవైచెను. క్రింద
 నున్న పుష్పమును వంగి తీసికొని వక్షస్థలమునం దదుముకొ
 నెను. రాకొమరుని చూచుచు చెలులతో నటనుండి నిర్గ
 మించెను.

వ్రజముకుటుఁడు రాజపుత్రిక కనులకుఁ గానవచ్చునంత
 వరకు చూచుచు నిలుచుండెను. కాని యామె కనుచూపులకు
 దూరమైనంతనే హతబుద్ధిమై మంత్రిపుత్రుని సమీపించి
 యిట్లనియె. “నే నత్యంత సౌందర్యరాశియగు సుందరిం
 గాంచితిని. కాని చూచుచుండఁగనే యామె యటనుండి
 చెలులతోడ నిర్గమించినది. ఏమి చేయుదును? ఆమె పుట్టు
 పూర్వోత్తరములు నాకుఁ దెలియవు. ఆమెను నేను వివాహ

మాడవలయును. లేనియెడల మరణము తప్ప వేఱుకూర్గము లేదు.” అను విచారపూరిత వాక్యములను విని మంత్రిపుత్రుఁడు మనోగతాభిప్రాయమును వెల్లిడింపక నాతని వెంట నిడుకొని కాశీపురమునకుఁ దిరిగివచ్చెను.

అప్పటినుండియు వజ్రముకుటుండు నిద్రాహారములను, మాని మిత్రులతోనైనను మాట్లాడక మానియై మందిరమందొక గదియందు కాలము గడపుచుండెను మఱియు. తాను వరించిన రాకొమరి చిత్తరువును చిత్రించి దానిని సమ్ముఖిమం దుంచుకొని యహోరాత్రు లా పటమును సందర్శించుచుండెను. ఎవరెన్ని విధములఁ బ్రశ్నించినను బ్రత్యుత్తరము నీయఁడాయెను. బుద్ధశరీరుఁడు రాజపుత్రుని మనోవ్యధను బాప బలువిధములఁ బ్రయత్నించి చూచెను. తిట్టెను. చీవాట్లు పెట్టెను. కాని లాభ మేమి? రాజపుత్రుఁడు మానమును వీడకుండెను. బుద్ధశరీరుని ప్రయత్నములన్నియు వ్యర్థములాయెను. ప్రియస్నేహితుని దుర్దశకు వగచుచు మంత్రిపుత్రుఁడొక దినమున వజ్రముకుటునిఁ గాంచి యిట్లనియె. “మిత్రుడా! ఆ కన్యక బయలుదేరి యేగినప్పుడు నీతోడ మాట్లాడియుండెనా?”

వజ్రముకుటుండు:—నాతోడ మాట్లాడలేదు, కాని సంకేత మొనర్చినది.

అని పద్మపుష్పమును తలనుండి తీసి కర్ణములయందుఁ బెట్టుకొనుట - దానిని పండ్లతోఁ గొరికి క్రిందఁ బడవేయుట - ఇవి దీసికొని వక్షస్థలమున నదుముకొనుట మొదలగు క్రమములను జెప్పెను. ఆ వృత్తాంతమంతయు విని మంత్రి

పుత్రుఁడు సంతసించుచు నిట్లనియె “మిత్రుఁడా! ఏలచింతించె
దవు? నే నాసంకేతార్థమును గ్రహించితిని. ఆ కన్యకపుట్టుపూ
ర్వోత్తరములన్నియు గోచరించినవి. ఇక నీవు భయపడవలసిన
పని లేదు. కొలది దినములలో నీ వామెను వివాహమాడఁగలవు.
కావున చింతింపవలదు. బయలుదేరుము. ప్రథమముననే నా కా
సంకేతములను చెప్పియుండిన యెడల నిదివరకే నీకు వివాహమై
యుండెడిది. కానిమ్ము. ఆ కన్నియ తలయందలి పద్మపుష్ప
మును కర్ణములయందుఁ బెట్టుకొనుటవలన ఆమె దేశము కర్ణో
త్పల మహారాజు పాలించు కర్ణాటదేశ మనియు, పండ్లతో గొరు
కుటవలన దంతఘాటునిపుత్రిక ననియు, వక్షస్థలమున నదుము
కొనుటచేత నిన్నుఁ బ్రేమించితి ననియు, పద్మమును సంకేతార్థ
ముపయోగించుటవలన పేరు పద్మావతియనియుఁ జెప్పియున్నది.
మిత్రుఁడా! కర్ణాటదేశాధీశుని పేరు కర్ణోత్పల మహారాజు.
ఆతని సైన్యాధ్యక్షుని నామధేయము దంతఘాటుఁడు. దంత
ఘాటుని పుత్రిక పేరు పద్మావతి యను విషయము నిద్రవలకే
నే నెఱుంగుదును. కావున వేట నెపమున బయలుదేరుము.

వజ్రముకుటుఁడు భుద్ధశరీరుని వాక్యములు విని పరమా
నందభరితుఁడై మరుసటిదిన ముదయముననే లేచి శస్త్రాస్త్ర
ముల ధరించి మంత్రిపుత్రునితో బయలుదేరెను. వీరర్వురు
చెటి యొక పంచకల్యాణి గుట్టము నెక్కిరి. ఆ యశ్వరాజ
ములు వాయువేగ ముచోవేగమునఁ బరువిమచుంప ననేక
పట్టణములను పల్లెల నతిక్రమించి కొలఁదిదినములలో కర్ణోత్పల
మహారాజు రాజధానిని చేరి దంతఘాటునిమందిర సమీపము
దలి యొకముసలి దాసియింటి కేగిరి. ఆమె మీ రెవ్వ రని
ప్రశ్నింప “మేము వర్తకులము, వ్యాపారముకొని కీపురము

నకు వచ్చితిమి.” అన, వారి రూపరేఖావిలాసములఁ గాంచి
 యా వృద్ధదాసి మిక్కిలి సంతసించి వారి కాహార పానీయములఁ
 దృష్టికరముగ నొసంగెను. రెండు మూడు దినములు గడచిన
 పిమ్మట నామెకు కొంత ధనమిచ్చి వశపఱచుకొని ప్రసంగ
 వశమున మంత్రపుత్రుఁ డిట్లనియె. “అవ్వా, మీ ససార
 మందుడు జనసంఖ్య యెంత? మేము వచ్చినప్పటినుండియు
 నీవు మాత్రమే కనబడుచున్నావు.” అన వృద్ధదాసి యిట్ల
 నియె. “నా కొకపుత్రుఁడు మాత్రము గలఁడు. ఆతనికి రాచ
 నగరునం దుద్యోగము. ప్రస్తుత మాతఁడు విదేశములయం
 దున్నాఁడు. గాజకార్యములు పూర్తియైనంతనే మరలివచ్చును.
 నేను సైన్యాధ్యక్షుఁ డగు దాతఘాటునిపుత్రిక పద్మావతికి
 దాసిని. వృద్ధ నగుటవలన నిష్పాదు గృహమందే నివసించుచు
 న్నాను. అయినను నాకుఁ గావలసిన భోజనపదార్థములను
 వా రిచ్చుచుందురు. ఇప్పటికిని పద్మావతి నన్ను మిక్కిటముగఁ
 బ్రేమించుచుండును. కావున దినమున కొకమా రామెను
 చూచి నచ్చుచుండును.”

గాజపుత్రుఁ డిట్లనియె “అవ్వా! రేపు నీవు పద్మావతి
 కడ కేగునప్పుడు నాతోడఁ జెప్పుము. ఆమెకు నే నొక వార్తను
 చెప్పుదును.”

దాసి:—సరే. మిక్కిలి యావశ్యకమగు కార్యముం
 డిన చెప్పుము. ఇప్పుడే పోయి పద్మావతికిఁ జెప్పి వస్తును.

అను వృద్ధదాసిన్యాములకు నజ్రమగుటఁడు మిక్కి
 లి సంతసించి కొంత ధనము నామెకు బహుమతి యొసరిగి
 యిట్లనియె. “అవ్వా, పుష్కరిణియందు స్నానమాడి దేవుని

పూజించిన పిమ్మట పుష్కరిణియొడ్డునఁ గాంచిన రాజపుత్రుఁడు
నీ సంకేతానుసారము వచ్చియున్నాఁడని చెప్పెము.”

అన, నా వృద్ధదాసి వజ్రముకుటఁ జొసంగిన ధనమును
దాచుకొని సైన్యాధ్యక్షుని మందిరముఁ బ్రవేశించెను. అప్పుడు

పద్మావతి యొంటరిగఁ గూర్చుండియుండ న్న
 “అమ్మా! నిన్ను చిన్నప్పటినుండియుఁ బె
 తిని. ఇప్పుడు నీకు యుక్తవయస్సు వచ్చిన
 వివాహము జరుగును. నీవు సరోవర తట్ట
 త్రునిఁ గాంచి సంకేత మొనర్చి వచ్చియ
 రుఁడు వచ్చి నాయొంట బసచేసియున్నాఁడు.
 ముల నీకు తగిన వరుఁడు. నీ కూపలావణ్యము
 కూపలావణ్యవిలాసములు తూచిన స్త్రీన్నవి.”

ఈ మాటలు వినినంతనే పద్మావతి కల్పితకోపము నభిన
 యించుచు మంచి గంధమును రెండు చేతులకుఁ బట్టించుకొని
 వృద్ధదాసిచెంపలు వాయించి యంతఃపురమునుండి వెడలఁగొ
 ట్టెను. కాని యందలి రహస్య మా వృద్ధదాసి గ్రహించు టెట్లు?
 పద్మావతివలన నవమానింపఁబడి వృద్ధదాసి స్వగృహమునకు
 వచ్చి వజ్రముకుటునకు జరిగిన వృత్తాంతమంతయుఁ జెప్పెను.
 వజ్రముకుటుఁడు సంకేతమును గ్రహింపఁజాలక విచారించుచు
 బుద్ధశరీరునిఁ జూచి యిట్లనియె. “మిత్రమా! ఇక నే నేమి
 చేయుదును? పద్మావతికి నిశ్చయముగ నామీఁద విరక్తి గలి
 యున్నది. లేనియెడల నేను పగపిన దూత నవమానించి
 తరిమివేయునా?” అన బుద్ధశరీరుఁ డిట్లనియె. “న్నేహితుఁడా?
 జరిగిన విషయమును సరిగఁ గ్రహింపఁజాలక తొందరపడుచు
 న్నావు. పద్మావతి మంచి గంధపుచేతులతోడ దాసి చెంపలు
 వాయిచినది. అందువలన గంధపత్రేళ్లు పదియు దాసి బుట్టల
 మీఁదఁ గన్పించుచున్నవి. దీని యభిప్రాయ మేమన, ఇంకను
 పదిదినములకుఁగాని వెన్నెల రాత్రులు ముగియవు. పదిదిన
 ములు గడచిన పిమ్మట నిన్ను దర్శించుటకు వీలగు నని యామె

న్నది. కావున తొందరపడకుము. పది దిన
బడుము. పిమ్మట నామెను వివాహమాడ

కుటుంబు సంతసించి దినమొక యుగముగ

దీదినములు గడచెను. రాజపుత్రుని కోరిక

కొని పద్మావతికడ కేగి మరల రాకొమ

మొప్పను. అంత నామె మిక్కిలి కోపాన్నితయై

కొనివచ్చి మెడబట్టుకొని నెట్టుచు దిడ్డి వాకిలికడకుఁ దీసి

కొనివచ్చి వెలుపలకుఁ ద్రోసి తలుపు బిగించుకొనెను. ఆ నృధ

దాసి మిక్కిలి మనోవ్యధ నొంది స్వగృహమున కేగి పద్మావతి

మెడబట్టుకొని వెలుపలకు నెట్టి తలుపు మూసికొనినదని నుడువ

వజ్రచూకుటుంబు విషణ్ణుడాయెను. ఈ ప్రయత్నము వ్యర్థమని

తలంచుచుండ బుద్ధశరీరుఁ డిట్లనియె. “మిత్రుఁడా! సంకేతమును

గ్రహింపలేక విచారించుచున్నావు. ఇప్పటికి నీ మనోవాంఛ

సిద్ధించినది. ఈదినమురాత్రి దిడ్డిత్రోవను నిన్ను రావలయు నని

పద్మావతి సంకేత మొనర్చియున్నది.”

అను నుడువులకు రాకొమరుఁడు మిక్కిలి సంతోష

చిత్తుఁడై మంచి దుస్తులను ధరించి సూర్యాస్తమయముకొఱ

కెదురుచూచుచుండెను. సూర్యుఁ డస్తాచలము నధిష్ఠించెను.

గృహములయందు దీపములు వెలిగించిరి. బాల బాలికలు

మంగళ గీతములఁ బాడఁజొచ్చిరి. బ్రాహ్మణ వీధియందు వేద

గానము కర్ణగోచర మగుచుండెను. అప్పుడు రాకొమరుఁడు

భుజించి వివాహమునకుఁ దగువేషము ధరించి యొంటరిగ

బయలుదేరి పద్మావతి దేవియంతఃపురమున కున్న దిడ్డివాకిలి

కడ కేగెను. పద్మావతి తగు వేషభూషణములు ధరించి ముఖ్య

అగు చెలులతోడ ద్వారముకడఁ గాచుకొనియుండెను. రా
కొమరుని దర్శించినంతనే యామె యంతఃపురమును బ్రవేశిం
చెను. ఆమె సఖులు వజ్రముకుటుంబుని సగౌరవముగ సత్కరించి
యంతఃపురములోనికిఁ దీసికొని యేగిరి. రా కొమరుని గాంచి
పద్మావతి లేచి నిలిచెను. ఆమె మెడయందు వజ్రముకుటుంబు
పూలహారమును వైచెను. పద్మావతీదేవి కుసుమమాలచే వజ్ర
ముకుటుని కంఠ సీమ నలంకరించెను. చెలులు మంగళ గీతములఁ
బాడిరి. అంత వజ్రముకుటుండు పద్మావతిహస్తమును బట్టి
కొనెను. వినాహము పూర్తియ్యాయెను.

తెల్లవారెను. వజ్రముకుటుండు స్వస్థానమున నిరగ
వలయు నని స్రయత్నింపఁ బద్మావతి యిట్లనియె. “ఇది నా నిజ
మందిరము. ఇచ్చటికి నా ప్రియసఖులు తప్ప మఱి యెవ్వరూను
రాదు. రాకూడదు. కావున నీ విచ్చట నిర్భయముగ నుండ
వచ్చును. నిన్ను విడిచి నేనొక్కనిముసమైనను బ్రతుక జూ
లను” అనుచూటల కంగీకరించి వజ్రముకుటుండు సంతసముగ
నచటనే కాలము గడుపఁజొచ్చెను.

ఇట్లు కొన్ని దినములు గడచెను. వజ్రముకుటుంబునకు
వారణాసి కేఁగవలయునను తలంపు ప్రబలమాయెను. కాని పద్మా
వతి యంగీకరింపకుండెను. చేయునది యేమి? ఆమె యంగీకా
రమును బడయుక బయలుదేరి వచ్చుట కిచ్చగింపక నచ్చటనే
వజ్రముకుటుండు నివసించుచుండెను. ఇట్లుండ నెలదినములు
గడచెను. రెండు నెలలు పూర్తియ్యాయెను. అయినను రా
కొమరుఁ డేఁగుటకు పద్మావతి సమ్మతింపకుండెను.

ఒక దినమున వజ్రముకుటుండు అంతఃపురము దొంట
రిగఁ గూర్చుండి యిట్లు విచారింపఁ జొచ్చెను. “నేను నరా

ధనుఁ డను. కాకున్న సామాన్య సుఖముకొఱకు తలిదండ్రుల వీడి జన్మభూమిని మరచి యిట నివసించునా? బుద్ధశరీరుని తేను సమాచారమే తెలియుటలేదు. ఆతఁడు నన్ను హీనముగఁ దలంపఁడా? స్వార్థపరుఁ డని యెంచఁడా?" అని యనుకొనుచు నిట్టూర్పు విడచుచుండ పద్మావతి యటకు వచ్చెను. వజ్రముకుటుని మనోభావమును గ్రహించి యిట్లనియె. "మహారాజా, మీరు మిక్కిలి విచారముగ నున్నటులఁ గాన్పించుచున్నారు. కారణమేమి?"

వజ్రముకుటుఁడు:—నేనిచ్చట యడు గిడి నప్పటినుండియు నామిత్రుఁ డగు బుద్ధశరీరుని తేమసమాచారముగూడ తెలియుట లేదు. ఆతఁడు నన్ను దుర్భాగ్యుఁడు, స్వార్థపరుఁ డని దలంచుటయు దాశ్చర్య మేమున్నది? తలిదండ్రులు నా కొఱకు బరితపించుచుందురు. కావున మిత్రునితోఁ గలిసి వారణాసి నగరమున కేఁగి తలిదండ్రులకు వందన మాచరింపవలయు నని యున్నది. నీ వంగీకరించినయెడల బయలుదేరి యేఁగుదును. నా ప్రయాణమునకు సమ్మతింపుము. కొలఁది దినములలోఁ దిరిగి వత్తును.

పద్మావతి:—మిత్ర దర్శనమునకుఁ బరితపించుటయు దాశ్చర్య మేమున్నది? కాని మీ రిన్నిదినములుగ నాతని తేమసమాచారము తెలిసికొనకుండుట శోచనీయము. కాని నేను చేసిన సన్నలను మీరు గ్రహించితిగా లేక మీ చెలికాఁడు గ్రహించెనా?

వజ్ర:—నా మిత్రుఁడు గ్రహించెను.

పద్మావతి:—ఆ విషయము నింతవఱ కేల చెప్పకుంటి? మన యిర్వురకు వివాహము సంఘటిల్లునట్లొనర్చిన యాబుద్ధ

విశాగమని తగువిధమున సత్కరింపవలదా? సత్కరింపకుండుట కృతఘ్నత గాదా? కాని మన వివాహవిషయము పరమరహస్యముగ నున్నది. అందువలన బుద్ధశరీరు నిటకు దోడ్కొని వచ్చి సత్కరించుటకు వీలులేదు. ఏమి చేయుదును? మీరీ దినము దీపములు పెట్టినంతనే వృద్ధుడాసి మందిరమునకేగి బుద్ధశరీరునిఁ గాంచుఁడు. నేను స్వహస్తమున కొన్ని పిండివంటలను జేసి దాసిచేతఁ బంపుదును. వానిని మీ మిత్రుఁడగు బుద్ధశరీరున కొసంగుఁడు. కాని మీ రక్కడ గ్రుక్కెఁడు నీరైనను త్రాగవలదు. మీతోఁగలిసి భుజింపకున్న నా కాకలి తీరదు. కావున ప్రథమయామము ముగియు లోపలనే మీ రిచ్చటకు తిరిగి రావలయును.

ఆ మాటలకు సంతసించి వజ్రముకుటుండు సూర్యుఁడస్తమించినంతనే బయలుదేరి దిడ్డివాకిలి దాటి వృద్ధుడాసి గృహమును బ్రవేశించెను. బుద్ధశరీరునిఁ గాఁగిలించుకొనెను వారి ర్వురు ప్రసంగమునకుఁ గడంగిరి. వజ్రముకుటుండు భార్య సన్గణములను వర్ణించి చెప్పుచుండ పద్మావతీదేవిదాసి వివిధభక్త్యములను బంగారుపల్లెరమునఁ దీసికొనివచ్చి బుద్ధశరీరునఁ సమ్మఖమందుఁ జెట్ట రాకొమరుఁ డిట్లనియె. “మిత్రుఁడా! మాయిర్వర వివాహమునకు నీవేగదా ముఖ్యకారకుఁడవు? అందువలన కృతజ్ఞతను వెల్లడించుటకు నాభార్య స్వహస్తమున సిద్ధముచేసి పిండివంటలు నీకుఁ బంపినది. వీనిని భుజింపుము. పద్మావతి మిక్కుటముగ సంతసించును. నీవు స్వయముగఁ జేసిన పదార్థములఁ దిని నామిత్రుఁడు మిక్కిలి సంతసించి శతముఖముల నిన్నుఁ బ్రశంసించె నని చెప్పుదును.”

అను మాటలు వినుచు బుద్ధశరీరుఁ డాదానికి సెలవొ సంగ నది యటనుండి నిర్గమించెను. ఆ పదార్థముల కేసి యొ కింతవడి తిలకించి చేతఁబట్టి వాసనచూచి మరల యథాస్థాన మాదూచి యిట్లనియె. “న్నే హితుఁడా! ఇవి యన్నియు విష మిశ్రితములు. కాని నీవు భుజింప కుండుట కెంతయు సంత సించుచున్నాను.”

రాజపుత్రుఁడు:—పద్మావతి నీకొఱకేల విషమిశ్రిత పదార్థములఁ బంపును? అట్టి సందర్భ మేమున్నది? నీవు భ్రమ పడుచున్నావు. ఆమె స్వయముగ వండి కృతజ్ఞతను నెల్లడించు టకు నీకుఁ బంపిన భక్ష్యములు ఇవి. దురభిప్రాయమును వీడి భుజింపుము. సంతసించెదను.

అని నుడువుచు బుద్ధశరీరుని సందేహనివారణముకొఱకు వానియందొక భక్ష్యపుముక్కను విఱచి యటఁ దిరుగుచున్న పిల్లి ముందు పడవై చెను. దానిని తినినంతనే యాపిల్లి మరణిం చెను. అదిచూచి వజ్రముకుటుంబ క్రుద్ధుఁడై శరీరము గజగజ వడకుచుండ ‘మిత్రమా! అది ఘోరరాక్షసి. దానిపేరు విన్నను, దానిని గారంచినను మహాపాతకము చుట్టుకొనును. దానితోడి సంబంధమును వదలుకొనుచున్నాను.’

బుద్ధశరీరుఁడు:—మిత్రుఁడా! అట్లు ప్రతిజ్ఞ చేయకుము. వెంటనే పరిత్యజించుటవలనఁ బ్రయోజనమేమి? ఏదియో యొక మామోషాయమున నామెను మన రాజధానికిఁ దీసికొని పోవు దము. నే నిక్కడనుండిన యెడల నిన్ను స్థిరముగ నిటనుండ నీయ ననియు, నావలనను వృద్ధదాసివలనను నీ రహస్యము బయల్పడు ననియు పద్మావతి యిట్లొనర్చినది. నీమీఁద నుండు

గాఢప్రణయమే యిందులకుఁ గారణము. కావున నీవు మరల సంతఃపురమును ప్రవేశించి మనోభావము నగు మాత్రమైనను దెలియఁజేయక “నీవు పంపిన భక్త్యములఁ దిని నామిత్రుఁడు సుఖముగ నిద్రించుచున్నాఁ” డని చెప్పుము. మరియు నిన్ను విడిచియుండఁజాలక వెంటనే తిరిగి వచ్చితి నని చెప్పి హాయిగ భుజించి యామెకొకింత మత్తు పదార్థము నిచ్చి నిదురించునప్పుడు పద్మావతి నగ లన్నియు సంగ్రహించుకొని కుడి పాదమున త్రిశూల చిహ్నమును సన్నని వాతవేసి వెంటనే తిరిగి రమ్ము తదనంతరము జరుగవలసిన కార్యమునుగూర్చి విచారింప వచ్చును.”

బుద్ధశక్తిరుని యీవాక్యములకు సమ్మతించి వజ్రము కుటుఁడు పద్మావతీదేవి సాధమును బ్రవేశించెను. బుద్ధశక్తిరుని యుపదేశానుసార మచ్చట నానందముగ నుండి గాఢస్థితి యందున్న పద్మావతినగల నన్నిటిని దీక్షింపకొని యామె కుడిపాదమున త్రిశూలచిహ్న మగు గుర్తువేసి యా రాత్రియే వృద్ధదాసి గృహమునకు వచ్చి జరిగిన వృత్తాంతమంతయు బుద్ధ శక్తిరునకుఁ జెప్పి నగలఁ జూపించెను.

తెల్లవారుజామున లేచి వారిర్వురు నూరి ఖైట నుండు కాలీమందిరమును జేరి సన్యాసివేషములఁ దాల్చిరి. బుద్ధశక్తిరుఁడుగురువా యెను. వజ్రముకుటుఁడు శిష్యుఁడాయెను. సూర్యుఁడుదయించెను. ఆ మార్గమున వచ్చుచుఁ బోవుచుండువారు సైన్యాధ్యక్షుని పుత్రికయగు పద్మావతినగలు దొంగలు హరించి రనియు, రాజపుత్రుఁ డాకస్మికముగ మరణించె ననియుఁ జెప్పుకొనఁజొచ్చిరి. అప్పుడు గురువు శిష్యునిఁ జూచి గుడ్లనియె.

“వత్సా, ఇందు కొన్ని నగలఁ దీసికొనిపోయి పట్టణములోని వర్తకుల కమ్మఁ జూపుము. నిన్నెవరయిన దొంగ యని పట్టు కొనినయెడల వారిని నాకడకుఁ దీసికొనిరమ్ము.”

వజ్రముకుటుండు కొన్ని కంఠహారములఁ దీసికొని బంగారు వర్తకులకడ కేగి విక్రయమునకుఁ జూపుచుండ రాజభటులువచ్చి చుట్టుకొని యీ నగ లెక్కడి వని ప్రశ్నించిరి. అప్పు డాతఁడు “నా గురువర్యుఁడు నా కిచ్చి విక్రయించుకొని రమ్మన నే నిటకు వచ్చితిని. కాని వీని పుట్టు పూర్వోత్తరములు నాకుఁ దెలియ” వనుచుండఁ కొందఱు కంసలబత్తులు అవి పద్మావతి నగ లని గుర్తుపట్టిరి. వెంటనే యీ సమాచారమును విని నగరపాలకుఁడు వచ్చెను. ఆతఁ డీసన్యాసిని వెంటనిడుకొని కాళీ మందిరమున కేగి యచ్చట పద్మాసనాసీనుఁడైయున్న బుద్ధశరీరుని యోగి యని తలఁచి సాష్టాంగ ప్రణామం బొచరించి సవినయముగ “యతీశ్వరా! ఈ నగలు తమ కెచ్చట లభించినవి?” అని ప్రశ్నించెను.

కపట సన్యాసి పక పక నవ్వుచు నిట్లనియె. “నగర పాలకా! నిన్న సాయంత్రము మే మిక్కడకు వచ్చితిమి. రాత్రి రెండవజామున సనేకులు స్త్రీ లిటకు వచ్చి కల్లు ద్రావి శరీరములు మరచి గందరగోళము చేయుచుండిరి. అం దొకస్త్రీ రాకొమరుని గుండెకాయలఁ దెచ్చి భైరవునకు నైవేద్యము పెట్టి భక్షించి కల్లు ద్రావి మిక్కిలిగ చిందులు ద్రొక్కుచు నామెడయందలి రుద్రాక్షమాలను గైకొనవలయునని యత్నించెను. నా కప్పుడు కోపము వచ్చి యోగబలము వలన దాని కాలియందు త్రిశూలచిహ్న మగు వాతను వేసి

యామె శరీరమందలి నగలనన్నిటిని లాగుకొని యటనుండి పాఱఁ దోలితిని. నా కిప్పుడు ధనము కావలసియుండి యందుఁ గొన్నిటిని నా శిష్యునిచేత విక్రయమునకుఁ బంపించితిని.”

ఈ వృత్తాంతమును వినుచున్న నగరపాలకుఁడు ఆశ్చర్యా స్థితచిత్తుడై రాజుకడ కేగి యోగి చెప్పిన విషయములను సవిస్తరముగ విన్నవించెను. శోకాకులుడై యున్న రాజు నగరపాలకుఁడు చెప్పిన విషయమును విని సందేహించుచు, నొక వృద్ధదాసిని బిలిచి పద్మావతి కుడిపాదమున త్రిశూల చిహ్న మగు వాత గలదేమో చూచివచ్చి చెప్పమని పంపి చెను. వృద్ధదాసి పద్మావతి పాదములను బ్రక్షింపి తిరిగి వచ్చి త్రిశూలచిహ్నమగు వాత కలదని నుడివెను. అప్పుడు రాజు పద్మావతి మానవరూపమున నున్న ఘోరశిశాచ మని నమ్మి రాజపుత్రుని మృత్యువున కదియే కారణ మని నిశ్చయించుకొని కాళీమందిరమందున్న కపటసన్యాసి కడ కేగి స్వాస్థ్యాంగ నమ స్కార మాచరించి యిట్లనియె. “యతికుల తిలకా, పద్మావతి కెట్టి దండనను విధింపవలయునో సెలవిండు?” అన సన్యాసి యిట్లనియె. “మహారాజా! స్త్రీ లెట్టి ఘోరకార్యము లొనర్చినను వధింపరా దని శాస్త్రములయందు చెప్పబడియున్నది. కావున పద్మావతి నడవియందు విడిపింపుఁడు. అచ్చట నీ యిటువేల్పు లామెను మారణహోమ మొనర్తురు.” అని నుడువ రాజు కపటసన్యాసి కడ సెలవు గైకొని పద్మావతి నరణ్యములయందు విడిచి రావలయు నని నగర పాలకున కాజ్ఞాపించెను. వెంటనే భటులు పద్మావతిని పట్టికి యందుఁ గూర్చుండఁజెట్టుకొని యొకమహారణ్యమునకుఁ దీసికొని పోయి విడిచివచ్చిరి.

వజ్రముకుటుండును, బుద్ధశక్తిరుండును రహస్యస్థలమునఁ గట్టియున్న గుఱ్ఱముల త్రాళ్లు విప్పి వానిమీఁద నెక్కి పద్మావతిని వెనుకను బయలుదేరి ఘోరారణ్యముం దొక వృక్షము క్రిందఁ దల విరియఁబోసికొని విలపించుచున్న పద్మావతిని సమీపించిరి. అనేక విధముల నోదార్చిరి. అందువలన నామె మఃఖము కొంతనలుకుఁ దరిగెను. వజ్రముకుటుండు పద్మావతిని గుఱ్ఱముమీఁద నెక్కించుకొనెను. బుద్ధశక్తిరుండు గుఱ్ఱము నెక్కినను. వారు కొలఁదిదినములలో వారణాసి కేగిరి. రాజదగ్గరులు పుత్రుని పుత్రసథువును గాంచి పరమానంద భరితులై యాశీర్వాదించిరి. రాజమందిరమును, వారణాసిపురమును ఆనందోత్సవములతో నిండెను.

కథను ముగించి బేతాళుఁ డిట్లనియె, “మహారాజా! ఇందు పాప మొనర్చినవాఁ డెవ్వఁడు? రాజా? బుద్ధశక్తిరుఁడా?

విక్రమాదిత్యుఁడు:—రాజా.

బేతాళుఁడు:—ఎందువలన?

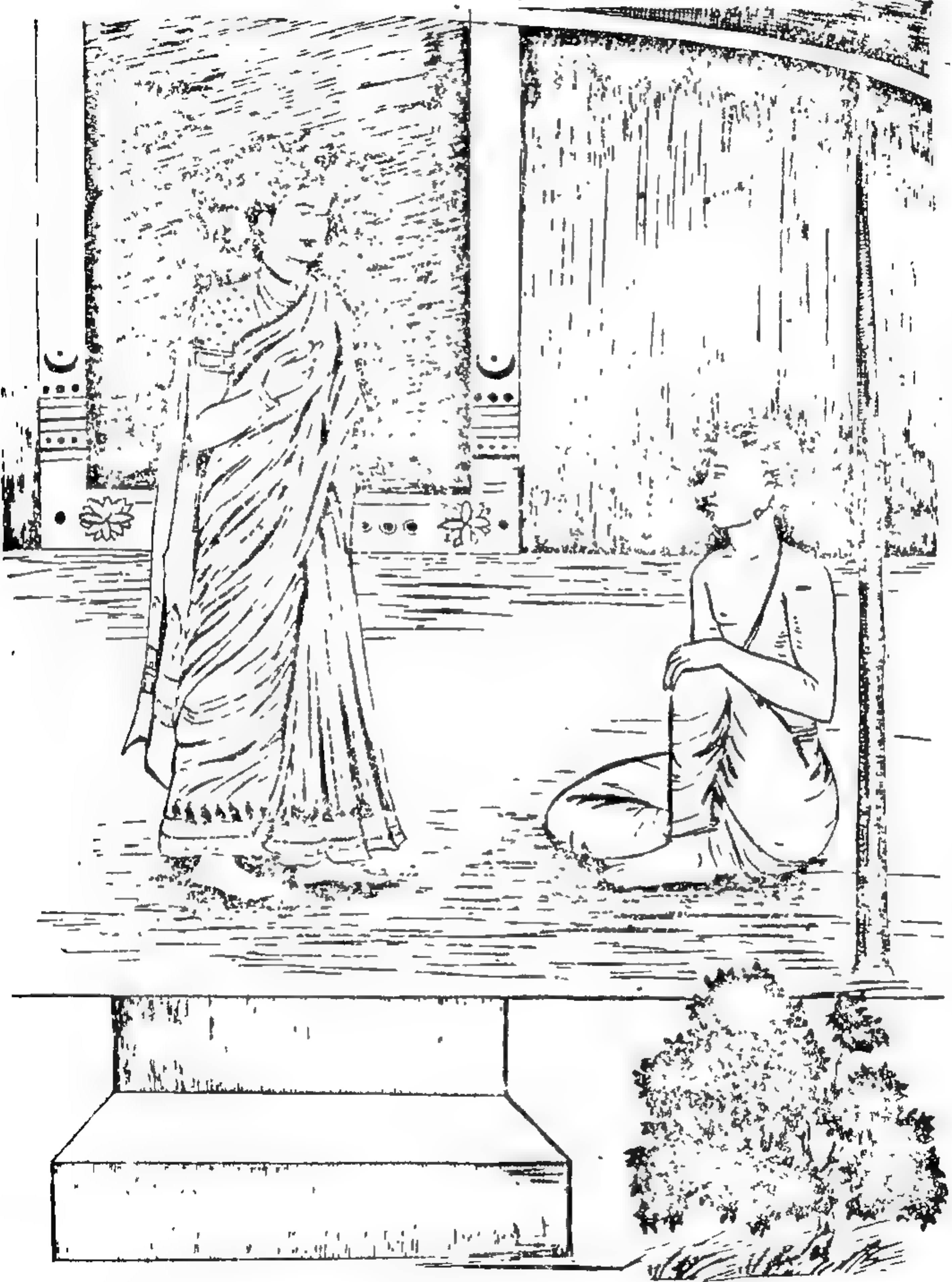
విక్రమాదిత్యుఁడు:—శత్రువును వధించుట పాపముగా దని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. పద్మావతి బుద్ధశక్తిరుని చంపుటకు పషమిశ్రిత పదార్థములను బంపించెను. అందువలన బుద్ధశక్తిరుండు పగఁదీర్చుకొనుట కట్లొనర్చియున్నాఁడు. అందువలన నాతనియందు దోషము కానరాదు. కాని రాజు చక్కగఁ బరిశీలింపక యెవని మాటలనో నమ్మి దేశమునుండి పద్మావతిని వెడలఁగొట్టించెను. ఇట్లు నడచుకొనుట రాజధర్మమునకు విరుద్ధము. అందువలన రాజు దోషి; పాపి.

కాని విక్రమార్కునికి మానభంగ మైనంతనే బేతాళుడు తిరిగి శ్మశానమున కేగి శిశిషవృక్షమున వ్రేలాడఁ జొచ్చెను. మహాపురుషులు పట్టినపట్టు విడువరు గదా! వెంటనే విక్రమా దిత్యుఁడు వెనుక కేగి వృక్షమెక్కి శవముకాలిబంధముల భిడ్దమున నటికి యా శవమును బుడముమీఁద వేసికొని బయలు దేరెను. అప్పుడు బేతాళుడు విక్రమాదిత్యుని శ్మశానమును జెల్లుచుటకు నీ క్రింది కథను జెప్పఁదొడఁగెను.

2-వ కథ

మహారాజా! యమునానదీతీరమందు బ్రహ్మాస్థల మను నొకనగరము గలదు. అందు అన్ని హాత్రుఁడను బ్రాహ్మ ణుఁడు నివసించుచుండెను. అతఁడు పరమధార్మికుఁడు, సత్యసం ధుఁడు. అతని కొక్క పుత్రిక గలదు. పేరు మందారవతి. ఆమె సౌందర్యమున నద్వితీయయై చలరారుచుండెను. యావత్తము ప్రాప్తించునప్పటి కామె సౌందర్యము వేయిరెట్లు పెరిగెను. ఆ కిన్నియను తగిన వరున కీచ్చి వివాహ మొనర్పవలయు నని తలిదండ్రులు మిక్కుటముగఁ బ్రయత్నించుచుండిరి. ఆ బ్రాహ్మ ణుఁడు కొకదినమునం దొక వివాహమును వీక్షింపవలయు నని మఱియొక గ్రామమున కేగెను. అతని పుత్రుఁడుగూడ చదువు కొనుటకు నుపాధ్యాయుని గృహమునకు వెడలెను. ఇంటి యందు మందారవతియు నామె తల్లియుమాత్ర ముండిరి. త్రేవిక్రముఁడను బ్రాహ్మణయునకుఁ జతిధిగ వచ్చెను. అతనినె తగువిధమున సత్కరించి భోజనము పెట్టిరి. ఆతని రూపలానల్యు లను, విద్యాబుద్ధులను, వినయవిధేయతలను గాంచి యన్ని హాత్రుని భార్య సంతృప్తహృదయయై యాతని కులగోత్ర

ముల నడిగి తెలిసికొనెను. ఉత్తమబ్రాహ్మణ వంశ సంజాతుఁ
డని యెఱింగి మిక్కుటముగ సంతసించెను. పిమ్మట యువకుని

చూచి యిట్లనియె. “వత్సా! నీకు సమృతమైన యెడల వంశా
వతిని నీ కిచ్చి వివాహ మొనర్తు” ననెను.

త్రివిక్రముఁడు మందారవతి నదివఱకే చూచియుం
డుటవలన వివాహమాడుట కంగీకరించి ఆనందముగ నన్ని
హోత్రునికొఱకు నిక్షీంచుచు వా రింటనే యుండెను.
వారముదినములు గడచిన పిమ్మట నన్ని హోత్రుఁడు మందార
వతి నిచ్చి వివాహ మొనర్చెద నని చెప్పి వామనుడను పేరు
గల బ్రాహ్మణ యువకుని వెంట నిడుకొని వచ్చెను. మరుసటి
దినమున నాతని పుత్రుఁడు మధుసూదనుడను వానిని దీసికొని
వచ్చెను. ఒక్క పుత్రికకు మువ్వరు వరులు. ఇం చెప్పరి కీచ్చి
మందారవతిని వివాహ మొనర్చుట? ఎవరిని కాదనుట?
ఆమువ్వరును విద్యాబుద్ధులయి దేమి, వినయ నిధేయత
లం దేమి, రూపరేఖావిలాసములయం దేమి, యొకనిని మించి
మఱియొకఁ డుండెను. అన్నిహోత్రుఁడు మిక్కిలి సంతకటపడఁ
జొచ్చెను. ముగ్గురిని పిల్లి నిచ్చెద చుని పిలుచుకొని వచ్చిరి.
చేయవలసిన దేమి?

అన్ని హోత్రునిభార్య కేవలమే మందారవతిని
పాము గఱచిన దని యుఱచెను. మందారవతి నులుగులు
గ్రక్కుచు క్రిందఁబడిపోయెను. అన్ని హోత్రుఁడు మొదలగు
వారు పరువిడి విషవైద్యులను బిలుచుకొనివచ్చిరి. కొందఱు
మంత్రించిరి. మఱికొందఱు కుప్పె లరుగఁదీసి గొంతునఁ
బోసిరి. కాని బ్రయోజనం దేమి? మంత్రములు వ్యర్థమాయెను.
మందులు ఫలింపకుండెను. చూచుచుండఁగ నే మందారవతి
మరణించెను. ఆ తలిదండ్రుల దుఃఖమును వర్ణించుటెట్లు? సోద
రుఁడు దుఃఖమువలన క్రిందఁబడిపోయెను. కొంతవడికి దెప్పరిల్లి
యాముగ్గురువరులును తండ్రియు పుత్రుఁడును గలిసి మందార
వతిశవమును శ్మశానమునకుఁ దీసికొని వెడలి దహన మొనర్చిరి.

ఆ ముగ్గురకు నత్యంత నైరాగ్యము కలిగెను. త్రివిక్రముడు మందారవతి యస్థికలఁ దీసికొని బయలుదేరి యాయాదేశములు తిరిగి చివరకు వానిని గంగాభవాని కర్పించెను. వామనుడు విరాగియై దేశ విదేశముల సంచరింపసాగెను. మధుసూదనుడు మాత్రము శ్మశానమందే యొక కుటీరమును నిర్మించుకొని యందు మందారవతి భస్మమును ప్రోగుబోసికొని దాని సమ్ముఖ మగమఁ గూర్చుండి తపమాచరింపజొచ్చెను.

వామనుడు తిరిగి తిరిగి పాంచాలదేశమునం దొక గ్రామమును జేరి యొక బ్రాహ్మణుని గృహమును బ్రవేశించెను. ఆ గృహధిపతి లేకున్నను గృహిణి యతిథి నుచిత రీతిని సత్కరించి యిట్లనియె. “మహాశయా, భోజనము సిద్ధమైనది. లేచి భుజింపుడు.” వామనుడు లేచి స్నానసంధ్యా వ్యసానముల నిర్వర్తించుకొని విస్తరిముందు కూర్చుండి భుజింపజొచ్చెను. ఆమె కావలసిన పదార్థము లక్షిగి వడ్డించుచుండెను. అయిదునత్యంతముల వయసు గల యామె పుత్రుడు విపరీతముగ నల్లరిచేయఁ జొచ్చెను. భయపడిచినను బుజ్జగించినను వినకుండుటచేత వెసిగి వానిని దీసికొని యేగి గబ గబ నుండు చుండిన ప్రాయ్యయందుఁ బడవై చెను. నిమేషకాలమున నా బాలుడు భస్మమాయెను.

ఆఘోరకృత్యమును గాంచి వామనుడు నిర్విణ్ణుడై దిక్కు తోచక చూచుచు భుజింపక లేవఁ బ్రయత్నించుచుండ గృహిణి యిట్లనియె. “మహాశయా! తాము భుజింపుడు. నివ్వెర పడి చూచుచున్నా రేమి?” అను ప్రశ్నకు వామనుడు గుండై యిట్లనియె. “నీవు మహా రాక్షసివి. ఇట్టి రాక్షసకృత్యమును

గట్టయున్న మూలములను బ్రతికించి యా మూలములను జగ్గను. వెంటనే యా బాలుడు ప్రాయము యెప్పటివలె గందరగోళము చేయసాగెను.

వానిని గాంచినప్పుడు వామనుడు పొందిన యాశమును వర్ణించు పెట్టు? పిమ్మటఁ జక్కగ భుజించి కొంత శయనించి మిట్లు యోచింపజొచ్చెను. “ఆ గ్రంథమున త్రితరనమువలన మరణించిన వారలను బ్రతికింపవచ్చు కావున దీనిని సంగ్రహించి మందారవతిని బ్రతికించి వివాహమాడుమను”. అని యనుకొనుచు శాంతముగ నా పూట యచ్చటనే యుండి రాత్రి యామె యొసంగిన యాహారమును భుజించి శయనించెను. రెండవ యామమున నెల్లరు నిదుర జొవుచుండు సమయమున వామనుడు నెమ్మదిగ లేచి గ్రంథమును దీసికొని పలాయనము చేసెను.

వామనుఁ డా గ్రంథము చేఁచుకొని నంతనే నిద్రాహారములు మాని రాత్రింబవళ్లు లను భేదమును పాటింపక నడచి కొన్ని నములకు బ్రహ్మాస్తల మను పట్టణమును జొచ్చి శ్మశానమున కేగెను. ఈతఁ డచటి కేగిన కొంతనడికి త్రివిక్రముఁడుగూడ వచ్చెను. అప్పుడు వామనుడు మధుసూదనుని ఆ భస్మ రాశికి దూరమందుండవలయు ననీ చెప్పి యా గ్రంథమును దీసి మంత్రోదకమును భస్మముమీఁదఁ బోసెను. ఆ భస్మ

విక్రమాదిత్యుని సం
 మందు మందారవతిని వివా
 హమును
 యే. శ్మశానమందు కుతీరమును నిర్మించుకొనిన
 దను మ మందారవతిని వివాహమాడుట కష్టము.
 మన తలదండ్రుల అస్తులను గంగయందు గలఁచువాఁడు.
 కావున విక్రమాదు మందారవతియస్థికలను గం
 గలకడను. అందునలన నాతఁడు మందారవతికిఁ బుత్ర
 యుఁడు. పుత్రుడనగుటవలన వానునుఁడు పితృ
 ల్యుఁడు. మధుసూదనుఁడు శ్మశానమందే నివసించి యా
 భస్మరాశిని గాపాడుచుండుటవలన మందారవతిని వివాహ
 మాడుట కష్టము.

ఈ ప్రత్యుత్తరమునకు బేతాళుఁడు సంతసించి తిరిగి
 పోయి యథాస్థానమున వ్రేలాడఁ జొచ్చెను. విక్రమాదిత్యుఁ
 డేఁగి యాశవమును బుజముపై నిడుకొని నిర్భయముగ బయలు
 దేరి నచ్చుచుండ బేతాళుఁడు విక్రమాదిత్యుని మానమును
 చెడఁగొట్టుటకు మఱియొక కథ నీక్రింది విధమునఁ జెప్పెను.

3-వ కథ.

మహారాజా, శోభావతీనగరాధినాథుని పేరు రూప
 సేనుఁడు. అతఁడు మహావిద్యాఁసుఁడు, ధార్మికుఁడు, బాహుబల
 సమన్వితుఁడు. ఆతనిపరిపాలనమున ధర్మము నాలుగు పాదముల

నడచుచుండెను. ఒకదినమున వీరవరుడును పేరుగల రాజపుత్రుడు
దొక్కఁడు మొలను కలఱియు, చేత డాలును, రెండవచేత శిర్ష
మును ధరించి రాజు కొల్వుకూటము ప్రవేశించి నందనం
బొచరించెను. ఆతని గాంచి మాపసేనుఁ డీతఁడు కార్యనిర్వ
హణదక్షుఁ డని తలంచి యిట్లనియె. “వీరాగ్రగణ్యా, నీ కేము
కానలయును?”

వీరవరుడు: దినమున కయిదునూర్ల వరహా లిచ్చిన
యెడల నను రాజ్యాపిచు కార్యములను నిర్వర్తింపుచుండును.

రాజు:—మీ సంసారమందు జన సంఖ్య యెంత?
మిక్కుటముగ వేతన మడుగుటకుఁ గారణమేమి?

వీరవరుడు: నాకొక పుత్రికయుఁ బుత్రుఁడును గలను.
భార్యాభర్తల మిర్వరము. మొత్తము మా కుటుంబమున
నల్వరము. కాని దానధర్మము లొనర్చుటకు నాకు ధనము
మిక్కుటముగఁ గానలయును.

ఈ విషయమును విని రాజు మనమునం దిట్లు భావించు
కొచ్చెను. “ఈతని సంసారమందుండువారు నల్వరు. ఇత
యధికముగ వేతనమును గోరుటకుఁ గారణమేమి? దానధర్మ
ములా? ఈతఁడు విశేషగుణసమన్వితుఁడును ఉమాశాలియు నై
యుండవచ్చును. కావున నీతని శక్తి సామర్థ్యములఁ బరి
శీలించుట యుత్తముము.” అని యోచించి ద్వారగక్షకునిగ
నియమించెను. ఆదినము సాయంకాలమాత్రని కైదువందల
వరహా లిచ్చెను. వానిని గైకొని యందస్థభాగము బ్రాహ్మణ
పండితులకు దానముచేసి మిగిలిన సగము మొత్తమును వీర
సాదల భోజనమునకు ఖర్చుపెట్టఁగా మిగిలినదానితోడ వాను

భూజించిరి. వీరవరుడు ప్రతిదిన మీ విధముగనే చేయుచుండెను. రాత్రులు రాజమందిరద్వారమును నిర్భయముగఁ గాపాడుచుండెను. ఈతని మహాదారతను గాంచి రూప సేనుఁ డాశ్చర్యమును బొందుచు వీరవరుని శక్తి సామర్థ్యములను సాహస విక్రమములను బరీక్షించుటకుఁ బలువిధములగు మర్పుట కార్యములయందు నియోగించుచుండెను. కాని యెట్టికార్యమునైనను త్వరలో నాతఁడు నిర్వర్తించుచుండెను.

ఒక దినము రాత్రి రూపసేనుఁ డంతఃపురమున నిదురించుచు స్త్రీ యాక్రందనమును విని యులిసిపడి లేచెను. ఆ రోదనము దక్షిణదిక్కునుండి వినబడఁగా రాజు ద్వారపాలకుఁడగు వీరవరునిఁ బిలిచి యావృత్తాంతమును కనుఁగొని రావలయునని చెప్పెను. వీరవరుడు ఆక్రందనమును లక్ష్యముం దుంచుకొని దక్షిణదిక్కున బయలుదేరి యొక శ్మశానమును బ్రవేశించెను. ఆతని శక్తి సామర్థ్యములఁ దలకింపవలయు నను తలంపున రాజు రహస్యముగ వీరవరుని వెనుకనే చనుచుండెను. వీరవరుడు శ్మశానమును బ్రవేశించి యేళ్ళచున్న స్త్రీని గాంచి విస్మయచిత్తమున నిల్లనియె “అమ్మా. నీ వెవ్వరు? రాత్రియఁ దిచ్చటి కేలవచ్చితివి? రోదన మొనర్పఁ గారణ మేమి?” అను ప్రశ్నల కామె ప్రత్యుత్తర మీయక బిస్మరగ నేడ్వఁజొచ్చెను. వీరవరుడు కారణము తెల్పుమని సవినయముగఁ గ్రాడ్కింప నామె యిట్లనియె: “రూపసేన మహారాజు ధర్మస్వరూపుడు. ఆతనిపరిపాలనమున ధర్మము నాలుగు పాదముల నడచుచున్నది. ప్రజలపాలిటి కాతఁడు కల్పతరువు బీదలకు పెన్నిధి. కాని యాతని కీమూడవ దినమున మరణము తప్పదు. అందువలన నితగా వగచుచున్నాను. నేను

రాజ్యలక్ష్మిని. అతడు మరణించినతనే యీ దేశమును నేను వీక్షించును. పెద్దమ్మ ప్రవేశించును. అప్పుడు ప్రజల ముఖమున కంతముండదు.”

అనుమాటలు వినుచున్న వీరవరుడు మిక్కిలిగ ముఖం చుచు చేతులు జోడించుకొని యిట్లనియె. “దేవీ రాజ్య లక్ష్మీ, నీవు చెప్పిన విషయమునందు నా కణమంత్రమైనను సందియ ములేదు. రాజు వృత్త్య ముఖమున బడకు యట కేదయిన మార్గముగలదా? ఉండిన వో చెప్పుము. ప్రాణము లప్పించుటకుఁ గూడ నేను సన్నుడను. ధర్మాత్ముడగు రాజు జీవించి యుండిన చాలును.”

రాజ్య లక్ష్మి: అటులయిన వో వినుము. ఈ తూర్పు దిక్కునఁ గ్రోసెడు దూరము మున్నది. ఆ దేవికి నీవుత్రుని స్వహస్త రాజు మరణము తప్పను. జీవించును.

అంతట వీరవరుడు నుండి తీవ్రగమనమున మరణవిషయమును మరలయు సను తలంపున ద్వారముకడ నిలిచి, కేగి రాజ్యలక్ష్మి భార్యతో జెప్పెను. పుత్రుని లేపుమ భాగము కోరఁదగిన

వలన మన ప్రభువునకు నూలు వత్సరము లాయుధాయ
 మభిష్టమైనయెడల నా కల్పవృక్షము నీడను లక్షల
 కొలది మానవులు హాయిగ బీబితురుగదా. కావున రాజును
 మృత్యువు వాతఁ బడకుండ రక్షించుటయే మనకు పరమ
 ధర్మము.” అనుచుండ పంక్తెండు వత్సరముల బాలుఁడు లేచి
 కూర్చుండెను. ఆతనికి వీరవరుఁడు సంగతిసందర్భములఁ జెప్ప
 నాతఁ డిట్లనియె. “మన రాజునకు నూలు వత్సరము లాయు
 ధాయము పెరుగునెడల నా శరీరమును తృణప్రాయముగ నర్పిం
 చును. ఇంతకంటెను నే నొనర్పదగిన పుణ్యకార్య మేము
 ఈ శరీర మాయన ధనమువలనగదా పెరిగినది.
 న నాతనికొఱకు దీని నర్పించుటకు యోచింపవలసిన
 మొందులకు? చండీగృహమునకు బయలు

ములు విన్న వీరవరుఁడు ఆశ్చ
 మానముగ నుండి భార్యకేసి
 రు చండీదేవాలయమునకు
 ది వత్సరముల వయసుగల
 వారివెంటనే రహస్య
 ప్రభుభక్తికిని సంతసించుచు
 కుతూహలమున నడచు

వెల్లరును దేవ మందిర
 పూజించి సాష్టాంగ
 ను. “అంబా, జగ
 ంపుము. స్వహస్త

ముల నా పుత్రుని నీ కర్పించుచున్నాను. తృప్తి నొందుము. నా ప్రభువునకు ఆయురారోగ్యములను పశ్చర్యమును ప్రసాదించుము.” అని లేచి ఖడ్గము నెత్తినంతనే యాబొలుడు కరములుమోడ్చి “తల్లీ నన్ను గైకొనుము. నా ప్రభువున కాయుధ్దాయ మొసంగుము.” అని నమస్కరింప వీరవరుడు పుత్రుని శరమును ఖండించెను. అతని పుత్రుక యా దుఃఖముం జూచి సహిషణ్యులక నెంటనే యచటనున్న ఖడ్గముతో దల ఖండించుకొని పడిపోయెను. వీరవరుని భార్య పుత్ర పాత్రికల మరణమును గాంచి ప్రాణములు విడిచెను. అప్పుడు వీరవరు డీభయంకర దృశ్యమును జూచుచు కన్నులు నీటితో నిండి గిట్టించి దిరుగుచుండ “ప్రభుకార్య ముద్ధరించితిని. ఇందు వలన ప్రభువు చిరాయుధ్దాయమును బడసి ధర్మపథమున ప్రజాపాలనం బొనర్చును. ఇక నా జీవితముతోడ బ్రయోజనం బేమి? ఆలుబిడ్డలు మడిసిరి”. అని యనుకొని నిజఖడ్గమున బొడుచుకొని దేవి సమ్మఖమున బడిపోయెను.

రాజు వరుసగా నల్వరు మరణించుటంగాంచి నిర్విశ్వాసై రాతి విగ్రహమునుబోలి కొంతనడి కదల నెదలక నిలుచుండి యిట్లు భావించెను. “నాకు రాజ్యమేల? ఆయుధ్దాయమేల? నేను స్వార్థపరుడను; స్వార్థాంధుడను, కాకున్న నల్వురికొక్క పుత్రుటిలో మరణించుటను చూడగలనా? వీరవరుని పుత్రుని వధింప వల దని యేల నుడువనైతిని? ఆత్మహత్యనుండి యనేల దప్పింపనైతిని. కావున నేను మహాపాతకుడను. పాతకుడను. ఈ పాతకమునకు బ్రాయశ్చిత్తము చుటయే వ్రాయశ్చిత్తము” అని ధలంచి లాగి దేనికి నమస్కరించి శరమును

మొత్త మహాభయంకరరూపిణియగు చండి ప్రత్యక్షమై రాజు
చేతనిఁ బట్టుకొని యిట్లనియె. “వత్సా? నీ సాహసమున కెంత
యు సంతసించితిని. సంతృప్త చిత్తనైతిని. కావున నీకేమి కావల
యునో కోరుము” అన రాజు దేవికి నాస్థాంగ ప్రణామం బొనర్చి
యిట్లనియె. “అంబా, జగదంబా, ఈ మరణించిన నల్లరును
బ్రతికింపుము.” అనఁగా దేవి “తథాస్తు” అనెను. వెంటనే వారు
నల్లరును లేచి నిలిచి దేవికి నమస్కరించిరి. అప్పుడు దేవి
తిరిగి యిట్లనియె. “వత్సా, వీరవరా, నీ త్యాగమునకును,
ప్రభుభక్తికిని యెంతయు సంతసించితిని. నీకేమి కావలయునో
కోరుము” అన వీరవరుఁడు దేవికి ప్రణమిల్లి యిట్లనియె.
“అంబా, జగదంబా, నా ప్రభువునకు దీర్ఘాయురారోగ్యము
లొసంగుము. అంతకంటెను నేను వాంఛించునది మఱియొ
కటి లేదు.” అనఁగా దేవి ‘తథాస్తు’ అని నుడివి యతర్థాన
మాయెను. రాజు పరమానందభరితుఁడై వీరవరునిఁ గొంగిలిం
చుకొనెను. అతని పుత్రికా పుత్రులను చంకనిడుకొని ముద్దా
డెను. ఆయన భార్యను గౌరవముగఁ బలుకిరించి యాశీర్వ
దించెను. అందఱును తమ గృహమును చేరిరి.

ఆ రాత్రిఁజుంతయు రాజు నిద్రింపకుండెను. వీరవరుని
ప్రభుభక్తి ధైర్యసాహసములు మొదలగువానిని దలంచుచుండ
తెల్లవాఁడు. వెంటనే యాతఁడు కొల్వుకూటమునకు వచ్చి
తన సామంతులతోడ గతించినరాత్రి జరిగిన విషయము
జెప్పి వీరవరునకు కష్టాటరాద్యమును దానము
జేసి పుత్ర పుత్రికలకును, భార్యకును, అమూల్య
వస్తువులను వారి నందఱును అత్యద్భుతముగ గౌర
వించుచు, ప్రజలు నావృత్తాంతమును

విని యప్రాశ్వానందమున మునింగిరి. కూపసేన మహారాజును, విరవర మహారాజును విరకాలము రాజ్యపరిపాలనం బొనర్చుచు స్వస్థసుఖముల ననుభవించిరి.”

కిథను ముగించి శేతాభుఁ డిట్లనియె. “మహారాజా! ఇంద్రదేవరీత్యాగ ముత్కృష్టమైనది?” అని ప్రశ్నింప విక్రమాదిత్యుఁ డిట్లనియె. “ఆ యైమగురియందును కూపసేనుడే గొప్ప త్యాగి. ఏలయన, ప్రభువుకొఱకు ప్రాణముల విసర్జించుట భృత్యధర్మము. కావున వీరవరుఁడు కర్తవ్య కార్యమును నిర్వహించెను. రాజు పుత్రమిత్రులను, ధనకనక వస్తువాహనములను, భార్యను వీడి సేవకునికొఱకుఁ బ్రాణము లర్పింప సంసిద్ధిమాయెను. ఇంతకంటెను పేర్కొనఁ దగిన త్యాగ మేమున్నది?” అన శేతాభుఁడు వెంటనే వెనుకకుఁదిరిగి శ్మశానమందలి వృక్షశాఖపై కూర్చి ఇలక్రిందులుగ వ్రేలాడఁ జొచ్చెను. విక్రమాదిత్యుఁ డుత్సాహభంగము నొందక లిరిగి శ్మశానమున కేగి యా శవమును మోసికొని వచ్చుచుండ శేతాభుఁ డీక్రింది కథ జెప్పెను.

4-వ కథ

మహారాజా! భోగవతీ నగరమును బాలించుచుండిన విక్రమకేసరి యను రాజు మిక్కిలి యోగ్యుఁడు ; సమస్తగుణ సంపన్నుఁడు. ఆతఁడొక చిలుకను బెంచుచుండెను. దాని పేరు విద్యమాడామణి. అది యత్యద్భుత శక్తిసామర్థ్యములు గలది. అందువలన మిక్కుటముగఁ బ్రేమించుచు నిరంతరము దానిని తనకడనే యుంచుకొనియుండెను. ఉద్యానవనమున విహరించుచు రాజు విద్యమాడామణిని గాంచి యిట్లనియె. “చూడామణి, నీ కేశాస్త్రములయందు పాండిత్యము గలదు?”

చూడమని: భూతభవిష్యద్వర్తమానములనుండలి
సమస్త విషయములను పూస గ్రుచ్చినటులు చెప్పగలను.

విక్రమకేసరి: అటులయినచో నా కీవిషయమును
చెప్పము. వివాహమాడఁ దలఁచినాను. ఏ కన్యక నన్ను వరిం
చును?

చూడమని యొకింతవడి యోచించి యిట్లనియె.
“మగధదేశాధీశుని పేరు వీరసేనుడు. ఆతని పుత్రిక పరమ
సుందరి, సుగుణవతి. పేరు చంద్రప్రభ. ఆమె మీకు పట్ట
మహిషి యగును.”

ఈ నుడువులు విని విక్రమకేసరి మిక్కుటముగ సంత
సించుచు శుకనాక్యములఁ బఠింపించి చూడవలయును అని
జేరించి ప్రసిద్ధి చెక్కిన జ్యోతిశ్శాస్త్రవిదుల బిలువ నంపి వార
లతో నిట్లనియె. “నాకు వివాహ మెప్పుడగును? ఏ దేశాధీశుని
పుత్రిక నన్ను వరించును? ఆ కన్నియ నామె ధేయ మెయ్యది?”

వారు కొంతవడి యోచించి యిట్లనిరి. “మహారాజా!
చంద్రప్రభయను రాకొమరి మీకు పట్టమహిషి యగును.
ఆమె యద్వితీయ సౌందర్యరాశి, సుగుణ సంపన్న.”

ఈ విషయమును వినినప్పటినుండియు విదగ్ధచూడా
మణి యెడల రాజునకు భక్తిశ్రద్ధలు మిక్కుట మాయెను.
మగధదేశాధీశుడగు వీరసేనుని కడకు సునిపులుడగు బ్రాహ్మ
ణుని బంపించెను.

మగధరాజపుత్రికయగు చంద్రప్రభ యొక శారీరకను
బెంచుచుండెను. దానిపేరు మదనమంజరి. గోరువంక త్రికాల
ముల నెరుంగును. ఒక దినమున నొంటికిగ నున్నతరి గోరు

వంకను జూచి రాకొమరి యిట్లనియె. “మదనమంజరి! నేను పట్టమహిషి నగు రాజన్యుని నామధేయమును నుడువగలవా?”

మదనమంజరి: అహ, చెప్పగలను, భోగవతీ నగరాధి నాథుడగు విక్రమకేసరికి నీవు పట్టమహిషి వగుదువు.

ఈ మాటలకు చంద్రప్రభ మిక్కుటముగ సంతసించి తృప్తివొందెను. విక్రమకేసరి పంపిన బ్రాహ్మణుడు మగధ దేశమున కేగి వీరసేన మహారాజును సందర్శించి విక్రమకేసరి మనోభావమును వెల్లడించెను. వీరసేనుఁ డంగీకరించి యా బ్రాహ్మణునుచిత్రీతిని సత్కరించి పంపెను. బ్రాహ్మణుడు తిరిగి వచ్చి విక్రమకేసరిని వెంట నిడుకొని మగధదేశమున కేగి శుభ లగ్నమున చంద్రప్రభతోడ వివాహము గావించెను. విక్రమ కేసరి కొలదికాలము శ్వశురాలయమఁ దుండి రాజ్యమున చంద్రప్రభను వెంట నిడుకొని రాజధానికి వచ్చెను. ఆ దంపతులు సుఖముగఁ గాలము గడపుచుండిరి. చంద్రప్రభ ఎచ్చు నప్పుడు మదనమంజరిం గూడ వెంటఁ దీసికొని వచ్చెను. దానిని వీడి యరనిముసమైనను చంద్రప్రభ కాలము గడపఁ జాలకుండెను.

ఒక దినమున రాజదంపతులిరువురును విలాసమందిర మునఁగూర్చుండియుండిరి. వారి కత్యంత ప్రియమైన శుకశారి కలుగూడ వారి చెంతనే యుండెను. అప్పుడు రాజు రాణిని చూచి యిట్లనియె “ప్రియా. ఈ చిలుక యెంటరిగఁ గాలము గడపుచుండుటవలన మిక్కిలి కష్టమొందుచున్నది. కావున నీ శారిక నిచ్చి వివాహ మొనర్పుము. అప్పు డివి రెండును ఆనందముగ విహరించుచుండును. ఒక్క పంజరమందే యా

హార పానీయములఁ ద్రావి సుఖముగ శయనించును.” అన రాణి సంతసించుచు ఆ వివాహమున కంగీకరించెను. వెంటనే రాజు బ్రాహ్మణునిఁ బిలువనంసి శుభముహూర్తమున శుకశారి కలకు వివాహమొనర్చి స్వర్ణ పంజరమందు వాని నుంచెను..

ఒక దినమున రాజదంపతు లంతఃపురమందుఁ గూర్చుండి యుండ శుకశారికలు తీవ్ర వివాదమునకుఁ గడంగెను. అందు గోరువంక చిలుకను చూచి యిట్లనియె. “పురుషుఁడు ధూర్తుఁడు; స్వార్థపరుఁడు; అందువలన పురుషుని సమీపమం దుండుటకు నే నిచ్చింపను.”

శుకము: స్త్రీలు మిథ్యావాదలు; చలచిత్తలు; కుటిలలు. ఎట్టి ఘోరకార్య మొనర్చుటకును సంశయింపరు.

అను మాటలు విని రాణి “ఊరక మీ రేల కల హించెదరు?” అని ప్రశ్నింప గోరువంక యిట్లనియె. “మహారాజా! పురుషులు మహాపాపులు. అందువలన పురుషులను చూచిన నా కనుమాత్రమైనను గారవములేదు. ఆ విషయమును దెలుపుట కొక కథను జెప్పెదను వినుఁడు.

“ఇలాపురమున మిక్కిలి ధనికుఁడగు వర్తకుఁ డొకఁడుండెను. ఆతని పేరు మహాధనుఁడు. సంతానము లేకుండుటకు మిక్కుటముగ వగచుచుండ వయసు చెల్లిన పిమ్మట నాతని కొక పుత్రుఁడు గలిగెను. ఆతనికి నయనానందుఁడని పేరిడిరి. తన వయసున విద్యాబుద్ధులను గరపుటకు పండితులను నియమించిరి. కాని ప్రయోజనం జేమి? చదువు సంధ్య లాతని తల కెక్కుకుండెను. అతఁడు దుర్మార్గుల సహవాసమున కాలము గడపఁజొచ్చెను.

ఆ వర్తకుడు మరణించెను. నయనానందుడు పితృతాదైత్య
మగు ధనమును త్రాగుడు జూదములక్రింద వ్యయపఱచుట
జొచ్చెను. కొలది వత్సరములలో ధనమంతయుఁ గోల్పోయి
అప్పలపాలై స్వగ్రామమును వీడి దేశములు తిరుగు జొచ్చెను.
కొన్ని వత్సరములకు నయనానందుడు తిరిగి తిరిగి చంద్ర
పురముం జేరి హేమగుప్తుడను గొప్ప వర్తకుని వచ్చిచెను.
ఆతఁడు మహాధనునకు మిత్రుడు. అందువలన స్నేహితుని
పుత్రునిఁ గాంచి సంతసించి యాదరించి యిట్లనియె. “నయనా
నందుడా, ఆకస్మికముగ నీ విటకు వచ్చుటకుఁ గారణమేమి?”
అని యడుగ నయనానందుఁ డిట్లనియె. “నేను సరికులు తీసి
కొని వర్తకమునకు సింహాశద్వీపమున కేగుచు తీసి. కాని
తుపానునందుఁ దగుల్కొని యోడ మునిఁగి పోయెను. నేనొక్కఁ
డనుమాత్ర మతి కష్టముమీఁదఁ గ్రాణములు నిక్కించుకొని
గలిగితిని. అందువలన నిటకు తిరిగి వచ్చితిని. హాస్యహస్త
ముల స్వదేశమున కేగుట కిచ్చగింపకున్నాను.

ఈ వృత్తాంతమును విని హేమగుప్తు డిట్లు యోచి
చెను. “అనేక దినములుగ రత్నావతికిఁ దగిన వసునికొఱకు
బ్రదుత్నించుచుంటిని. కాని సర్వవిధములఁ దనవాడు కను
బడలేదు. భగవదనుగ్రహమువలన నయనానందుడు వచ్చెను.
ఈతఁడు త్తమకుల సంభూతుఁడు మహాధనికుఁడు. కావున నిత
నికి పుత్రిక నిచ్చి వివాహమొనర్చుట యుత్తమము. మహా
ధనుని సుగుణసంపద వర్ణనాతీతముగదా! ఆతని పుత్రుఁ డగు
నయనానందుడు సుగుణభూషితుఁ డనుటకు సందియ మిం
డదు.” అని తలఁచి తన యభిప్రాయమును భార్యకు చెప్పెను.
ఆమె యంగీకారమును బడసి శుభలగ్నమున నయనానందునకు

రత్నానతి నిచ్చి వివాహమొనర్చెను. వా రిరువురును సుఖముగ నచటనే కాలము గడపుచుండిరి.

కొంతకాలము జరిగినపిమ్మట దుర్మార్గుఁ డగు నయనా నందునకు దుర్బుద్ధిపుట్టెను. అందువలన నొకదినమున భార్యను చూచి యిట్లనియె. “ప్రేయసీ, నేను గృహమును విడిచి చాల దినములైనది. తలిదండ్రులు నాకొఱ కెంతయో పరితపించు చుందురు. స్నేహితు లనుక్షణమును నాకొఱ కెదురుచూచు చుందురు. ఆ విషయమును దలంచిన కొలఁదిని నేనస్థిరుఁడనగు చున్నాను. కావున తలిదండ్రుల యంగీకారమును గైకొని బయలుదేరుము.” అన రత్నానతి యంగీకరించి తలిదండ్రు లకు భర్త మహాగతాభిప్రాయమును నివేదించి వారి యను మ్మను గైకొనెను.

శుభదినమున నయనానందుఁడు భార్యతోడ బయలు దేరెను. హేమగుఱ్ఱుఁడు కుమార్తెకును అల్లునకును ధనమును అమూల్యవస్త్రాద్యలంకారముల నిచ్చెను. రత్నానతి నవరత్న మండనమగు నగలను ధరించి బయలుదేరెను. వీరిద్వరు చెఱి యొక మేనామీదఁ గూర్చుండిరి. బోయీలు పాటలుపాడుచు నడచుచుండిరి. మేనాల నానుకొని నవుకన్లు నడచుచుండిరి. ఇట్లు కొన్నిదినములు నడచినపిమ్మట నయనానందుఁడు తప్పు త్రోవను నొకమహారణ్యమును బ్రవేశించుచుంట్లు చేసెను. అరణ్యమును బ్రవేశించినంతనే నయనానందుఁడు భార్యను చూచి యిట్లనియె. “ప్రేయసీ, మార్గము తప్పి యరణ్యమునఁ బడితిమి. ఇందు దొంగలభయము మిక్కుటము. రత్నాలంకార ములు ధరించి నిర్భయముగఁ బోజాలము. నగలను దీసి నాచేతి

య్య. వానిని మూటగట్టి చంకను దగిలించుకొందును. వీర
 శాండ్రను బోలి నడచుచు బోవుచుండినయెడల మనల దొంగ
 లడ్డగింపరు; సుఖముగ గ్రామము చేరనచ్చును. ఈ బోయాలు
 మొదలగువారికి బహుమతులిచ్చి పంపుము. స్వీయనగరమును
 జేరునప్పుడు నగలు ధరింపవచ్చును.” అన పతిభక్తిపరాచుని
 యగు రత్నావతి యంగీకరించెను. బోయాలు మొదలగువా
 రికి బహుమతు లొసంగి యటనుండి పంపి పత్తిభరణము
 లను మూటగట్టి భర్తకిచ్చెను. ఆతఁడు దానిని చంకనిడుకొని
 రత్నావతి భర్తతోడ నెక్కుదిగ నడచుచుండెను. కొంతదూర
 మేగునప్పటి కొక పాడుపడిన కూపము గాన్పించెను. దాని
 నంటి నడచుచుండ నయనానందుఁడు రత్నావతిని ఆ బాక
 యందుఁ బడఁద్రోసి పలాయనమాయెను.

పాప మా రత్నావతి కూపమందుఁ బడి పరిశ్రమి
 జొచ్చెను. కాని వినువా రెవ్వరు భగవదనుగ్రహమునలన
 నిబల రోదనము విని యాచార్యమునఁ బోవుచుండిన పద్మి
 డొకఁడు కూపమును సమీపించి యందు దిగి రత్నావతిని
 ఒడ్డునకుఁ దీసెను. ఆతఁ డామెరూపలావణ్యములఁ గాంచి
 యుత్తమవంశసంజాత యని యూహించి పుట్టపూర్వోత్తము
 లడిగెను. కాని యామె నిజముచెప్పినయెడల భర్తను దుర్మార్గు
 డందురని తలఁచి యిట్లనియె. “నాపేరు చంద్రప్రభ. చంద్ర
 పురమందుండు హేమగుప్తుని పుత్రికను. భర్తతోడ శ్వశురాలఁడు
 మున కేగుచుండ నిచ్చట దొంగలు వచ్చి చుట్టుకొని నగలు
 ఒలుచుకొని నన్నిందుఁ బడఁద్రోసి నా భర్తను బట్టుకొని
 యెచ్చటికో దీసికొని యేగిరి.”

ఈ వాక్యములు విని పథికుని హృదయము కరగి యశో
 నోదార్చి వెంట నిడుకొని చంద్రపురమునకుఁ దీసికొనిపోయి
 హేమగుప్తగృహమందు విడిచి వా రొనర్చు ఆదరసత్కారములఁ
 బడసి స్వగ్రామమునకు నిర్గమించెను. రత్నావతి దుర్బలను
 గాంచి తలదండ్రులు మిక్కుటముగ దుఃఖించిరి. “నా భర్తను
 దొంగలు తీసికొని యేఁగి”రని యెప్పుచుండు రత్నావతిఁ గాంచి
 హేమగుప్తుఁ డిట్లనియె. “అమ్మా, దుఃఖింపకుము. దొంగ
 లకు కావలసినది ధనము. ధనము దొరికినయెడల ప్రాణముల
 జోలికిరాదు. కావున నీ భర్త యెచ్చటనో సురక్షితముగ
 నున్నాఁడు. నేను మనుష్యులను బంపించి వెదక్కించెదను” అని
 పుత్రికను పలువిధముల నోదార్చి నూతనాలంకారముల నొసఁ
 గెను. తలదండ్రులకడ నుండుటవలన నామె యుక్తిత మూర
 నైను. కాని భర్తచేసిన ఘోరకార్యము ననుమాత్రమైనను
 నియనీయక భర్తకొఱకు పరిపరి విధముల బరిశ్రమించుచు
 నును.

పరమ దుర్మార్గుఁ డగు నయనానందుఁడు స్వదేశమున
 కేఁగి నగలన్నిటిని విక్రయించి యా ధనమును జూదము త్రా
 గుడు మొదలగు కార్యములయందు వినియోగించెను. కొలఁది
 దినములలో నా ధనమంతయు పూర్తియాయెను. ఇంక చేయునది
 యేమి? ఆ మహాపాపికి ధన మెచ్చటనుండి వచ్చును? అందు
 వలన నా నరాధముఁ డిట్లు భావింపఁజొచ్చెను. రత్నావతి బావి
 యందఁబడి మరణించిన విషయము హేమగుప్తునకుఁ దెలియదు.
 అందువలన నాయిత సుఖముగ నున్న దని నుడివి కొంతకాల
 మచటనుండి దొరకినంతవఱకు ధనమును దొంగలించుకొని
 వత్తును” అని తలచి బయలుదేరి కొన్ని దినములకు చంద్రపుర

మున కేగిమామగారింటఁ బ్రవేశించెను. కాని యాతఁడు గృహమున దడుగిడునంతనే రత్నావతి కన్పడెను. అప్పుడు నయనానందుని ప్రాణము లెచటికో పోయెనని వేఱుగఁ జెప్పవలయునా?

పరమాధ్యశిరోమణి రత్నావతి. అందువలన నామె భర్తను గాఢముగఁ బ్రేమించియుండెను. భర్తను గాంచినంతనే యామె యిట్లు తలంపఁజొచ్చెను. “ఈతఁ డెంతటి దుర్మార్గుఁడయినను నాకు భర్త. కావున నీతనికి నేవఁజేయుట నాధర్మము. అందువలననే నాకు సద్గతి లభించును. ఈ జన్మము చరితార్థమగును. నేను మరణించితినిని యాతఁ డిటుకు వచ్చియున్నాఁడు. కాని బ్రతికియున్నా నని తెలియదు” అని యనుకొని భర్తను సమీపించి రత్నావతి యిట్లనియె. “భయపడుకుండు, నే నెవ్వరికి నీతివరకు నయవార్థమును జెప్పలేదు. ముందుగూడఁ జెప్పఁ వలఁపలేదు. మహారణ్యమున నన్ను దొంగలవలసిన యందుఁ బడఁద్రోసి నాభర్తను కొట్టుచుఁ దీసికొని యేగినా రఁ చెప్పితిని. అందువలన నా తెలిదండ్రులు ముఖించుచు మీకొఱకెదురుచూచుచున్నారు. కావున మీమ్ముఁ గాంచినవారు పరమానంద భరితు లగుదురు. మీ రెచ్చటికి నేగవలసిన పనిలేదు. ఇచ్చటనే యుండుండు. మీ పాదసేవవల్లన ధన్యురాల నగుదును.”

రత్నావతివాక్యములవలన నయనానందుని శంచ ప్రాణములు కుదుటఁబడెను. అంత సంతసముతో అత్తమామలను దర్శింప వారు పొందిన యానందమును వర్ణించు తెట్లు? భార్యయుపదేశానుసారము చెప్పుచు దొంగలవలసిన తా ననేకకష్టములనుభవించితి నని చెప్పి యెడ్వఁజొచ్చెను. హేమగుఱ్ఱుఁ డిట్లునిశాంగిలించుకొని యోదార్పెను. ఆ దినమరాత్రి భోజనాంత

రము రత్నావతి నూతనాలంకారములు ధరించి శయనాగారమునకు వచ్చి భర్త కాళ్లు పిసుకుచుండెను. నయనానందుడు నిదురబోవుచుండి నటులు గుట్టువెట్టుచుండ రత్నావతి శయనించి నిదురబోయెను. అప్పు డాఘోరదుర్మార్గుడగు నయనానందుడు నెమ్మదిగ లేచి రత్నావతి గొంతుకోసి నగలన్నిటినిఁ దీసికొని పాటిపోయెను.”

మహారాజా ! ఇది కల్పితకథ కాదు. నేను స్వయముగ చూచితిని. పురుషుని దుర్మార్గమునకు హద్దుగలదా? ఇంతటి ఘోరకృత్యమును మీ కెచ్చటనైనను కని వినియుండురా? విచారింపుడు. అందువలన అప్పటినుండియు పురుషులమోము చూడరాదనియు, సాధ్యమైనంతవఱకును వారి సంపర్కమును జరిత్యజింతు నసేయు శపథము చేసియుంటిని.

శారీక నుడివిన కథ విని రాజు చిఱునవ్వు లొలయ శుకమును జూచి యిట్లనియె. “విదగ్ధచూడామణీ! స్త్రీజాతి మీద విరక్తిగలుగుటకు కారణమును జెప్పుము” అని ప్రశ్నింప చిలుక యిట్లు చెప్పి దొడంగెను.

మహారాజా ! కాంచనపురమందు సాగరదత్తను వర్తకుఁ డొక్కఁ డుండెను. ఆతఁడు మిక్కిలి ధనికుఁడు. ఆతనిపుత్రుఁడు ధనదత్తుఁడు. అనంగపురమందలి సోమదత్తునిపుత్రిక యగు జయశ్రీని శ్రీదత్తున కిచ్చి వివాహమొనర్చిరి. ధనదత్తుఁడు కోమలహృదయుఁడు; సదాచారి; సత్యసంధుఁడు; ప్రియదర్శనుడై యలరారుచుండెను. జయశ్రీ మిక్కిలి చపలచిత్త. అందువలన నామెకు భర్తడై ననురాగములేకుండెను.

గరచుటవలన మరణించెను. కాని యా విషయము జయశ్రీకి
దెలియుటెట్లు? అందువలన నొక పిలిచినను పలుకకుండుటచే
గట్టిగఁ దలుపు త్రోసికొని జయశ్రీ దాసిగృహములోని
మంచముమీఁదఁ బడియున్న వృద్ధదాసిని లేపఁజూచెను.

ఆగృహముసమీపముం దొక శిష్టనటవృక్షముమీ
నుండు పిశాచము జయశ్రీనిగాంచి ఆమె అచటికి వచ్చుట
గారణమును గ్రహించి యత్యుత్తముఁ డగు భర్తను వీక్షి
జయశ్రీకి బుద్ధిచెప్పుట మంచి దని తలచి వృక్షము
మరణించిన వృద్ధదాసి శరీరమునఁ బ్రవేశించెను. జయ
నఁగా పిలువఁగా నులికిపడి లేచి గాఢాలోగతుఁ డగు
నున్న నటించి ముక్కు కొరికివేసి మంచముమీఁదఁ బడిపో
యెను. పిశాచము వృక్షముమీఁది కేగెను. దీనినంతయుఁ
జూచుచున్న దొంగ జయశ్రీనగల నష్టహరింపవలయు, నను
విషయమును మరచి యాశ్చర్యమొందుచుండెను.

జయశ్రీ ముక్కు పోవుటవలన నొక బాధ ననుభవిం
చుచు బిగ్గరిగ నేనువఁగా లోకులువచ్చి చూతు రను తలంపున
లోలోన క్రుల్లుమ రక్తప్రవాహమున కట్టువస్త్రము తెరిచియు
చుండ కుటిలపన్నాగమును పన్నుకొని శయనాగారమునకు వచ్చి
శయనించి చివాలున లేచి కేకలుబొబ్బలు పెట్టును రోదనము
చేయఁ జొచ్చెను. ఆ రోదనమును విని తెలివెంద్రులు మొదలగు
వారటకు వచ్చిరి. ఆమె భీభత్సరూపమును గాంచినప్పుడు
వారికిఁ గలిగిన దుఃఖమునకు మేరయుండునా? జయశ్రీ మంచము
క్రిందఁబడి దొడ్లగింతలు బెట్టుమఁజెను. అప్పు డీమస్థకుఁ
గారణ మేమని ప్రశ్నింప నామె భర్తను చూపెను. అచ్చట
నున్నవా రెల్లదను ధన్యులని తిట్టి కొట్టిరి. అమాయకు డగు

ధనదత్తుఁ డేమి ప్రత్యుత్తిర మొసంగును? నిర్విణ్ణుడై చూచుచు
 యుచు చేయుకాగ్యస్యమును సహించుచుండెను. కాని యంత
 మాగ్గ మేమి? జయశ్రీ సూరరాక్షసి యనువిషయ మాత
 స్పష్టమాయెను. కాని యాతని ప్రత్యుత్తిరముకొనుటకు
 నుచున్నవా రెవ్వరు? “నొసటన్ వ్రాసినవ్రాలుకన్నఁ గల
 నూరేఁడ్లు చిఱిచినన్” అని యనుకొనుచు నొక గోడకు
 పడి నిలుచుండెను.

తెల్లనారినంతనే వర్తకుడు పుత్రికను వెంటనిడుకొని
 కేరి నాపుత్రిక ముక్కును అల్లుడు కొరికె ననీ
 వెంటనే రాజదూతలు వచ్చి ధనదత్తుని కొల్వ
 కూటమునకు దీసికొని పోయిరి. విచారణాలయమందుభయ
 పక్షములవారును జేరిరి. రాజు జయశ్రీనిఁ గాంచి నీ ముక్కును
 కొరికివేసిన నా డెవ్వఁ డనిప్రశ్నించ నామె భర్తను చూపి రాత్రి
 శయనాగారిమందు నా ముక్కు కొరికినాఁ డని నుడివెను. నీ
 భార్యముక్కు నేల కొరికితి నని ధనదత్తునిఁ బ్రశ్నింప నాతఁ డిట్లు
 నియె. “మహారాజాధిరాజా, ధర్మస్వరూపా, నాకీవిషయ
 మణుమాత్రమైనను తెలియదు. అంతకంటెను నేను చెప్పఁదగి
 నదిలేదు. తమకుఁ దోచినటులు శిక్షింపుఁడు.” అని మానమును
 ధరించెను. భార్య ముక్కును గోసె నని ధనదత్తుని రాజు
 కొలుతను వేయవలసిన దని యాజ్ఞాపించెను.

విచారణసమయమందు దాదొంగ యొక మూలనుండి
 యచ్చట జరుగుచున్న విషయములను గాంచుచు ధనదత్తునకు
 విధించినశిక్షను విని హృదయము కరగి రాజును సమీపించి
 తాను కనులార చూచినవృత్తాంతమంతయు వివరించెను. రాజు
 మిక్కిలి యాశ్చర్యమును బొందుచు వృద్ధదాసియింటికి భటు

అను బంప వారా వృద్ధదాసి నోటిని లోహ నామగ్రితోడ
యందున్న ముక్కు ముక్కును చెచ్చి రాజానకుఁ జూపి
వెంటనే నిగ్గోషియగు ధనదత్తు నావరముతో విడిపించి “హ
కిరాతకియగు జయశ్రీ తలగొరిగించి నున్న పుబ్బాన్ని
గాడిదమీఁదఁ గూర్చుండఁజెట్టి యూరింతయు ద్రిప్పి
ములకు దఱుముఁడు” అని యాజ్ఞాపించెను. సత్యము
దొంగకు మంచి బహుమతియొసంగెను. మహారా
వలన స్త్రీలను జూచిన నాకు మిక్కిలి యసహ్యము

కథ పూర్తియైనంతనే జేతాళుఁ డిట్లనియె.

నయనానందులయం దెవ్వ కెక్కుమవాపులు?” ఆ
నిర్వురు సమానులని విక్రమాదిత్యుఁడు ప్రశ్నయైతే
జేతాళుఁడు వెచుకకు మరలి చెప్పినకు వ్రేలాడసాగెను.
మాదిత్యుఁడు యథాప్రకారియు శివమును మూఁపుననైచుకో
వచ్చుచుండ జేతాళుఁడు అయిదవకథ నిట్లు చెప్పెను.

5-వ కథ

మహారాజా, పుణ్యసేనుఁడు ధారాసగరాగ్గోషుఁడు. ఆ
తఁడు మహాపరాక్రమశాలి; సత్త్వసంపన్నుఁడు; ధర్మముదప్పుక
రాజ్యపరిపాలనం బొనర్చుచుండెను. పుణ్యసేనుఁ డొక గ్రాహ్మ
ణుని మిక్కిలిగఁ బ్రేమించుచుండెను. ఆతనిపేరు హరిస్వామి.
ఆతనికొక పుత్రుఁడును పుత్రికయు నుండిరి. పుత్రునిపేరు దేవ
స్వామి; పుత్రికపేరు సోమవ్రభ. ఆమె త్రిలోకసూందరి. యశావ
నము వచ్చినప్పటి కామె రతీదేవిని మించిన సౌందర్యమున
సలరారఁజొచ్చెను. హరిస్వామి పుత్రికవివాహమునకుఁ బ్రయ
త్నించుచుండ నామె యిట్లనియె. “నేను సకల సద్గుణసంపన్నుఁ

నినిగాని, విజ్ఞానునిగాని, శూరునిగాని వివాహమాడఁ
బితిని. కావున నట్టి వరునకై ప్రయత్నింపుడు.” అను
ములకు తలిదండ్రులును, సోదరుఁడును మిక్కుటముగ
అచిరి.

కదినమున పుణ్య సేనుఁడు హరిస్వామినిఁ బిలిచి యిట్లు
క్షీణ దేశమందు విక్రమసింహుఁ డను రాజు నాకు
ఁడు. కొన్ని వత్సరములుగ నాతని క్షేమసమాచార
కుండుటవలన నే నప్పడప్పుడు మనోవేదనకు లో
ను. కావున నీవేఁగి యాతని క్షేమసమాచారమును
రావలయును.” అని యాజ్ఞాపింప హరిస్వామిబయ
క్రమసింహుని రాజధాని కేఁగి యాయనను సంద
ర్శింపఁగా పుణ్య సేనునియోగ క్షేమమును విన్నవించెను. ఆ వార్త
న నాతఁడపూర్వానందమును బొంది హరిస్వామిని మిక్కు
టముగ సత్కరించి కొన్నిదినము లట నుండవలయు నని
కోరెను.

కొన్నిదినములు గడచెను. రాజసభయందు హరిస్వామి
కూర్చుండియుండ నట కొక బ్రాహ్మణకుమారుఁడు వచ్చి కూ
ర్చుండ హరిస్వామి యిట్లు ప్రశ్నించెను. “ఏలవచ్చితివి?”
అని యడుగ నాతఁడు తన పుట్టుపూర్వోత్తరముల నివేదించి
యిట్లనియె. “త్రిలోకసుందరి యగు మీ పుత్రికను వివాహ
మాడవలయు నను తలంపున వచ్చితిని.” అన హరిస్వామి
యిట్లనియె. “వత్సా? నా పుత్రిక జ్ఞానినిగాని, విజ్ఞానినిగాని,
శూరునిగాని వివాహమాడుదు నని ప్రతినఁ బూనియున్నది,
కావున నీ ప్రజ్ఞావిశేషములఁ జెప్పుము.” అన బ్రాహ్మణ
కుమారుఁ డిట్లనియె. “నేను బాల్యమునుండియు క్రమపద్ధతిని

మస్త శాస్త్రముల నభ్యసించితిని. అపూర్వరథము నొకఁడ నై
 చ్చించితిని. దానిమీఁద నెక్కి నిమేషకాలమున నిచ్చవలె
 చొటువకుఁ బోవచ్చును. నేను విజ్ఞానిని, కావున మీ పక్ష
 కను వివాహమాడుటకు అర్హుఁడను.”

అనుమాటలకు హరిస్వామి సంతోషించి నీకు పుత్రు
 నిచ్చి వివాహమొనర్చెదను. నన్నిక్కడనుండి ధారానగర
 మునకు రథముమీఁద నెక్కించుకొని తీసికొని యేలమిలన
 బ్రాహ్మణకుమారుడొగీకరించి మహాసతీదిన ముదియమున
 రథమును దీసికొనివచ్చెను. వారిప్పు రారథము నెక్కి నిమేష
 కాలములో ధారానగరమును ప్రవేశించిరి. వీరి సంగతికి
 హరిస్వామి పుత్రుఁడును, భార్యయు చెరి యొకవరుని స్థిరపఱచి
 చిరి. వారు కూడవచ్చి గృహమం దుండిరి. వారియం దొకఁడు
 జ్ఞాని. మరియొకఁడు శూరుఁడు.

హరిస్వామి యిట్లు చింతింపజూచెను. “ఒక్కఁడ నన్యఁ,
 ముగ్గురువరులు, రూపగుణములు, విద్యాబుద్ధులయందు హను
 వ్వరును సమానులు. మువ్వరకును మాటయిచ్చితిమి. పుత్రిక
 మనోభీష్టము చొప్పున మువ్వర యాదొకఁడు జ్ఞాని, మరొకఁడు
 కడు విజ్ఞాని, వేరొకఁడు శూరుఁడు. చేయవలయుమి? ఇందె
 వనికి పుత్రిక నొసంగుట. ఎవనిని కాడనుట.” అని పోరతివిధ
 ముల యోచించి యేమియు నిర్ధారణచేసికొనఁ జాలక మువ్వ
 రఁ జూచి యిట్లనియె. “మీరూ మువ్వరు మాయిది నిదన
 ముండుడు. నేను భార్యాపుత్రులతో యోచించి చెప్పెదను.”
 అన నారుమువ్వ రచ్చటనే యుండిరి. ఆ కన్నియను వివాహ
 మాడుటకు నే నర్హుఁడను- కాదు నే నర్హుఁడ నని వారు తమ
 తమశక్తి సామర్థ్యములఁ బేర్కొనుచుండిరి.

ఆ రాత్రి యెల్లరును భుజించి శయనించిరి. కా ;
 భయంకిరముగు నొక దుర్ఘటన ఘటించెను. ఒకానొక రాత్రి
 సుడు నిద్రించు చుండిన సోమప్రభను దొంగలించుకొని
 పోయెను. కాని గృహమం దెవ్వరికి నా విషయము తెలి
 యదు. తెల్లవాతెను. సోమ ప్రభ యెక్కడ? అందరును గం
 దరగోళపడజొచ్చిరి. తోటలు దొడ్లు చెరువులు బావులు
 వెడకిరి. సోమ ప్రభ కాన్పింపదయ్యె. తలదండ్రులు దుఃఖ
 సాగరమున మునింగిరి.

ఆ మువ్వకు వరులయందు జ్ఞాని యగువాడు యోగ
 బలముచేత జరిగిన విషయమును తెలిసికొని హరిస్వామితో నిట్లు
 నియె. “మహాశయా, భయపడవలదు. నేను యోగబలమున
 సోమ ప్రభను సందర్శించితిని. ఆమె నొక రాక్షసుఁ డెత్తుకొని
 పోయి వింధ్యపర్వతమందలి యొక గుహయందు దాచి
 యున్నాడు. ఆమెను దీసికొని వచ్చుటకు మార్గమును చూడ
 వలెయును.” అను మాటలు విని శూరుఁడ నని చెప్పుచుండిన
 రెండవవాఁ డిట్లునియె. “మహాశయా, నేను శబ్దభేది విద్య
 యు దసామాన్యుఁడను. అందువలన నా రాక్షసునిఁ బరి
 మాఁచి మీ పుత్రిక సుద్ధరింపఁగలను. కాని యచ్చటి కేగు
 టకుకొన్ని దినములు పట్టును. మార్గ మేమి?” అప్పుడు విజ్ఞానిఁ
 నని చెప్పిన మూడవవాడు. “నారథము మీఁద బయలు
 దేరుడు. ఒక్క మహారాకాలమున మిమ్ము వింధ్య పర్వత
 గుహకడకుఁ దీసికొని యేగుదును.” అనెను.

వెంటనే రథమును సిద్ధముజేసెను. దానిపై నెక్కి
 శూరుఁడు వింధ్యపర్వతకంధరమున కేగి యొక్క బాణమున

రాక్షసుని సంహరించి వెంటనే సోమప్రభను రథముపై పెట్టి చుకొని తిరిగివచ్చెను. ఎల్లరును సంతసించిరి. వివాహమున నా మువ్వరును వివాదపడఁ జొచ్చిరి. హరిన్వామి బుద్ధియై చూచుచుండెను.”

కథను ముగించి బేతాళుఁ డిట్లనియె. “సోమప్రభా! ఆ మువ్వరువరులయందును సోమ ప్రభను వివాహమాదుట కెవఁ కర్హుఁడు?” అని ప్రశ్నింప విక్రమాదిత్యుఁడు సమానము వీడి యిట్లనియె. “రాక్షసుని సంహరించిన శూరుఁడు నాకు ప్రభను వివాహమాదుట కర్హుఁడు.”

బేతాళుఁడు:-విద్యా బుద్ధులయందు మువ్వరును సహా నులు, సోమప్రభ యుద్ధరించువిషయమునఁ గూడ సమహం తోడ్పడిరి. అట్టివో శూరుని బేత్కొనుటకు గారణమేమి?

“విక్రమాదిత్యుఁడు వారుమువ్వరును కష్టమున నసమానులు. సోమప్రభ యుద్ధరిణివిషయమునఁ గూడ సహం ముగఁదోడ్పడిరికాని రాక్షసుని చంపినవాఁడు మాత్రమే రూపు యుద్ధరణమందు ముఖ్యుఁడు. ఆమె ఫలానివోట సున్నద దెలిసికొనుట కంటెను, అచ్చటి కేఁగుటకు రథము నొసంగు కంటెను, వానిని చంపినవాఁడు సాహసుఁడు, త్యాగి, పీరుఁడు కావున నాతఁడే యామెను వివాహమొనర్చుకొనుట కధికారి.”

ఈ మాటలు విని బేతాళుఁడు తృప్తి నొంది తిరిగి యేఁ చెట్టుమీఁద ప్రవేలాడఁజొచ్చెను. విక్రమాదిత్యుఁ డాసపమును బుజముమీఁద నిడుకొని మానముగ బయలుదేరెను. అప్పుడు బేతాళుఁ డీ క్రింది కథ కుపక్రమించి యిట్లు చెప్పెను.

6-వ కథ

మహారాజా! శోభావతీ నగరనాథుని పేరు ధర్మశీలుడు. ఆతడు ధర్మమును దప్పక కన్న తండ్రినిబోలి ప్రజలను గా పాడుచుండెను కాని యాతనికి సంతానము లేదు. అందుల కాతడు మిక్కిలిగ వగచుచు కాత్యాయనీదేవిమందిరమును గట్టించి యనుదినము నామెను బూజించుచు మిక్కిలి యాడంబరముగ నుత్సవములు చేయుచుండెను. కాని సంతానము గలుగలేదు. సంతానములేని యా దంపతుల మనో వ్యధను వర్ణించు టెట్లు?

ఒకదిన మదయమున ధర్మశీలుడు దేవిని పూజించి సాష్టాంగముగపడి యిట్లు ప్రార్థించెను. “అంభా, జగదంబా, కాత్యాయనీ, భక్తుల సమస్త కష్టములఁ దొలగించి రక్షించు పండు తల్లీ, నాకు బుత్రుని ప్రసాదింపుము. ఈధానుని కృతా ధ్నుని చేయుము” అని ప్రార్థింప జైవ వాణి యిట్లు వినబడెను. “నత్సా నీభక్తి శ్రద్ధలకు సంతసించితిని. నీకు పుత్రుఁడు గలు గును. ఆతఁడు సమస్త విద్యా విశారదుఁడై విలసిల్లును.”

రాజు పరమానంద భరితుడై కాత్యాయనీదేవికి మరల ప్రణమిల్లి గృహమునకు వచ్చి దేవి పల్కుల నెల్లరకును వినిపించెను. పల్లరును సంతసించి. బీదసాదల కన్నమిడిరి. పండితులను సత్కరించిరి. కొంత కాలమునకు రాజదంపతులకు పుత్రుఁడు గలిగెను. పుత్రుని మోముఁగాంచి యాదంపతులు చరిత్రార్థుల మని తలంచిరి. యువరాజు జన్మించెనని యాశేషపు జనులాసందోత్సవము చేయసాగిరి. కాత్యాయనీదేవికి నుత్సవ ములు మిక్కుటముగఁ జరుగఁజూచెను. దేశవిదేశములనుండి

దలంచును కాని నామాట నమ్మువా రుండరు. అపకీర్తి పాలయి జీవించుటకంటె ఈ శరీరమును దేవి కర్పించుట యుత్తమము. ఇంతకుమించిన మార్గములేదు” అని దలంచి దేవికి నాష్టాంగ వందన మాచరించి క్రిందబడియున్న ఖడ్గమును దీసి తల నటు కుకొనెను.

దీనదాసు భార్య కీవిషయము తెలియదు. ఆమె భర్త కొఱకును, ఆతని మిత్రునికొఱకును ఆ వృక్షము క్రిందనే వేచి యుండెను. ఎంతవఱకునువారు రాకుండుటచేత ముదిరము లోని కేగెను. ఆ భయంకర దృశ్యమునుగాంచి మూఁచ్ఛిల్లి. కొంతవడికిలేచి యెలుఁగెత్తి విలపించుచు “విధవనై జీవించుట కంటెను మరణించుటయే సర్వోత్తమము” అని తలచి కాత్యాయని పాదములమీఁద బడి లేచి రక్తసిక్తమగు ఖడ్గమును దీసి తలనటుకుకొనుటకు పైకెత్తఁగా కాత్యాయనీదేవి ప్రత్యక్షమై. “నామె దక్షిణ హస్తముంబట్టి ఖడ్గము నూడఁదీసి యిట్లనియె. “వత్సా నీ సాహసమున కెంతయు సంతసించితిని. నీకు కావలసిన వరమును గోరుము” అన నామె భర్తను, భర్త స్నేహితుని బ్రతికింపుమని ప్రార్థించెను. దేవి “తథాస్తు” అని తమ వారి మొండెములకు తలల నతికింపుము. ఇర్వురును జీవింతురు. అని యంతర్ధానమాయెను.

ఆమె యానందమున మైనుటచి భర్త మొండెమునకు. ఆతని స్నేహితుని తలను, ఆతని స్నేహితుని మొండెమునకు. భర్తతలను తగిలించెను. వారిర్వురును వెంటనే లేచి నిలిచిరి.

బేతాళుఁడు కథను పూర్తియొనర్చి యిట్లనియె “మహారాజా, ఆ యిర్వురయం దామె భర్తయెవ్వఁడు” అన విక్ర

మాదిత్యుఁ డిట్లనియె “సర్వస్యగాత్రస్య శిరః ప్రధాన” మను
న్యాయము ననుసరించి నీనదాసు తలయున్న శరీరముగలవాఁ
డామె భర్త.”

అన జేతాళ్లుఁడు సంతసించి యాతని ధర్మ నిర్ణయమున
కును, ధైర్యనాహసములకు నచ్చెరువొందుచు తిరిగి యా వృక్ష
ముకడ కేగి ప్రేలాడఁజొచ్చెను.

7-వ కథ

చంపానగరాధినాథుని పేరు వీరవరుఁడు. ఆతఁడు తనకు
సంతానము లేకుండుటకు నగచి భార్యయగు పద్మగంధితోడ గం
గాతీరమున ఘోర తపమాచరించెను. పరమేశ్వరుఁడు స్వప్న
మున సాక్షాత్కరించి యొక్క పుత్రుని ఒక పుత్రీకిను ఒసంగితి నని
నుడివి యన్వశ్యుఁడాయెను. రాజును మేల్కొంచి యా విషయ
మును భార్యతోఁజెప్పి, తామిర్వురు తిరిగి చంపా నగరమునకు
వచ్చి సుఖించుచుండిరి. కొంతకాలమునకు వారికొక పుత్రుఁడును
పుత్రీకియుఁ గలిగిరి. ఆ పుత్రిక నామధేయము చంద్రకళ. సౌం
దర్యమున నామె అసమానురాలు. వయసువచ్చిన కొలదియు
నామె సౌందర్యవిషయము దేశవిదేశములు వ్యాపింపఁ
జొచ్చెను. అందువలన ననేకమంది రాకొమనులు పటములుబం
పిరి. యశావను లనేకులువచ్చి రాజును దర్శించిరి. కాని చంద్ర
కళ కెవరిమీఁదనుప్రేమ కలుగకుండెను. ఎవని పటము చూపిం
చినను తలయాగ్రకుండెను. చేయునది యేమి? చివరకు రాజు
స్వయంవరము నేర్పాటు చేయఁదలంచి పుత్రీకకుఁ జెప్ప
స్వయంవరమున కామె యంగీకరింపక యిట్లనియె. “తండ్రి
స్వయంవరమున కనేకులు వచ్చెదరు. అందు నేను వరించు

నది యొక్కనినేగదా? అతనికి మిగిలినవారందఱును శత్రువులగుదురు. కావున స్వయంవరము వలదు. పిద్యాబుద్ధులయందును, బలవిక్రమములయందును, అసమానుఁ డగువానిని నేను వరింతును” అను మాటలకు రాజు సమ్మతించి చంద్రకళ మనోభావమును దేశవిదేశములయందంతటను బ్రకటింపించెను.

ఒక దినమున రాజపుత్రిని వివాహమాడుటకు నల్వఁగు రాజపుత్రులు వచ్చి సభాభవన మలంకరించిరి. అందు ప్రథముఁ డిట్లనియె. “నే ననేక విద్యలయం దాఁతేరినవాఁడను. చేతి పనులయందు సుప్రసిద్ధుఁడను. దినమున కొక వస్త్రమును నేయఁగలను. దాని మూల్య మైదు రత్నములు.”

రెండవవాఁ డిట్లనియె. “నేను సమస్త విద్యాపారంగతుఁడను. పశుపక్షుల స్వభావాదులను, భాషలను శాగుగ గ్రహింపఁగలను. బలమున భూమండలము దద్వితీయుఁడను.”

మూడవయాతఁ డిట్లనియె. “సమస్త శాస్త్రముల నాచూలాగ్రముగఁ బఠించితిని. వానియందు నా కుత్కృష్టప్రతిభ గలదు. నే నసమానసౌందర్యమున నలరారుచుందు నను విషయము దేశప్రసిద్ధము. మీ రిప్పుడు నన్ను గాంచుచునే యున్నారుగదా?”

నాల్గవ రాకొమరుఁ డిట్లు నుడివెను. “ధనుర్విద్యయందు పేరెన్నికఁ గాంచితిని. నాతో సమ మగు ధన్వి భూమండలమందరుదు. సమస్త శాస్త్రములు నభ్యసించితిని”.

రాజు వినుచుండెను. కాని యిదమిట్ల మని నిర్ణయించజాలకుండెను. నల్వఁగును రూపరేఖావిలాసములయం దేని,

విద్యాబుద్ధులయం దేమిసమానులు. అంతియగాక ప్రతియొక్క
నికి ప్రత్యేక మొక్కొక్క విద్యయం దాధిక్యత కలదు. అందు
వలన నేమియుఁ దోచక యంతఃపురమును బ్రవేశించి పుత్రిక
తోడ ఆ నల్వురు రాజపుత్రుల గుణగణములను వర్ణించి
చెప్పెను. కాని యామె ప్రత్యుత్తర మొసంగదాయెను.

ఇంతటితో కథను ముగించి బేతాళుఁ డిట్లనియె.
“మహారాజా! వీరియం దెవఁడు రాకొమరిని వివాహమాడు
టకు తగినవాఁడు?”

విక్రమాదిత్యుఁడు:—వస్త్రములు నేయువాఁడు సాలె
వాఁడు; కులమున శూద్రుఁడు. పశుపక్షులభాష తెలిసిన
వాఁడు నైశ్యుఁడు. శాస్త్ర విశారదుఁడు బ్రాహ్మణుఁడు. ధను
ర్విద్యానిపుణుఁడు క్షత్రియుఁడు. కావున క్షత్రియుఁడు సజాతీ
యుఁడు గాన రాకొమరిని చేబట్టుట కర్హుఁడు.

ఇట్లు నుడివినంతనే బేతాళుఁడు వృక్షముకడ కేగి ప్రవే
లాడఁజొచ్చెను. తిరిగి విక్రమాదిత్యుఁడట కేగి యాశవమును
బుజముపై నిడుకొని బయలుదేరి కొంతదూర మేగునప్పటికి
బేతాళుఁ డొక కథను జెప్పనారంభించెను.

8-వ కథ

మహారాజా! తామ్రలిప్తనగరాధీశుఁ డగు చండసిం
హుఁడు మిక్కిలి పరాక్రమశాలి. ఆతనిపేరుప్రతిష్ఠలు విని
సత్యశీలుఁ డను రాజపుత్రుఁడొకఁడు ఉద్యోగముకొఱకు వచ్చి
కొల్వకూటమున కేగెను. కాని రాజు కొల్వకూటమునకు
వచ్చి రాజ్యసంబంధ మగు కార్యములం జూడక కార్యభారము

నంతయు మంత్రపై నిడి యంతఃపురమందు విలాసముగ కాలము గడపుచుండెను. సత్యశీలుఁడు రాజదర్శనముకొని కొక వత్సరము తామ్రలిప్తనగరమందుండెను. కాని రాజు దర్శనము కాదయ్యెను. ఆతఁడు వెంటఁ దీసికొనివచ్చిన ధనము పూర్తియగుటవలన చేయునది లేక యరణ్యమునకేగి కంచ మూలములఁ దినుచు భగవదారాధనమందు కాలము గడప సాగెను.

చండసింహుఁడు తిరిగి రాచకార్యములను శ్రద్ధగచూచు కొనుచు ఒక దినమున మిక్కిలి యాడంబరముగ వేటకు బయలుదేరెను. ఒక లేడినిఁ బట్టుకొనవలయు నను తలఁపున చండసింహుఁడు దానివెంట గుఱ్ఱమును పోనిచ్చెను. అందువలన చండసింహుఁడు వేటకాండ్రు మొదలగువారలను వీడి యొంటరిగ నొక మహారణ్యమును బ్రవేశించెను. కాని యాహారణ్యము చిక్కఁగుండెను. ప్రొద్దు క్రుంకుచుండెను. అప్పుడది వృక్షచ్ఛాయలఁ దప్పించుకొని యదృశ్యమాయెను.

అప్పటికి రాజుకచోట నిలువఁగా నతనికి భయము కలిగెను. ఆకలిబాధ మిక్కుట మయ్యెను. పథశ్రమవలన నతడు మిక్కిలి డస్సియుండెను; విపాసవలన బరితపింపఁజొచ్చెను. ఎచ్చటనైనను మంచినీరు దొఱకునాయని కొంతదూరము ముందరుగునప్పటి కొక చిన్న కుటీరము కాన్పించెను. వెంటనే రాజు కుటీరముకడ కేగి దైన్య స్వరమున “మహాశయా! కొంచెము మంచితీర్థ మిచ్చి నా ప్రాణములు నిలుపుఁడు” అని యడిగెను. ఆ మాటలు విని సత్యశీలుఁడు వెంటనే కొన్ని యుసిరికపండ్లను మంచి తీర్థమును దెచ్చియిచ్చెను.

రాజు జలమును గ్రోలి యాపండ్లను దిని యొకింత బడలికను బోగొట్టుకొని యిట్లనియె. “మహాశయా! మీరు నాకుఁ బ్రాణదానం బొసంగితిరి. జలము దొరకనియెడల నిప్పటికి మరణించి యుందును. నా ప్రాణముల నిల్పితిరి. కావున నేను మీకుఁ బరమకృతజ్ఞుఁడను. కాని మి మ్మొకమాట యడుగఁ దలఁచితిని. క్షమించి ప్రత్యుత్తరమిచ్చిన సంతసించును. మీ రిచ్చట ప్రచ్ఛన్నముగ కాలము గడపుచున్న రాజపుత్రులుగఁ దోచుచున్నది. అగునా?” అని యడుగ సత్యశీలుఁ డిట్లనియె. “మహారాజా! తామ్రలిప్తనగరనాథునిపేరుప్రతిష్ఠలు వినియా తనికడ నేదయిన నుద్యోగమును సంపాదించుకొని జీవింపవలయు నను తలంపున ఆ నగరమున కేగి యొక వత్సరకాలము నివసించితిని. కాని చండసింహునిదర్శనము కాలేదు. ఆతఁడు స్త్రీలో లుఁడై యంతఃపురమందే నివసింపజూచెను. మంత్రి రాజకార్యములు చూచుచుండెను. నాకడనున్న ధనము పూర్తియాయెను. ఏమి చేయుదును? కొన్నిదినము లేరికిఁ దెలియకుండ ఉసిరికపండ్లను దిని ప్రాణములు నిలుపుకొంటిని. కాని నాకా మహారాజు దర్శనము కలుగలేదు. అందువలన విసిగి వేసరి యాయరణ్యమునకు వచ్చి భగవన్నామమును స్మరించుచు కందమూలఫలముల భుజించి జీవయాత్ర చేయుచున్నాను. నాకింకను సంసారముమీఁద నాసక్తి నశింపలేదు. అందువలన నా తపము నిర్విఘ్నముగ నడచుట లేదు. నేను క్షత్రియకుల సంభూతుఁడను.”

ఆమాటలు వినుచు చండసింహుఁడు మౌనముగా నుండెనేగాని ప్రత్యుత్తర మీయఁడాయెను; మనమున మిక్కిలి లజ్జం

పజ్జొచ్చెను. ఆ రాత్రి చండసింహుఁ డచ్చటనే విశ్రమించి మరుసటిదిన ముదయమున సత్యశీలుని తన పురమునకుఁ దీసికొనివచ్చెను. అప్పటినుండియు సత్యశీలుఁడు ప్రభువు కృపకుఁ బాత్రుఁడై స్వీయధర్మములఁ గడుమెలఁకువతోడ నిర్వహింపఁ జొచ్చెను.

ఒకదినమున చండసింహుఁడు సత్యశీలుని రాచకార్యము మీఁద విదేశములకుఁ బంపించెను. సత్యశీలుఁడు రాజాజ్ఞ ప్రకారమేగి తిరిగి వచ్చునప్పుడు సముద్రపుటాడ్డున నున్న దేవమందిరమందు పూజ యొనర్చి వెలుపలికి రాఁగా నచట సత్యంత సౌందర్యవతి యగు నొకకన్యక యుండుటచు గాంచెను. ఆమె యపూర్వలావణ్యమునకు ముగ్ధుఁడై సత్యశీలుఁ డామెను దిలకింపుచుండ నామె “ఇచ్చటి కేల వచ్చితివి? తాతి విగ్రహమును బోలి నన్ను చూచుచు నిలుచుండఁ గారణ మేమి?” అని యడిగెను.

సత్యశీలుఁడు:—నాది తామ్రలిప్త నగరము. రాచకార్యముమీఁద విదేశములకేగి తిరిగి స్వదేశమున కేగుచు మార్గమధ్యమున నిన్నుఁ గాంచి నివ్వెరపడి నిలుచుంటిని.

అన నా కన్యక యిట్లనియె: “ఈ పద్మ సరోవరమందు స్నానమొనర్చినయెడల నన్ను నీవు వివాహమాడఁగలవు.” ఈ మాటలు చెవిసోకినంతనే సత్యశీలుఁడు పరమ సంతసమున సరోవరమందు మునింగెను. కాని యాతఁ డాసరోవరమునుండి తలయెత్తి చూచునప్పటికి తామ్రలిప్త నగరమందు లేన సుగదిరమం దుండెను. వెంటనే యాతఁడు తడి వస్త్రములు

తనవస్త్రములు ధరించి రాజసమ్మఖమున కేగి తన

ప్రయాణ వృత్తాంతము నంతయు విన్నవించెను. చండసింహుఁడు పద్మ సరోవర వృత్తాంతమును విని యాశ్చర్యమొంది న న్నటకుఁ దీసికొని పొమ్మని చెప్పి సత్యశీలునితో బయలుదేరెను. వా రిర్వురును సముద్రతీరమున కరిగి శివమందిరమును జేరి పరమేశ్వరుం బూజించి వెలుపలికి వచ్చునప్పటికి నపూర్వ మాపరేఖావీలాసముల నలరారు ఆ కన్యకవచ్చి రాజ సమ్ముఖ మందు నిలిచి యిట్లనియె: “మహారాజా! నేను మీ దాసురాలను. మీ యాజ్ఞానుసారము వర్తించుటకు వేచి యున్నాను.”

రాజు:—అటులయినచో నాకుఁ బ్రియుఁడగు సీ రాజపుత్రుని వివాహమాడుము. అనఁగా నా కన్నియ యిట్లనియె, “మహారాజా! నేను మిమ్ము వివాహమాడఁ దలఁచితిని. అట్టిచో మఱియొకని వివాహమాడు మని నుడువుట న్యాయమా?”

రాజు:—నా యాజ్ఞానుసారము వర్తింతు నని నుడివి యుంటివి. కావున మాటతప్పకుము. సత్యశీలుని వివాహమాడుము.

వేలు మార్గము గానక ఆ కన్యక సత్యశీలుని వివాహమాడుట కంగీకరించెను. రాజు వారిర్వురకు గాంధర్వ విధిని వివాహమొనర్చి స్వయంనగరమునకుఁ దోడ్కొని వచ్చెను.

అంతవఱకు కథనుజెప్పి బేతాళుఁడు “మహారాజా! చండసింహసత్యశీలురయం దెవ్వని యుష్కార మత్యుత్తమ” మని యడుగ విక్రమాదిత్యుఁడు “సత్యశీలునిది” అనెను.

బేతాళుఁడు:—ఎందువలన?

విక్రమాదిత్యుఁడు:—రాజు సత్యశీలునకు మిక్కిలి యుపకార మొనర్చెను. కాని చండసింహుఁడు వేట కరిగి నప్పుడు సత్యశీలుఁ డొనర్చిన యుపకారము మిక్కుటము.

బేతాళుఁడు విక్రమాదిత్యుని సదుత్తరమునకు సంత సించి కనురెప్పపాటున మాయమై చెట్టున వ్రేలాడఁ జొచ్చెను. అణుమాత్రమైనను చలింపక విక్రమాదిత్యుఁడు మాట యిచ్చినప్రకారము సన్న్యాసికి శవమును దీసికొనిపోయి యాయవలయు నను దృఢసంకల్పమున మరల నా శవమును మూఁపున నిడుకొని బయలుదేరి వచ్చుచుండ మార్గమధ్య మున బేతాళుఁ డీ క్రింది కథను ప్రారంభించెను.

9-వ కథ

అనంగపురమను నగరమున అర్థదత్తుఁ డని మహాధనికుఁ డగు వైశ్యుఁడొకఁ డుండెను. అతనికి నూపలావణ్యరాశి యైన మదనసేన యను కుమార్తె యుండెను. ఆమె యొకనాఁడు శృంగారవనమున విహరించుచుండఁగా సోమదత్తుఁ డను నణి క్కుఁత్రుఁడొకఁ డామెను కనెను. ఆమె సౌందర్యమునకు పర వశుఁడై యతఁ డామెను తన్ను వివాహమాడఁ బ్రార్థించెను. అంత నక్కన్నియ తన్నిదివరలోనే తండ్రి సముద్రదత్తునకు వాగ్దానము చేసియుండుట నాతని కెఱిగించెను. సోమదత్తుఁడు “ఏమయిన నగుఁగాక, నీవులేక నేను బ్రతుకఁజాలను. నీవు సమ్మతింపకుండిన ప్రాణహత్య చేసికొనెదను” అనియెను. అంతట మదనసేన నతఁడు తన్నెక్కడ బలాత్కరించునో యని భయపడినదై “అటులయిన, నా వివాహము కానిమ్ము. మగనిఁ గూడకయే నీయొద్దకు వచ్చిపోయెదను” అని పలికెను. సోమ

దత్తుఁ డామెను సమ్మలేక శంకించుచుండఁగా, మదనసేన యొట్టుపెట్టుకొని సత్యముచేసి విడిపించుకొని వెఱపుతో నిల్లు సేరెను. సోమదత్తుఁడును సంతృప్తి నొంది యింటికి వెడలెను. మదనసేనను సముద్రగుప్తుని కిచ్చి వివాహమొనర్చిరి. ఆమె శయనాగారమున కేగి మిక్కిలి మానముగ నొకమూలఁ గూర్చుండెను. అప్పుడు సముద్రగుప్తుఁడు పలువిధముల నామెను పలుకరించెను, కాని చాలవఱకు మానముగ నుండి చివరకు భర్తను చూచి సోమదత్తునివృత్తాంత మంతయు పూసగ్రుచ్చి నట్లు “నే నిప్పుడే యాతనికడ కేఁగుట కాజ్ఞయిండు” అని వేడఁగా సోమదత్తుఁ డిట్టికోరికఁ గోరరా దని యనేక విధములఁ జెప్పి చూచెను. కాని ప్రయోజనమేమియుఁ గాన్పింప నందున చివరకు విధిలేక యనుజ్ఞ యిచ్చెను.

సర్వాలంకార భూషితయగు మదనసేన ఆ రాత్రియే యటనుండి బయలుదేరి సోమదత్తుని గృహమున కేఁగుచుండ మార్గముం దామె నొక దొంగ యడ్డగించి నగల నన్నిటని ఒలిచి యిటఁ బెట్టుమనెను. అప్పుడు మదనసేన దొంగను పలు ప్రకారిములఁ బ్రార్థించి “నేను హిరణ్యదత్తుని పుత్రికను. మదన సేన యనుదాసను. మిక్కిలి కష్టముమీఁద భర్త యనుజ్ఞ వడసి ప్రతిష్ఠారక్షణకొఱకు సోమదత్తుని గృహమున కేఁగుచున్నాను. నీ విచ్చటనే నాకొఱకు కాచుకొనియుండుము. ముహూర్త కాలములోఁ దిరిగివచ్చి నగల నీ కిచ్చి యింటి కేఁగుదును.” అని ప్రార్థింప దొంగ యామె మాటలు విశ్వసించి యచ్చటనే కాచుకొని యుండు నని చెప్పెను. మదనసేన యటనుండి బయలుదేరి సోమదత్తుని గృహమునకు నిర్గమించెను.

ప్రతిష్ఠాప్రకారము మదన సేన సోమదత్తునియెదుట నిలువగా నతఁడు క్షణ మాలోచించి, “ఓ యువతీ, నీ సత్యమునకు సంతసించితిని. పరునిభార్యవు నీవు నాకేల? నిన్నితరు లెవ్వరును చూడకముందే వచ్చినదారి నింటికి వెళ్లుము.” అని పలికి ఆమెను వదలివేసెను. అంత నామె మరల దొంగ తన్నెదురు చూచుచుండిన స్థలమునకు వచ్చెను. వాఁడును ఆమెను పోయియుండిన చోట జరిగిన వృత్తాంత మడిగి తెలిసికొని “అట్లులైనయెడల నేనును నీ సత్యమునకు మెచ్చితిని. నీ ఆభరణములతో నింటికి పొమ్ము” అని పలికి తోడుగా వెంటఁబోయి ఆమె నింటియొద్ద విడిచి తనదారిని వెళ్లెను. అట్లు మదనసేన తన వ్రతమున కేలాటి చెఱుపును జేక ముగియించుకొని యెదురు జరిగిన వృత్తాంతమంతయు నడిగి తెలిసికొని, భార్య సత్ప్రవర్తనగలదియే యని యెఱిగి ఆమె సత్యమునకును మంచి మనసునకును సంతోషించి తన యింటికి తగినదని యెంచి సముద్రదత్తుఁ డా యిల్లాలితో సుఖముండెను.

కథ పూర్తియైనంతనే బేతాళుఁడు రాజును గాంచి యిట్లనియె. “రాజా! సోమదత్తుఁడు, సముద్రగుప్తుఁడు, దొంగ వీరి యం దెవ్వరి ప్రవర్తన మత్యుత్తమము?” అని విక్రమాదిత్యుఁ డిట్లనియె. “సముద్రగుప్తుఁడు భార్యను ప్రథమమున వలదనెను. తర్వాత నంగీకరించెను. అందువలన నాతని చరిత్రయు దుత్కృష్టత కానరాదు. సోమదత్తుఁడు తన యపరాధమును మదనసేన భర్త రాజున కెఱిగించు నని భయపడి వదలివేసెను. దొంగ ధన పిశాచము. ధనము కనబడినయెడల నాతఁడు వీడఁడు. ఆ దొంగ స్త్రీరత్నమును నగలతోడ విడిచి

చెనుగాన వాడే త్యాగి. కావున నా మువ్వరయందును
దొంగ యొనర్చిన కార్యమే యత్యుత్తమము.” పిమ్మట
యథాప్రకారము జరిగెను.

10-వ కథ

బేతాళుడు తొంటియట్లు ప్రారంభించెను:—

నుహారాజా, ఒకప్పుడు గొడదేశమును గుణశేఖరుఁ
ను రాజు పరిపాలించుచుండెను. ఆతఁడు తత్తముడు. మంత్రి
అభయచంద్రుడు, బౌద్ధధర్మావలంబియు, ధార్మికుడు నై
యుండెను. మంత్రియెడల రాజునకు మిక్కిలి గౌరవము.
కావున నాతనిమాట నెప్పుడును నిర్లక్ష్య మొనర్చి యెఱుఁ
గఁడు. మంత్రిప్రోత్సాహమున గుణశేఖరుఁడుగూడ బౌద్ధ
ధర్మమును స్వీకరించెను. అంతట గొడదేశమునం దెచ్చటను
హిందూధర్మసంబంధ మగు పూజాదులు జరుగరా దని శాసిం
చెను.

ఆయాజ్ఞ ప్రజలకు మిక్కిలి కష్టముగ నుండెను. కాని
చేయునదేమి? రాజాజ్ఞను తృణీకరించిన మరణము తప్పదు.
అందువలన ప్రజలెల్లరును భయపడుచుండిరి. హిందూధర్మ
సంబంధ మగు బౌద్ధ్యనుష్ఠానముల విసర్జించిరి. కాని హిందూ
ధర్మమును వీడకుండిరి. సుచతురుఁ డగు అభయచంద్రుఁడు
బౌద్ధమతమును స్వీకరించినవారిని మిక్కిలి పొగడుచుండెను.
అందువలన మంత్రి యనుగ్రహముకొఱకును, రాజాదరణము
కొఱకును అనేకులు బౌద్ధమతమునఁ జేరుచుండిరి. కొలది
వత్సరములలో గొడదేశమందు సంపూర్ణముగ బౌద్ధమతము
వ్యాపించెను.

అది వినినంతనే యశఃకేతున కా కన్యను కనులారఁ గాంచు
వలయు నను కోరిక కలిగి రాజ్యభారమును మంత్రి హస్తగత
మొనర్చి కొంతనుంది పరిజనులతోడ బయలుదేరి యా యా
తీర్థముల సేవించుచు రామేశ్వరముచేరి రామలింగస్వామినిఁ
బూజించి ద్వారముకడ నిలఁబడి సముద్రమువంకఁ దిలకించు
చుండెను. ఆ మహాజలధినుండి సువర్ణవృక్షము క్రమక్రమ
ముగ బైటికివచ్చి తరంగములచేత నటునిటు కదలుచుండెను.
ఆ కదలుచున్న వృక్షశాఖలమీఁదఁ గూర్చుండి యొక దివ్య
సుందరి వీణాగాన మొనర్చుచుండ నా మృదుమధురగానము
నకు యశఃకేతుఁడు మైమరచి యుండెను. చివరకు యుక్త
యుక్త విచక్షణ జ్ఞానమును గోల్పోయి ఆ కన్నీయను సమీ
పింపవలయు నని సముద్రమం దుతికెను. రాజు నుంచి యీత
గాఁడు. అందువలన నీదుచుఁ బోయిఁ దానిని సమీపించి ఆ
వృక్షమును బట్టుకొనెను. వెంటనే యా వృక్షము మునిఁగెను.
దానితోడ రాజు పాతాళలోకమును జేకెను.

పాతాళలోకమున కేగిన పిమ్మట నా సుందరి యశః
కేతుని చూచి యిట్లుడిగెను. “నీ పుట్టు పూర్వోత్తరము లెవ్వి?
ఇట కేల వచ్చితివి?”

యశఃకేతుఁడు:—నేను అంగదేశాధీశుఁడను. యశః
కేతుఁ డనువాఁడను. నీ రూపలావణ్య విలాసములకు ముగ్ధుఁడఁ
నైతిని. నీ యపూర్వగానమునకు మరింత ముగ్ధుఁడనై యిట
వచ్చితిని. అనుగ్రహముంచి నన్ను వివాహమాడుము. చరి
తార్థుఁడ నగుదును.

ఆతనిమనోగతాభిప్రాయమును గ్రహించి యా దివ్య
సుందరి యిట్లునియె. “మహారాజా! నీవు నేను చెప్పినటులు

ప్రతిజ్ఞఁ బూనినయెడల నిన్ను వివాహమాడుదును. ప్రతినెల కృష్ణపక్ష చతుర్దశినాఁడు నేను నీతో నుండను. అపు డెటకో పోవుదును? నన్ను నీ వడుగఁగూడదు. అడ్డగింపఁగూడదు. అందులకుఁ గారణము కలదు.”

రా జీమాటలకుఁ బరమానందభరితుడై యామె చెప్పిన చొప్పున ప్రతినఁబూని గాంధర్వవిధి నామెను వివాహ మాడెను. పిమ్మట వారిరువురును పాతాళలోకిమున సుఖ ముగఁ గాలము గడపుచుండిరి. కృష్ణచతుర్దశి వచ్చెను. ఆమె యశఃకేతునితో “నేఁడు చతుర్దశి. నీ విచటనే న న్నెదురు చూచుచుండుము.” అని అతనివలన సెలవుగొని వెలుపలి కేగెను. రాజును ఇందులకు కారణముఁ దెలిసికొనవలయు నని కుతూహలము మిక్కుటము కాఁగా “న న్నిచట నుండుమనఁ గారణమేమి? ఆ విషయమును పరామర్శింపవలయును” అని తలంచి రాజు రహస్యముగ కత్తిం బూని యామె వెనువెంటఁ బోయెను.

రాత్రి రెండవ జామున నొక వికట గూపియగు ఘోరరాక్షసుఁడు భయంకరముగ గర్జించుచువచ్చి యాసుంద రిని మ్రింగివేసెను. యశఃకేతుఁడు అతికోపమున మండిపడుచు ఒరనుండి కరవాలమును బెరికి త్రుటిలో నా రాక్షసుని శిర మును ఖండించెను. పర్వతాకారుఁ డగు నాఘోరరాక్షసుని తల యొకవైపునను మొండి మొకవైపునను బడెను. అప్పుడు ఆ రాక్షసుని శరీరమునుండి మృగాంకవతి రాపలు విముక్త యగు చంద్రరేఖనుఁబోలి ప్రకాశించుచు వెలువడి రాజును కాఁగిలించుకొని పరమానందమున నిట్లనియె. “ఘోరరాజా!

కథను ముగించి మంత్రి మనోవ్యాధికి కారణ మేమని బ్రష్నించె. విక్రమాదిత్యుఁ డిట్లనియె: “యశఃకేతుఁడు స్వీయ సుఖమునం దున్నత్తుఁడై ప్రజాక్షేమమును మరచెను. దేవకన్యక సాంగత్యమువలన నాతం డిఁక రాజ్యపరిపాలనకుఁ గడంగఁ డని తలచి చేయునది లేక కృశించి మనోవ్యాధివలన మరణించెను. అందువలన మంత్రి సర్వోత్తముఁడు.”

పిమ్మట యథాప్రకారము జరిగెను.

12-వ కథ

విక్రమాదిత్యుఁడు మరల జేతాళుని తెచ్చుచుఁ డతఁ డీ క్రింది కథను చెప్పఁ దొడఁగెను.

మహారాజా! దేవస్వామియను పరమరూపసియగు నొక బ్రాహ్మణుఁడు కాశీనగరమున నివసించుచుండెను. ఆతఁడు బుద్ధియందు బృహస్పతి; ధనమున కుబేరుఁడు. ఆతని భార్య పేరు లావణ్యవతి. ఆమె రూపలావణ్యములందును విద్యా బుద్ధులందును వాసిఁ గాంచియుండెను. ఆదంపతులు మిక్కిలి యన్యోన్యానురాగమునఁ బ్రవర్తించుచుండిరి.

గ్రీష్మకాలము. గాడ్పులు మిక్కుటముగ పీచుచుండెను. ఆబ్రాహ్మణదంపతులు దివ్య సౌధముమీఁదఁ బండునెన్నెలయందు శయనించియుండిరి. అప్పు డొకగంధర్వుఁడు విమానారూఢుఁడై యాకాశమున విహరించుచు భర్తచెంతనిదురించుచున్న లావణ్యవతినిఁ గాంచి మోహించి యామెకు మెలకువ రాకుండ నొనర్చి రథముపై నెక్కించుకొని పలాయనమాయెను.

కొంతవడికి నిదురించుచుండిన దేవస్వామి మేల్కొని శయ్యయందు భార్య లేనందులకు మఱియించి పిచ్చివానిని బోలి వెమకఁజొచ్చెను. బిగ్గరగఁ బిలువసాగెను. కాని లావణ్యవతి యెచ్చట? పురమంతయు వెదకెను. సమీప గ్రామములు దిరిగెను. లావణ్యవతినిఁ గానకుండుటచేత సర్వముని బోలి దేశవిదేశములు దిరుగుచుండెను.

ఒకనానమున తిరిగి తిరిగి దేవస్వామి యొక బ్రాహ్మణుని యింటి కేగెను.

భోజనము బెట్టి నన్ను బ్రతికొంచుడని ప్రార్థించెను. వెంటనే యాగృహధిపతి యగు బ్రాహ్మణుఁడు చెబునిండ పాలు దెచ్చి త్రాగు మని బ్రాహ్మణునిముందుంచెను. కాని యొక ముహూర్తమునకుముందా పాలయందు పాము విషము గ్రక్కి యుండుట యేరికిని తెలియదు. ఆ పాలను ద్రావినంతనే బ్రాహ్మణుఁడు గిరగిరఁ దిరిగి క్రిందపడి విషమిశ్రిత క్షీరము నిచ్చితి వని నుడివి మరణించెను. బ్రాహ్మణుఁడాతని మరణమును గాంచి పరితపించుచు భార్యను బిలిచి “దుర్మాన్లురాలా? పాలయందు విషమును గలిపియుంచితివి. ఆ విషయము దెలియక బ్రాహ్మణుని కొసంగితిని. దానిని ద్రావి యాతఁడు మరణించెను. నీవు ఘోరపాపివి. నీమోము చూడరాదు.” అని నుడువ్రచు నామెను వెడలఁగొట్టెను”.

కథను ముగించి యా బ్రహ్మహత్య కేవల కారకులు. అనఁగా విక్రమాదిత్యుఁ డిట్లనియె. “సర్పమునకు పాపములేదు. శత్రువు తన్ను తినుచుండఁగా వశము తప్పియున్నది. కాన దానియందు దోషములేదు. డేగ ఆకలిగొని తనకు లభించిన

డానిని తినుచుండెను. అన్నదాత లయిన యా దంపతుల
యందుఁగాని అందొకరియందేగాని దోషము చెప్పఁగూడదు.”

అను విషయం

పట్టుదలను

చెట్టున వేలాడఁ జొచ్చెను. విక్రమాదిత్యుఁ డటకేఁగి యా
శవమును భుజముమీఁద నిడుకొని బయలుదేర మార్గమధ్య
మున శ్రీ దీక్షింధికథ కుపక్రమించెను.

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయము,
తేల ప్రాంత్య-వ కథ

మహారాజా, అయోధ్యాపురాధీశ్వరుని పేరు రణధీరుఁడు.
ఆతఁడు మహాపరాక్రమవంతుఁడును సుచతురుఁడు నై ధర్మపథ
మున రాజ్యపరిపాలనం బొనర్చుచుండెను. ఆ రాజ్యమునందలి
దుర్గాదుల కాయన పేరు సింహస్వప్నమై యుండెను. అందు
వలన ప్రజలు కడుపులోని నీరు కదలక హాయిగ జీవించు
చుండిరి. కాని యాకస్మికముగ నా నగరమున దొంగల బాధ
మిక్కుటమాయెను. ప్రజలు పరిపరివిధముల పరితపింపఁ
జొచ్చిరి. రణధీరుఁడు దొంగలం గనిపెట్టుటకు పురమంతయు
గస్తీతిరుగుటకు రాజభటుల నియోగించెను. కాని దొంగల
దవము తరుగకుండెను. అందువలన ప్రజలు సురల
కేఁగి దొంగలు పెట్టుచున్న బాధలనుగూర్చి మొర
లొమ్మి రెల్ల కీరాతి సుఖముగ శయనింపుఁడు.
అని దొంగల రూపు మాడెదను." అని
ముఁ దెచ్చుకొని గృహముల కేఁగిరి.

శస్త్రాస్త్రములు ధరించి మారువేష
బ్రతుకేరి కొంతదూర మేగు
గాఁగని నీ వెవ
ను. అంతట

సాటివాఁ

డవు. కాన నా యింటికి రమ్మ, నీకు విం దొన ర్చెదను” అని పిలిచెను. రాజును అంగీకరించి అతనిని వెంబడించెను.

రణధీరుని వెంట నిడుకొని దొంగ యొక ధనికుని గృహము కడ రాజును గాపుంచి తాను కన్నముఁ ద్రవ్వి లోనఁ బ్రవేశించి మిక్కిలి వెలగల నగలను హరించుకొని వెలుపల వచ్చెను. అచటినుండి రాజును వెంట నిడుకొని యూరి వెలుపల నొకటిఁ రెండు యోజనముల దూరమున నుండు సడవిలో తనయింటికిఁ బోయెను. అతని యిల్లు నేల క్రింద నుండెను. లోపలికి సురంగము దారిని ప్రవేశించెను. దొంగ రాజును కూటమున నిలిపి తాను లోనికి వెళ్లెను. అప్పు యొక వృద్ధ స్త్రీ వచ్చి, అయ్యా “మీరు మిక్కిలి తెలివి తక్కువ పని. ఇంక నైనను జాగ్రత్తపడి యాతఁడు వచ్చులోపల ముగండు. లేనిచో మీ ప్రాణములు దక్కవు. ఆ వచ్చి మిమ్ము యమసదనమున కనువును.” మాటలకు రాజు హృదయము చలించెను. ఒకింత భయముచు “నేను వచ్చిన మార్గమును మరచితిని. కావున చూపిన పాటిపోవుదును”. అనెను. వెంటనే యా స్త్రీ రాజునకు మార్గమును చూపెను. రాజు తీవ్రగమనమున నయోధ్యాపురము చేరి ఆ రాత్రియే దండు గూర్చుకొని వచ్చి మా దొంగ యింటిని ముట్టడించెను.

రాజు ఇంటి నిట్లు ముట్టడింపఁగా దొంగ తన గుఱ్ఱు బయటపడె నని యెఱిగి పొరుషము మెరియ యుద్ధమునకు వచ్చెను. యుద్ధము ఘోరమాయెను. రాజుతనితో స్వయముగా కత్తిగట్టి యుద్ధముచేసి వానిని నేలం గూల్చి ప్రాణముల

తోనే పట్టుకొనెను. అంతట వానిని తదీయ ధనరాసులతోఁ గూడ నూరికిఁ గొనిపోయి తెల్లవారఁగానే వానిని కొఱుత వేయ నుత్తరువు చేసెను. ధనము గోల్పోయిన వారి కెవరి ధనము వారి కిప్పించెను.

రాజభటులు దొంగను తల గొరిగించి సున్నపు బొట్టు బొడిచి గాడిదెమిఁద నెక్కించి యాతని చరిత్రను చాటించుచు నాతని సందు గొండులయందుఁ గూడఁ ద్రిప్పు చుండిరి. చివరకు వానిని ధనికుఁ డగు రత్నదత్తుఁ డను నైశ్యుని సాధము కడకుఁ దీసికొనివచ్చిరి. ఆయనకు రత్నవతి యను నొక పుత్రికయుండెను. ఆమె దొంగను చూచుచు నిలు

చూచి పూదయము కరగి కన్నీరు గార్చుచు తండ్రితో “మహా జెప్పి యే యుపాయముననై నను దొంగను కొఱుత పుడఁడు. అట్లొనర్పనియెడల నిప్పుడే నేను మర అను పుత్రిక వాక్యములకు రత్నదత్తుఁ డాశ్చర్య నిమేషకాల మూరకుండి యిట్లనియె. “అమ్మా,

గజదొంగ. ఎంతమంది మానవులప్రాణములనో హరించుచున్నాఁడు. కొన్ని నెలలుగ నగరవాసులను కల్లోల పరచి రాజుతోఁ బోరాడి కొంత సైన్యమును రూపుమాపెను. అట్టి ఘోర కిరాతకుని బ్రతికించుటయా? రాజున కెట్లు విన్న వింతును? అట్లు చేసిన నొక వేళ నాతనితో నాకు సంబంధ ముండి యుండు నని నన్నుఁగూడ కొఱుత వేయింపవచ్చును.”

రత్నావతి తండ్రి మాటలను చెవినిఁ బెట్టక కన్నీరు కాల్యలై కార నేడ్చుచు నిట్లనియె. “తండ్రి, నేను వానిని మన మునందు వివాహమాడితిని. ఎట్టి దుర్మార్గుఁడైనను ఆతఁడు

నాకు భర్త గదా? నీ కల్లుడు గదా? కావున నీ ప్రాణము
లర్పించియైనను వానిని రక్షించుట నీకు ధర్మము. నీవాప్రయ
త్నమునకుఁ గడఁగనియెడల నాకిప్పుడే మరణము తప్పదు.”

రత్నదత్తుడు మిక్కిలి సంకటమునఁ దగులొక్కసెను.
చేయునదేమి? దొంగను రక్షించుటెట్లు? ఇది యసంభవము.
బ్రయత్నింపకుండిన రత్నావతికి మరణము తప్పదు. ఏమి
చేయును? ఇట్లు తర్క వితర్కము లొనర్చుచు ప్రాణాధికురా
లగు పుత్రిక మనోవాంఛను నెరవేర్చుటకై రణధీర మహా
రాజును సమీపించి రత్నావతి ప్రార్థనను నివేదించెను. కాని
బ్రయోజనమేమి? రాజు రత్నదత్తుని ప్రార్థన నెట్లుమన్నించును?

గజదొంగను పురమంతయుఁ గ్రిప్పి నధ్యభూషణఁ గొని
పోయిరి. రత్నావతి మనోవాంఛ నీవేర్చుటకు మహారాజు
మందిరమున కేగె నను విషయంబు వ్యాపించెను. రత్నదత్తుని ఆతనిపు
నగరవాసులు దూరఁజొచ్చిరి. పడిన జనులు వేనవేలుగ
మును క్రింది దాజుదా

రత్నావతినిఁ గాంచి యిట్లనియె. “వత్సా, నీ సతీత్వమున కును, ధైర్యసాహసములకును మిక్కుటముగ సంతసించితిని. కావున నీకుఁ గావలసిన వరమును కోరు” మన రత్నావతి యిట్లు ప్రార్థించెను. “తల్లీ! కాత్యాయనీదేవీ! నా భర్తను బ్రతి కించుము.” అనఁగా దేవి “నీ భర్త బ్రదికి ధాన్మికుడై యుండి రాజునకు సంతృప్తిచేయును గాక” అని నుడివి యంత ర్ధానమాయెను. దొంగ బ్రతికెను.

ః ధను పూర్తిచేసి బేతాళుఁ డిట్లనియె “మహారాజా! ప్రథమమున దొంగ యేడ్చుటకును తర్వాత సవ్యుటకును కారణ మేమి?”

విక్రమాదిత్యుఁడు, “అకారణ బంధునైన యీ వర్త చేయలేనుకదా యని దుఃఖించెను. ఏమి గోరుకొనినది. స్త్రీ మనస్సు చిత్రము చేత నవ్వెను.” ఈ యుత్తరమునకు శాస్త్రకారముగ వృక్షశాఖను

శత్రుహ
మ

డను మంత్రపైని రాజ్యభారము నిడి చంద్రప్రభయను రాణి తోడ శృంగారవనమందు కాలము గడపుచుండెను. బహుకాలమున కాదంపతులకు శశిప్రభయను పుత్రిక కలిగెను. ఆమె సౌందర్యరాశి. వయసువచ్చిన కొలదియు నామె సౌందర్యము మిన్న ముట్టుచుండెను. ఆమె యొకదినమున తలిదండ్రులయనుజ్ఞవడసి చెలికత్తెలతోడ శృంగారవనమందు విహరించుచుండెను. ఆ యుద్యానవనమందెవ్వరును బ్రవేశింప వీలు లేదు. అటకుఁ బోవలసిన రాజ్యాజ్ఞ బొందవలయును. అందువలన శశిప్రభ చెలికత్తెలతోడ నటనానందముగ విహరించుచుండెను.

ఆ యుద్యానవనము నంటి పోవుమార్గమున మనస్వియను నొక బ్రాహ్మణ కుమారుఁడేగుచు సమానమువలన మిక్కిలి డస్సి యా యుద్యానవనమునుఁ బ్రవేశించి యందలి సరోవరమున జలమును గ్రోలి విపాసవీర్ణుకొని యొక కానుగుచెట్టునీడన్గుమైమరచి నిద్రించెను. కాని యారవి కాయుద్యానవనమందు పురుషులెవ్వరును బ్రవేశింపరా డను విషయము తెలియదు. అందుఁ బ్రవేశించునప్పుడు రక్షక భటులెవ్వరను నాతనిఁ గాంచి యాటంకపఱుపలేదు.

శశిప్రభ చెలులతోడ విహరించుచు నిటునటుఁ దిరిగి యా బ్రాహ్మణ కుమారుఁడు నిదురించుచుండిన కానుగు వృక్షమును సమీపించెను. వారియందెల చప్పుడునకు మనస్వియులికిపడి నిదురలేచి కూర్చుండెను. ఆకస్మికముగ సముత్తమమందు నిలుచుండిన భువనమోహిని యగు శశిప్రభను గాంచి మనస్వి మోహితుఁడాయెను. అప్పువాల్పక యామె సౌందర్య

మును గ్రోలజొచ్చెను. శశిప్రభయు దేవతల ధిక్కరించు. చక్కదనమున వెలుంగుచుండిన మనస్విని మోహించి తదేక నిష్ఠతో నాతని రూప రేఖా విలాసముల నీక్షించుచుండెను. ఆ విషయమును కనుపట్టి చెలులు శశిప్రభ నటనుండి బలవం తముగ లాగుకొని మరియొక స్థలమున కేగిరి. ఆమె కనుమరు. గై నంతనే మనస్వి విహ్వలుడై మూర్ఛిల్లి యావృక్షము క్రిం దబడియుండెను.

ఆ యుద్యానవనము నంటియుండుమార్గముననే శశి, భూదేవుడు అను బ్రాహ్మణకుమారు లిద్వరు గురుకులమున విద్యాభ్యాసమును ముగించి స్వగ్రామమునకేగుచు మార్గా యాసమువలని పిపాసచే నా యుద్యానవనమునఁ బ్రవేశించి. పుష్కరణీయందు జలముగ్రోలి కాక తాళీయన్యాయముగ మన స్విపడియున్న వృక్షముక్రిందికి వచ్చిరి. మూర్ఛిల్లియున్న బ్రా హ్మణ కుమారునిఁ గాంచి మంత్రతంత్రముల మూలమున నాతనికి దెలివివచ్చునట్లు సర్చి, “నీ వెచ్చటనుండి వచ్చుచుంటివి? ఇచ్చట మూర్ఛిల్లుటకుఁ గారణ మేమి?” అని ప్రశ్నింప మనస్వి, “నా పుట్టు పూర్వోత్తరములు చెప్పటవలన లాభ మేమి? నే నత్యంత మనోదుఃఖమున మూర్ఛిల్లియుంటిని. అనవసరముగ నన్ను మేల్కొలిపితిరి. కాని నా మనోవాంఛను బూర్తి చేయఁగలరా? అది సాధ్యమా?” అని నుడివెను.

భూదేవుడు:—నీ మనోదుఃఖమును వెల్లడి పలుపుము. అది యెట్టి దుర్గుటకార్యమైనను త్రుటిలోన సాధింతును. దుఃఖింపకుము.

మనస్వి-మహాశయా, క్షణకాలముక్రిందట చెలులతోడ
నిటకు రాజకన్యక వచ్చెను. ఆమెను గాంచినంతనె మోహ
పరవశుడై నెత్తిని. ఆమెయు నన్ను తెప్పవల్పుక చూచుచుండ
నామె చెలికత్తె లిటనుండి తప్పించి యెచ్చటికో తీసికొనిపో
యిరి. ఆమెను గాంచనియెడల నాకు మరణము తప్పదు. ప్రతిష్ఠా
నుసార మామె కడకు నన్ను దీసికొనిపోండు.

భూదేవుడు:—నీవు చింతింపకుము. ఒక్కనారము
దినములలో నామె దర్శనమగునటులు చేయుదును. తదనంతర
మామెను నీవు వివాహమాడవచ్చును.

అని నుడివి యా బ్రాహ్మణ కుమారులు మనస్విని
వెంటనిడుకొని స్వగ్రామమున కేగిరి. రెండు మూడు దిన
ములు గడచిన పిమ్మట భూదేవుడు మనస్వి కొకమంత్ర ముప
దేశించి తదేకనిష్ఠతో నా మంత్రమును జపించు నెను.

శ్రద్ధాభక్తులతో నా మంత్రమును జపించెను. వె

తడు పదున్నాఱు వత్సరముల వ్రాయముగ్గు

మారిపోయెను.

స్వి

సీనునిఁ జేసి యిట్లునియె. “బ్రాహ్మణోత్తమా, తామేల యిటకు వచ్చితిరి? నాచేత నయినంతవఱకు తమ మనోవాంఛితము నీ డేర్ప సంసిద్ధుఁడను.”

భూదేవుఁడు:—మహారాజా! నేను గంగాతీరమం దొక పల్లెయందు నివసించుచుందును. ఈమె నా పుత్రుని భార్య. పుట్టినింటనుండి యామెను దోడ్కొని స్వగ్రామమున కేగునప్పటికి మా పల్లెయం దొక మాసపుడైనను కాన రాఁడు. కుటీరముల తలుపులు బిగించియున్నవి. స్ఫోటక భయమువలన గ్రామములోని వారెల్లరు పారిపోవ వారితోడ నా భార్యయుఁ బుత్రుఁడునుగూడ నెచ్చటికో పోయిరి. వారెచ్చటనైన బ్రతికియున్నారో, లేక మరణించిరో నాకుఁ దెలియదు. అందువలన తగిన స్థలమునం దీమె నుంచి భార్యా పుత్రుల వెదుకఁ దలఁచితిని. మీరు మిక్కిలి యుత్తములు. మున రాజ్యపాలనం బొనర్చుచున్నారు. కావున తమ మనోవాంఛితమును నిచినయెడల నెట్టి శంకలకును తావుం దొరకకడ నుంచుఁడు. నాకు మహారాజా

రాజు అంతఃపురమునకుఁ దోడ్కొనిపోయి పుత్రికకు చూపించి
వృత్తాంతమంతయుఁ జెప్పి యట నుండు మని చెప్పెను. రోజు

ప్రభయు యువతిని మిక్కిలి గౌరవించుచుండెను. వారి స
రకు మైత్రి దినదిన ప్రవర్ధమానులగుచుండెను. ఇట్లు కొ

దినములు గడచునప్పటికి మనస్వి శశిప్రభకు ప్రాణాధిక ప్రియం
జాయెను. ఒక దినమున మనస్వి రాజపుత్రి మనోభావమును
గ్రహించుట కిట్లనియె. “శశిప్రభా! నిరంతరమేమియో యొక
విషయము నిన్ను కలవరిపరచుచున్నట్లు తోచుచున్నది. అందు
వలన నెప్పుడును విచారముగ గన్పడుచుందువు. ఆ విషయ
మును నాకు చెప్పఁగూడదా?”

శశిప్రభ:—సఖి నీయెదుట నాకు దాపరికమే
మున్నది? ఒక దినము నేను శృంగార వనమందు విహరించు
చుంటిని. అప్పుడు పరమ సుందరుఁ డగు నొక బ్రాహ్మణ
కుమారుని సందర్శించితిని. అప్పటి నుండియు నాతని మూర్తి
నా హృదయమం దంకితమై పోయినది. కాని యేమి చేయు
దును? ఆతని పుట్టు పూర్వోత్తరములు నాకుఁ దెలియవు.
ప్రథమ దర్శనమున నడిగి దెలిసి కొనుటకు లజ్జించితిని. ఈ
విషయము నీకుఁ దప్ప మరి యెవ్వరికినిఁ దెలియదు. కావున
నీ కుఁగిరికినిఁ దెలియనీయవలదు.

ఆమె నుడువులకు మనస్వి మిక్కుటముగ సంతసి. ॥
“ఆ బ్రాహ్మణునిఁ దీసికొని రాఁగలిగిన యెడల నాకేమి బహు
మతి యొసంగెదవు?” అని యడిగెను.

శశిప్రభ:—నా జీవితమును నీ నేవ కుషమోగింతును.

అంత మనస్వి ప్రక్కనున్న గదిలోని కేఁగి మంత్రో
చ్ఛారణమువలన నిజ రూపమును ధరించి శశిప్రభ సమ్ముఖ
మున నేచ్చి నిలిచెను. ఆమె హత బుద్ధియై నిన్వేరపడి చూడఁ
జొచ్చెను. కొంత వడికిఁ దెప్పక “ఇంత కాలముగ స్త్రీ
రూపమును ధరించి నాచెంత కష్టముంటివి? నిమేషకాలమున

నిజరూపము నెట్లు దాల్చు గలిగితివి.” అని ప్రశ్నింప మనస్వి
తాను మూర్ఖపోయినది మొదలు జరిగిన వృత్తాంతమంతయు
వివరించి చెప్పెను. వెంటనే వారిద్వరు గాంధర్వవిధానమున
వినాహమాడిరి. పిమ్మట మనస్వి యువతీ రూపముననే యట
కొంతకాల ముండెను. తాని మొవ్వరికి నాతని విషయము తెలి
యరాదు.

అంతఃపురమందు రహస్యముగ నుండుటకు మనస్వి
యంగీకరింపక యొక దినమున నిజరూపమును ధరించి
పలాయన మాయెను. ఆ విషయము రాజునకుఁ దెలిసి
మిక్కిలి చింతించెను. ఆ వృద్ధ బ్రాహ్మణుఁడు వచ్చి నాకోడ
లెచ్చట నని యడిగిన నేమి చెప్పుదు నని పరితపింపఁ జొచ్చెను.
మనస్వి భూ దేవుని కడ కేఁగి జరిగిన వృత్తాంతమంతయు విన్న
వించెను. ఆ విషయమును విని భూ దేవుఁడు అతని ప్రజ్ఞకు
చాల సంతసించి వెంటనే మరల నా వృద్ధ బ్రాహ్మణ రూప
మును దాల్చి మిత్రుఁ డగు నిరువది వత్సరముల వయసుగల
శశిని వెంట నిడుకొని శివపురమును జేరి యశః కేతుని కొల్వు
కూటమునఁ గాంచెను. ఆ బ్రాహ్మణుని చూచి రాజు మిక్కిలి
యాదర వాక్యముల సన్మానించి యిట్లనియె. “బ్రాహ్మణో
త్తమా! మీ రనేకదినములుగ రాకుండుటకుఁ గారణమేమి?”

భూ దేవుఁడు:—మహారాజా, నా భార్యాపుత్రులకొఱ కనేక
దేశములు తిరిగి తిరిగి చివరకొక పల్లెయం దుదరపోషణ
మొనర్చుకొనుచుండఁగా వారినిఁ గలిసికొంటిని. నా భార్య
గతించినది. వీఁడు నా పుత్రుఁడు. కావున కోడలిని వెంట
నిడుకొని స్వగ్రామమున కేగవలయు నని వచ్చితిని.

రాజీ మాటలు విని బ్రాహ్మణ శాపమునకు భయపడుచు చేతులు జోడించుకొని “మీ కోడలెవరికిఁ దెలియకుండ నెచ్చటికో పాటిపోయినది.” అని నుడివి యాతని పాదములమీఁదఁ బడెను. కాని బ్రాహ్మణుఁడు క్రోధమువలన నుండి పడసాగెను. శపింపఁబోవునట్లు నటించుచు తీవ్ర దృష్టుల నాతనిం జూచుచు నిట్లనియె. “హా! నీవు సన్మార్గుఁడవని విశ్వసించి కోడలిని నీకడ విడిచి పోయితిని. అట్టిచో నీవు జాగ్రత్తగా నామెను చూచుకొనకుండుటవలన పలాయనమై యుండును. ఆమె పలాయనమైనది తెలిసినదే వెదకుటకు మనుష్యులను బంపితివా? స్వయముగ నీవు విచారించితివా? నిర్లక్ష్యముగ నుండి నా కడ నక్క విసయములు చూపుచున్నావు. దీనికి తగిన శిక్ష నీ ననుభవింపక తప్పదు. శాప మిచ్చెదను. కాదందువా శీఘ్ర మామెను దెచ్చి నాకుఁ జూపింపుము. చేత కాదందువా నీ పుత్రికనిచ్చి వీనికి వివాహ మొనర్చుము.”

అనఁగా యశఃకేతుఁడు గజగజవణఁకుచు చేతులు జోడించుకొని “బ్రాహ్మణోత్తమా! నాయపరాధమును సైపుఁడు; నన్ను మన్నింపుఁడు; శుభలగ్నమును నిర్ణయించిన నా పుత్రిక నీతనికిచ్చి వివాహ మొనర్తును.” అని ప్రార్థించెను. అంత నా బ్రాహ్మణుఁ డొకమంచిదినమును నిశ్చయింపఁగా నాఁడొక శుభలగ్నమున వివాహ మొనర్చి యామెను ధనకనక వస్తువాహనములతోడ బ్రాహ్మణుని గృహమునకుఁ బంపెను. ఆమెను భూదేవుఁడు వెంట నిడుకొనిరాఁగా శశియు, మనస్వియు శశి ప్రభనుగూర్చి నా భార్య నా భార్య యని తగవులాడఁ జొచ్చిరి.”

అని కథను ముగించి బేతాళుఁడిట్లనియె:—“శశిప్రభ ఆ యిర్వరయం దెవని భార్య?” అని ప్రశ్నింప విక్రమాదిత్యుఁడు “శశిప్రభ మనస్విభార్య” అనెను.

బేతాళుఁడు:—ఎందువలన?

(విక్రమాదిత్యుఁడు:—అదివరకే వారిర్వరకు వివాహ మామెను. ప్రథమభర్త బ్రతికియుండఁగా శాస్త్రము ప్రకారము మఱియొకని వివాహమాడ వీలులేదు. శశిప్రభకును శశికిని జరిగిన వివాహము శాస్త్రవిరుద్ధము. అది వివాహమే కాదు.” అను సిద్ధాంతమునకు బేతాళుఁడెంతయు సంతసించి విక్రమాదిత్యుని ఇంకను పరీక్షింప నిశ్చయించి త్రుటిలోన నేఁగి శ్మశానమందలి వృక్షమున వ్రేలాడఁజొచ్చెను. విక్రమాదిత్యుఁడు వెనుదీయక సన్యాసి కిచ్చిన మాటను నెరవేర్చు నిమిత్తము తిరిగి యా వృక్షము కడకేఁగి యాశనమును దీసి కొని వచ్చుచుండఁ గొంతదూరము వచ్చునప్పటికి బేతాళుఁడు “రాజా, శ్రమనివారణమునకై మంచి కథయొకటి చెప్పెద, విను” మని క్రిందికథ ప్రారంభించెను.

15-వ కథ

మహారాజా, సర్వరత్నములకు నిల్లగు హిమాలయ పర్వతముల చరియలో కాంచనపురమని నగరమొకటి కలదు. ఆ నగరమున పూర్వకాలములో జీమూతకేతువను విద్యాధర రాజు ఏలుచుండెను. అతనియింటితోటలో పంశపారంపర్యముగ నొక కల్పవృక్ష ముండెను. ఆ కల్పవృక్ష ప్రసాదంబున మహాజ్ఞానిని ఒక పుత్రుని పొందెను. ఆ పుత్రునకు జీమూత

వాహనుఁ డని పేరు. అతఁ డెల్లప్రాణులందును కనికరము గలవాఁడు; పితృశుశ్రూషణపరుఁడు. అతనికి ప్రాయమువచ్చినదే తండ్రి యతనికి, యశావరాజ్యాభిషేకము చేసెను.

అతఁడు కొంతకాల మిట్లుండఁగా మంత్రు లతనితో “ఈ కల్పవృక్షమును సర్వదా నీవు పూజచేయవలయును. ఇది యుండఁగా ఎట్టి శత్రువులును మనల బాధింపనేరరు”. అని చెప్పిరి. అంతట దయాపరుఁడు జీమూతవాహనుఁ డిట్లు తలపోసెను. “కోరిన కోర్కెలెల్ల నొసంగు ఈ కల్పవృక్షము నుండి తగిన ఫలమును పొందవలయును. కాని దీనితో నా మనసులోని కోరికను సాధించెదను.” ఇట్లు నిశ్చయించి తండ్రియొద్దకుఁ బోయి జీమూతవాహనుఁ డీవిధముగా వేఁడుకొనెను. “నాయనా, ఈ లోకములోని వన్నియు అస్థిరములును, పరోపకారమొక్కటియే స్థిరమును అని మీ రెఱుఁగుదురుగదా? అట్లుండఁగా కల్పవృక్షమును మనము రక్షించుకొనుటవలన నేమి ప్రయోజనము? కావున పరోపకారమునకై యీ కల్పవృక్షమును మీయాజ్ఞ చే నేను వినియోగించెదను.” తండ్రి యందుల కంగీకరించెను. జీమూతవాహనుఁడు అంతట కల్పవృక్షమును సమీపించి “దేవా, మా షెద్దల కోర్కెలను తీర్చితివి. నా యొక కోర్కె మాత్రము తీర్పుఁదు. భూమిలో దరిద్రులు లేకుండునట్లు అనుగ్రహింపుము. ధనము కోరువారికి నిన్నిచ్చివేసితిని” అని పలికెను. అప్పుడు “నన్ను విడిచిపెట్టితివి. నేనిదే యేఁగితిని” అని వాక్మొకటి వినఁబడెను. ఊణములో కల్పవృక్షము ఆకాశమున కెగసి భూమిలో దరిద్రుఁడు లేకుండునట్లు బంగారము కురిసెను. అంత జీమూతవాహనుని కీర్తి లోకము లన్నిట వ్యాపించెను.

అంతట కల్పవృక్షము పోయినమాట విని అతని దా
యాదు అతనిపై దండెత్తివచ్చిరి. అది యెఱిగి జీమూతవా
హనుడు తండ్రితో పాపపు శరీరమునకై బంధువుల చంపుట
న్యాయము కాదనియు, మఱియొక స్థలమున కేగి ధర్మ మాచ
రించుకొనుచుండ మనియు తెలుపఁగా తండ్రి యంగీకరించెను.
అంత జీమూతవాహనుడు తల్లిదండ్రులను దోడ్కొని మలయ
పర్వతములకుఁ బోయి యాశ్రమ మేర్పఱుచుకొని తల్లిదండ్రుల
శుశ్రూషించుచుండెను.

ఆ మలయపర్వతమునందు సిద్ధరాజు విశ్వావసు వను
నాతఁడుండెను. అతని కుమారుడు మిత్రావసువు, కుమార్తె
మలయవతి. మిత్రావసునకు జీమూతవాహనునితో చెలిమి
కలిగెను. ఒకనాఁడు మలయవతి గారిని పూజించి వచ్చుచుం
డఁగా నామెను జీమూతవాహనుడు చూచెను. వారి కిరువు
రకును పరస్పరము ప్రేమకలిగెను. దీని నెఱిగి మిత్రావసువు
తన తండ్రిని ప్రార్థించి మలయవతిని జీమూతవాహనున కిచ్చి
పెండ్లి చేసెను.

ఒకనాఁడు వేడుకకై మిత్రావసువుతోఁగూడ కొండ
వాగులలో తిరుగుచు సముద్రపు దరినిఁ జేరి యట పెక్కు ఎము
కల ప్రోవులను కని “అవి యే జంతువుల యెముక” అని విచా
రింపఁగా మిత్రావసువు, “అవి గరుడుడు తిన్న పాముల యెము
కలు” అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. అంత జీమూతవాహనుడు
కనికరంబునఁ గుంచుచు “ఈ దినము గరుత్మంతునకు నా శరీ
రము నర్పించి భీతుడగు నాగుని ఒకనినైనను రక్షింతును.”
అని నిశ్చయించుకొనెను. ఆ సమయముననే మిత్రావసునకు

తండ్రియొద్దనుండి పిలుపు కాగా నతడు జీమూతవాహనుని సమ్మతిపొంది వెడలిపోయెను. తర్వాత జీమూతవాహనుడు యోచనానిమగ్నుడై యిటునటు తిరుగుచుండగా నతని కొక యేడ్పు సవ్వడి వినిపించెను. అతఁ డాదిక్కున నేగి యచట నొకవృద్ధ యేకపుత్రుని శంఖచూడుని కోలుపోవలసి వచ్చెఁగదా యని యేడ్పుచున్న దానిని చూచెను. ఆమె నూటడించి జీమూతవాహనుడు తన శరీరము నర్పించి యా నాగుని బ్రతికించునట్లు తెలిపెను. శంఖచూడుడు అత నితో “మహారాజా, ఇదేమి న్యాయము? నిముస నిముసము నను నా వంటి జీవు లేన్ని పుట్టుచున్నవి; మఱి యెన్ని గిట్టు చున్నవి? అట్టివానినిగూర్చి యంతగా విచారింపఁదగదు. మీ వంటి దయార్ద్ర హృదయులు మిక్కిలి యరుదుగ నవ తరింతురు. మీ వలె లోకమునెల్ల కనికరించువా రరుదు. అట్ట మీరు నా వంటి క్షుద్ర జీవిని రక్షించుటకు మరణింపఁ జూచుట తగదు. నేను బ్రతికియుండినను మరణించినను ఒకటే. మీరు మరణించిన యెడల మానవలోక మొక యుత్తమ వ్యక్తినిఁ గోల్పోయినట్లగును” అనెను.

(జీమూతవాహనుడు :—శంఖచూడా ! ఈ దినమున నా ప్రాణముల నర్పించి నిన్ను రక్షింతు నని ప్రతిజ్ఞఁ బూని యుంటిని. కావున నా ప్రతిజ్ఞ నెరవేరకతప్పదు. ప్రతిజ్ఞా భంగమునకంటె గొప్ప దోషము మఱియొకటి యుండునా? కావున మఱు మాటాడక నీవు గృహమున కేగుము. నే నీ వధ్య శిల నెక్కెదను.

కాని శంఖచూడుఁ డందులఁ కంగీకరింపక తానై శ్రీఘ్రముగ సిద్ధపడు నిమిత్తము ఈశ్వరునికి మ్రొక్కి వచ్చుటకై సమీపమున నుండిన దేవశమునకుఁ బోయెను. ఇంతలో జీమూతవాహనుఁడు వధ్య శిలనెక్కి యెప్పుడెప్పుడు గరుడుఁడు వచ్చి తన్ను కొనిపోవునా, అందువలన శంఖచూడుఁడు బ్రదికి యుండునా, అని ప్రార్థించుచుండెను. మామూలు వేశకు గరుడుఁడు వచ్చి క్రింద వ్రాలి వధ్యశిల మీఁద నున్న జీమూతవాహనుని ముక్కున గఱచుకొని యాకాశమున కెగసెను. ఆకాశమున కొంత వడి మండలాకారముగ దిరుగ జీమూతవాహనుని శిరోరత్నము జారి సరిగ మలయవతి సన్నుఖమందుఁ బడెను. దానిని గుర్తించి యామె యెలుఁగెత్తి దుఃఖించుచుండ తలిదండ్రులును సోదరుఁడును నటకు వచ్చిరి. జీమూతవాహనుని వెదకుటకు భటులను నలువైపులను బంపి మలయకేతుఁడును మిత్రావసువును మలయపర్వతమును జేరిరి.

ఇంతలో కాత్యాయనీదేవి మందిరమం దున్న శంఖచూడుఁడు గరుడుని రాకపోకలవలన మహారణ్యమందు తుపాను వీచినట్లు గాలి వీచుటవలన చెట్లు విరిగి క్రిందఁబడుచుండ జీమూతవాహనునకు ప్రాణాపాయము గలిగినదని తలఁచి త్వరిత గతిని వచ్చి నెత్తుటి ధారలంబట్టి గరుడుఁ డుండు చోటు చేరి ఎలుగెత్తి యిట్లు నుడవందొడంగెను. “ఓ గరుత్మంతుఁడా; శంఖచూడుఁ డని తలఁచి దయాసాంద్రుఁ డగు జీమూతవాహనుని ముక్కున గఱచుకొని పోయియున్నావు. నేను శంఖచూడుఁడను. కావున నాతని కపాయము కలుగకుండ క్రిందదింపి నన్ను భక్షింపుము. లేనిచో నిన్ను పాపము చుట్టుకొనును” అనెను.

ఈ మాటలు విని గరుత్మంతుఁడు పాపభయమువలన గజగజవడఁకుచు మృతప్రాయుఁడైయున్న జీమూతవాహనునిఁ గాంచి యిట్లనియె. “సాధుపుంగవా, నీ వెవ్వఁడవు? ప్రాణములపై నేల విరక్తి కలిగినది?” అను ప్రశ్నలకు జీమూతవాహనుఁడు తన పుట్టు పూర్వోత్తరములు చెప్పి “వినతా నందనా, ప్రాణ మత్యంతతుచ్ఛమైనది. నేఁ డుండి రేపు పోవును. ఈ తుచ్ఛప్రాణము నర్పించి పరుల కుపకారమొనర్చుట క్తంఁబెను చేయఁదగిన యుత్కృష్ట కార్య మే మున్నది? నీకు బలియగుటవలన నా జీవితము చరితార్థమగును. కావున మఱు మాటాడక నా శరీరమును భుజించి యాకలిఁ దీర్చుకొనుము.” ఇట్లు మాట్లాడుచుండగా మిత్రావసువు, జీమూత కేతువు మలయవతి. మొదలగు వా రచటికి వచ్చిరి. జీమూతవాహనుఁడు బాధ నోర్వలేక ప్రాణములు విడిచెను. గరుత్మంతుఁడా మహాత్ముని పరోపకార పారీణతకు మిక్కిలి సంతసించి యిట్లనియె. “జీమూతవాహనుఁడా, జగత్తునందు ప్రతి యొక్క ప్రాణము నిరంతరము స్వప్రాణరక్షణమునకుఁ బ్రయత్నించుచుండును. కాని ప్రాణముల నర్పించి యితరుల ప్రాణముల నిలుప యత్నించు జీవిని యిదివర కెన్నఁడును కని విని యెఱుంగను. నిన్నుఁ గాంచిన నాకాశ్చర్యముగ నున్నది. నీ దయార్ద్ర హృదయమున కెంతయు సంతసించుచున్నాను. నీ జీవితము ధన్యము. కావున కావలసిన వరమును గోరుము. కాదనక యిచ్చెదను.”

అంత జీమూతవాహనుఁడు “ఖగరాజా, నీవు సంతృప్త చిత్తుఁడ వైనయెడల ఈ దినమునుండియు నాగులను సంహ

రింపవలదు. ఇంతవఱకు భక్షింపఁబడిన నాగుల నందఱను బ్రతికింపవలయును” అని ప్రార్థించెను.

ఈ ప్రార్థనకు గరుత్మంతుఁడు సంతసించి ‘తథాస్తు’ అని నుడివి శరవేగమున స్వస్థానమున కరిగి యమృతమును దెచ్చి పర్వతాకారముగ ప్రోగుపడియుండిన యెముకలమీఁదఁ బోసి సర్పముల నన్నిటిని బ్రతికించెను. మఱియు రాజపుత్రుని చూచి “వత్సా, నావరప్రభావమువలన నీ రాజ్యము పురల నీకు లభించును” అని నుడివి యాకాశవీధిని నిర్గమించెను. జీమూత వాహనాదులు మహానందమున తమ యిరవు చేరిరి.

అంత నచిరకాలములోనే జీమూతవాహనుని లోకైక పరాయణత్వ మెఱిఁగి దాయాదులు అతనిని సమీపించి తా మొనర్చిన తప్పలను క్షమింపుఁడని ప్రార్థించి యాతనిఁ దీసికొని పోయి సింహాసనాసీనుఁడేసిరి.”

ఇట్లు కథను ముగించి బేతాళుఁ డిట్లనియె. “మహా రాజా! జీమూతవాహన శంఖచూడులయం దెవ్వఁ డధి కుఁడు?”

విక్రమాదిత్యుఁడు:—శంఖచూడుఁడు?

బేతాళుఁడు:—ఏల?

విక్రమాదిత్యుఁడు:—జీమూతవాహనుఁడు క్షత్రియుఁడు. అందువలన ప్రాణవిసర్జనం బొనర్చుట ఆతనికి తృణ ప్రాయము. జీమూతవాహనుఁడు మరణించుటకు శంఖచూడుఁడంగీకరింపకుండెను. పిమ్మట నిరుపాయుడై కాత్యాయనీ మందిరమును బ్రవేశించి దేవిని బ్రార్థించెను. అచ్చటనుండి

తిరిగివచ్చి గరుడుని బ్రార్థించి జీమూతవాహనుని ప్రాణముల రక్షించెను. కావు నాతడే యధికుడు.

బేతాళుఁ డీవాక్యములకు సంతసించుచు యథాప్రకార మొనర్చెను.

16-వ కథ

మహారాజా! కనకపురము నేలుచుండిన రాజుపేరు యశోధరుడు. ఆ పురమందు కొట్లకొలది ధన మార్జించిన రత్నదత్తుఁ డను వర్తకుఁడొకఁ డుండెను. ఆతని కొక్క పుత్రిక లేక లేక కలిగిన సంతానము; పేరు ఉన్నాదినీదేవి. ఆమె త్రిలోక సుందరి యను విషయము దేశ దేశాంతరములు వ్యాపించెను. ఉన్నాదినిని వివాహమాడ నెంచి అనేకులు ధనికులు, రాజులు ప్రయత్నించుచుండిరి. రత్నదత్తుఁడు అతి సూక్ష్మగ్రాహి; దూరదర్శి. అందువలన యశోధర మహారాజును సమీపించి యిట్లనియె. “నా కొక్క పుత్రికగలదు, పేరు ఉన్నాదినీదేవి. వివాహమాడతగిన వయసు వచ్చినది. రూపలావణ్య సౌందర్య ములయందును విద్యాబుద్ధులయందును మిక్కిలి ప్రఖ్యాతిఁ గాంచియున్నది. అనేకులు రాజులు వివాహమాడెద మని చెప్పుచున్నారు. కాని తమకిచ్చి వివాహ మొనర్పవలయు నని యున్నది. కావున తమ రంగీకరింపఁ బ్రార్థన” అన రాజు తలయూచి వారము దినములలో నా యభిప్రాయమును దెలుపుదు నని నుడిపెను.

మరుసటి దినమున మువ్వరు వృద్ధులను బిలిచి యున్నాదినీదేవి రూపరేఖావిలాసములను, సుగుణములను బరిశీలించి రావలయు నని చెప్పెను. రాజాజ్ఞ ననుసరించి యా మువ్వరును

మేడమీఁద నొక యత్యంత సుందరినిఁ గాంచితిని.” వెంటనే యారూపము నా హృదయమం దంకితమై నన్ను తల్లడిల్లఁ జేయు చున్నది. అందువలన నలంగి వచ్చి శయనించితిని.”

సేవకుఁడు:—మహారాజా మీరు కాంచిన నారీ రత్నము రత్నదత్తుని పుత్రికయగు ఉన్మాదిసీదేవి. మీ రామెను వివాహమాడ నని నుడువుటవలన రత్నదత్తుఁడు సైన్యాధ్యక్షుఁ డగు బలభద్రవర్మ కిచ్చి వివాహమొనర్చి యున్నాఁడు.

సేవకుని వాక్యములు రాజునకు మిక్కిలి చిత్రముగఁ దోచెను. అందువలన నిమేషకాలము నిదానించి సేవకునిఁ గాంచి నిజమే. ఉన్మాదినిని చూచి రావలయు నని నేను మువ్వరు బ్రాహ్మణులను బంపితిని. వారు వచ్చి యామె కురూపయని చెప్పిరి. అందువలన నేను వివాహమాడ నని రత్నదత్తునకు తెలిపితిని.” అనెను. అంతట రాజు సేవకునితో నా మువ్వరు బ్రాహ్మణులను పిలుచుకొని రావలసిన దని చెప్పఁగా రాజాజ్ఞ ననుసరించి సేవకుఁడు సగరములోని కేఁగి ఆ మువ్వరు బ్రాహ్మణులను వెంట నిడుకొని వచ్చెను. రాజు వారిని గాంచి మండిపడుచు నిట్లనియె. “నే నీదినమున రత్నదత్తుని పుత్రికను గాంచితిని. ఆట్టి నారీతీలకమును కని విని యెఱుంగను. మీరు ఆమె కురూపయని నుడిపి వివాహమాడకుండఁ జేయుటకుఁ గారణ మేమి?” అన బ్రాహ్మణులు చేతులు జోడించుకొని యిట్లనిరి. “మహారాజా, తాము చెప్పినది సత్యము. ఆమెను వివాహమాడినయెడల మీరు రాచకార్యములు వీడి యంతఃపురమందు నివసించు రనియు, అందు

వలన రాజ్యమునకు ముప్పు కలుగు ననియు నెంచి మీతో నబద్ధము చెప్పితిమి, క్షమింపుడు.” అన రాజు కొంతవడి యోచించి వారిని క్షమించెను.

కాని యశోధనుడు మిక్కుటమగు మనో బాధకు లోనై సరిగ పదియవదినమున మరణించెను. ఈ విషయమును విని ప్రభుభక్తుఁ డగు బలభద్రవర్మ “సుగుణమణి యగు యశోధనుడు మరణించిన తర్వాత నా జీవితమువలనఁ బ్రయోజన మేమి? నావలననేగదా రాజు మరణించెను. కావున ఆత్మ హత్య యొనర్చుకొనుటయే శ్రేయము.” అని తలచి శ్మశానమునకేగి చితిమీఁదఁ బరుండి చేతులు జోడించుకొని సూర్యభగవానుని “ప్రభో! సూర్యభగవానుడా, యశోధరుఁ డుత్తరజన్మమున రాజాధిరాజై యవతరించు నట్లును ఆతనికి సేవకుఁడనై నేనును బుట్టునట్లును అనుగ్రహింపుము.” అని ప్రార్థించెను. అగ్ని ప్రజ్వలింపఁ జొచ్చెను. త్రుటిలో నాతఁ డగ్ని హోత్రున కాపాతియాయెను. భర్త గతించిన పిమ్మట వైధవ్యజీవితమువలనఁ బ్రయోజన మేమని తలచి భర్తచితిలోని కుటికి యున్నాదిసీదేవి వ్రాణములువీడెను.”

అని కథను ముగించి బేతాళుడు రాజును గాంచి “మహారాజా! ఆ మువ్వరియం దెవ్వ రుత్తములు?” అన విక్రమాదిత్యుఁ డిట్లనియె:- ఇం దున్నాదిని గొప్పతన మంతగా నాకు గోచరించుటలేదు. సాధ్వి యగు స్త్రీ సహజముగ భర్తతో సహగమన మొనర్చునుగదా? బలభద్రవర్మ గొప్పతనమును నాకు గోచరించుటలేదు. ఏలయన ప్రభువు మరణించిన పిమ్మట ప్రభుభక్తుడు మరణించుటయం దాశ్చర్య మేమున్నది? కాని

మువ్వరయందును రాజు అత్యుత్తముఁడు. ఆతఁడు తలంచిన
యెడల త్రుటిలోన ఉన్నాదినిని యంతఃపురమునకుఁ దీసికొని
పోయియుండును. కాని యట్టి యధర్మకార్య మొనర్చుట కాతఁ
డంగీకరింపలేదు. అందువలన రాజే యీ మువ్వరయందు
నుత్కుప్తుఁడు. అను నుడువులు విని బేతాళుఁడు యథా
ప్రకార మొనర్చెను. మరల విక్రమాదిత్యుఁ డా శవమును
భుజమున నిడుకొని బయలుదేరి వచ్చుచుండ త్రోవలో బేతా
ళుఁ డీ క్రింది కథను జెప్పెను.

17-వ కథ

శ్రీమద్రామాయణము,
అరణ్యకాండము,
అధ్యాయము 17.

మహారాజా, విష్ణుశర్మ యను బ్రాహ్మణుఁ డొకఁ డుం
డెను. ఆతఁడు పరమధార్మికుఁడు; తపోధనుఁడు. హేమ
కూట నగరమున నివసించుచుండెను. ఆతనిపుత్రుఁడు గుణా
కరుఁడు. కాని యాతనియం దొక సుగుణమైనను కాన
రాదు. పరమ దుర్మార్గుఁడు. తండ్రి సంపాదించిన ధనమును
జూదములు మొదలగు వానియందు ఖర్చు పెట్టి దొంగతనము
నకుఁ గడంగెను. అందువలన విష్ణుశర్మ పుత్రుని గృహమునుండి
వెడలఁగొట్టెను.

గుణాకరుఁడు దేశదేశములు తిరిగి చివర కొక శ్మశా
నమును జేరి యచ్చట యోగసాధన జేయుచుండిన సాధువుం
గవునిఁ గాంచి సాష్టాంగ నమస్కార మొనర్చి యాయన
సాన్నిధ్యమునఁ గూర్చుండ నాతఁ డిట్లనియె. “వత్సా నీవు
క్షుద్భ్యాధా వీడితుండవైనట్లు దోచుచున్నది.” అని నుడివి యొ
కింత ప్రసాద మొసంగెను. దానిని గాంచి గుణాకరుఁడు

“ఈ యాహారమును భుజించుటకు నా మన మొప్పుకున్నది. కపాలమునం దుంచిన పదార్థముల నెట్లు భుజింతును.” అన యోగి ధ్యాననిమగ్నుఁ డాయెను. వెంటనే యొక యక్షకన్యక ప్రత్యక్షమై సమ్ముఖమందు నిలిచి యిట్లనియె. “ప్రభో, న నేల యాహ్వానించితిరి? కార్యమేమి? ఎట్టి దుర్గుటకార్యమునైనను త్రుటిలోన నెరవేర్తును.” అన యోగి యిట్లు ఆజ్ఞాపించెను. “యక్షకుమారీ, ఈ బ్రాహ్మణ కుమారుఁడు క్షుధాతురుఁ డై యున్నాఁడు. ఈతనిని తగువిధమున సత్కరింపుము.”

వెంటనే యక్షకుమారి మాయాబలమువలన నొక సుందరమందిరమును నిర్మించెను. బ్రాహ్మణకుమారు నామందిరములోనికిఁ దీసికొని యేఁగి పలువిధములగు భక్ష్యములతోడ భోజనము పెట్టెను. బంగారు మంచమును చూపి దానిమీఁద శయనింపు మని నుడివెను. ఆతఁడు శయనించినంతనే తెల్ల వారువఱ కాతని పాదముల నొత్తుచుండెను. అప్పటి గుణాకరుని యానందమును వర్ణించు పెట్టు? ఆతఁడు మైమఱచి నిదురింపఁ జొచ్చెను.

తెల్లవాఁడెను. గుణాకరుఁడు నేత్రములు తెఱచిచూడ శ్మశానమం దొక చోట శయనించి యుండెను. కాని యా యక్షకన్యక యేది? ఆ దివ్య సుందర మందిర మేది? ఆతఁడు లేచి సన్యాసికడ కేఁగి గతించిన రాత్రి జరిగిన విషయమును గూర్చి విన్నవింప యోగి యిట్లనియె. “వత్సా నా యోగ విద్యా ప్రభావమువలన నా యక్ష కన్యక యిట వచ్చినది. యోగ సిద్ధి గాంచిన వారి యాజ్ఞాధీనమై యాకన్యక ప్రవర్తించుచుండును. నీవు యోగివి కావు. కాకున్నను నా యాజ్ఞాను సారము నీకు సేవచేసి యంతర్ధానమైనది.”

ఈ వాక్యములు వినినంతనే గుణాకరుడు చేతులు జోడించుకొని యిట్లనియె. “మహాశయా! తమకు సేన చేయుదును. యోగ విద్యను గరపుడు.” అని యా యోగి పాదములమీదఁ బడఁగా ఆతఁడును గుణాకరుని లేచి కూర్చుండుమని యాజ్ఞాపించి యొక మంత్రము నుపదేశించి “నత్సా! నీవు రాత్రి రెండవ యామము మొదలు మూడవ యామము వఱకును కంఠములోఁతు నీళ్లయందు నిలిచి యీ మంత్రమును పదునాఱు దినములు జపింపుము. నీకు సిద్ధియగును.” అనెను.

యోగి యుపదేశానుసారము గుణాకరుడు పదునాఱు దినములు కంఠములోఁతు జలమునందు నిలిచి యీ మంత్రమును జపించెను. పదునేడవ దినమున యోగి సాన్నిధ్యమునకు వచ్చి నమస్కరించి యిట్లనియె. “గురువర్యా! తమ యాజ్ఞానుసారము మంత్రమును పదునాఱు దినములు జపించితిని. నా జపము నిర్విఘ్నముగ కొనసాగినది. ఇక నేను చేయవలసిన సాధనను చెప్పుడు.” అన సన్యాసి యిట్లనియె. “నత్సా! పదునాఱు దినములు పంచాగ్నుల మధ్యనుండి యీ మంత్రమును జపింపుము. నీకు యోగసిద్ధియగును.” అన గుణాకరుడు చేతులు ముకుళించుకొని యిట్లనియె. “మహాశయా! నేను గృహమును వీడి కొన్ని వత్సరములైనది. తలిదండ్రులను గాంచవలయు నని యున్నది. కావున నటకేఁగి వారి యాజ్ఞను గైకొని తిరిగివచ్చి పంచాగ్నుల మధ్య నిలిచి మంత్రసాధనను చేయునాన యోగి యంగీకరించెను.

గుణాకరుడు యోగికడ సెలవు గైకొని స్వగ్రామమున గెను. నాల్గయిదు వత్సరములకు తిరిగి వచ్చిన పుత్రునిఁ

గాంచి తలదండ్రులు కౌగలించుకొని “వత్సా! ఇన్ని వత్సరములుగ నెచ్చటఁ దిరుగుచుంటివి? నీవు గృహమందు లేకుండుటవలన మేము మృతప్రాయులమై యున్నాము.” అని పలికిరి. గుణాకరుఁడు దేశవిదేశములయందు తాను పడిన పలు బాధలను వర్ణించి చివరకు యోగి విషయమును వినరించెను. ఆ మాటలకు వారు పుత్రుఁడు సంతార్థుఁడైనాఁడని సంతసించుచుండ గుణాకరుఁ డిట్లనియె. . “మిమ్ము దర్శింపవలయు ననుకోరిక నాకు మిక్కుటమైనది. ఒక్కమారు మిమ్ము దర్శించి యేఁగినఁగాని నిర్విఘ్నముగ యోగసాధనము జరుగదని తలఁచి యిట వచ్చితిని. ఇక నాకు సంతసముగ సెలవొసంగుఁడు. ఇక మీ దర్శనము చేయఁజాలను. మీ యాశీర్వాదమువలన యోగసిద్ధి నొంది చరితార్థుఁడ నగుదును.”

ఆ నుమవులకు విష్ణుశర్మయు, నాతని భార్యయు దుఃఖించుచు నిట్లనిరి. “వత్సా! నీ వొక్కఁడవే మాకు పుత్రుఁడవు. నిన్ను విడిచి మేము బ్రదుకు తెట్లు? అయినను నీ వయ సెంత? ఇరువది వత్సరములలోపువయసుననే యోగసాధనయా? మేము జీవించియుండువఱకు గృహమందుండి పిమ్మట యోగసాధనమున కేఁగుము. నిన్ను వీడి క్షణకాలమైనను బ్రతుకఁజాలమా.”

అప్పుడు గుణాకరుఁడు చేతులు జోడించుకొని యిట్లనియె. “మీ యనుజ్ఞకు వేచియున్నాను. తమ యామును ఒడయనిది నా తపము నిర్విఘ్నముగ జరుగదు. అదించి నాకాజ్ఞ యొసంగుఁడు.” అని తలదండ్రులకు మువ్వి

నా బాధను వృద్ధిచేయుటకు వచ్చిన నీ వెవ్వరు? ఈ నిశీధి నిటకు వచ్చుటకు కారణ మేమి?”

ఈ మాటలకు ధనవతి మిక్కిలి జాలినొంది “నేను మార్గము తప్పి యంధకారమున నిందుఁ బ్రవేశించితిని. కాని నిన్ను చూడలేదు.” అని తన వృత్తాంతమును వివరముగఁ జెప్పి నీ వెన్వఁడ వని ప్రశ్నించెను. అప్పుడు దొంగ ఈ ప్రకారము బదులు పలికెను. “నే నొకవర్తకుఁడను. దొంగల గుంపు నందుఁజేరి యనేకులను చంపితిని. ధనమును కొల్లఁగొట్టితిని. చివరకు నన్నుఁబట్టుకొని విచారించి కొఱుతను వేసి మూఁడు దినములైనవి. కాని నా పాపిష్టిప్రాణము పోకున్నది. ఏని చేయుదును? ఈ వివాహమూడనంత కాలము నాకు మృత్యువు కలుగదని జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞులు చెప్పియున్నారు. వారు చెప్పిన మాట నిజమగుచున్నది. ఈ యనుబాధ ననుభవించువానికి వివాహమా? వివాహమైనంతనే మరణమా? అయినను నీ పుత్రుకను నాకిచ్చి యిప్పుడే వివాహమొనర్పుము. నేను వెంటనే మరణింతును. అందువలన నీకు మహాపుణ్యము లభించును. ఇన్నిదినములుగ నేను దొంగలించి దాచియుంచిన ధనమంతయు నీకిత్తును.” అని పలికెను. అనినంతనే ధనవతి ధనాశచేత వెనుకముందు లారయక వివాహమొనర్చుట కంగీకరించెను. “నీకు వివాహమొనర్తును. కాని నాకు దాహిత్రుని కాంచవలయు నని యున్నది. నాకు పుత్రులు లేరు. దాహిత్రుఁడు కలిగినగాని సద్గతి లభింపదు. మార్గమేమి?” అని ఆమె యడిగెను.

దొంగ యిట్లనియె. “నీవు చెప్పినది నిజము. కాని దాని కొక మార్గమును తెల్పెదను వినుము. నీ పుత్రుకను నా కిచ్చి వివాహమొనర్చిన నా కష్టములంత మొందును గదా? నీకు మిక్కుటముగ ధనము లభించును. పిమ్మట నీవీ విషయము నెవరికిని దెలియ నీయకుము. నీ పుత్రుకకు యథావిధిగ వివాహమొనర్పుము. అప్పుడు నీకు దాహిత్రుఁడు కలుగును. కాని యిప్పుడే యొక విషయమును స్పష్టీకరించుట మంచిది. నీకు కలుగు దాహిత్రుఁడు నాపుత్రుఁడను విషయమును మరువవలదు.”

వెంటనే ధనవతి మోహినిని దొంగకు దాన మొనర్చెను. అప్పుడు దొంగ యిట్లనియె. “ధనవతీ! ఆ కనుపడు గ్రామమున పడమటి దిక్కున నా గృహమున్నది. నా యింటికి తూర్పు దిక్కున నొక మట్టిచెట్టుగలదు. ఆ చెట్టునకు పది బారల దూరమునఁ దూర్పు దిక్కున నా ధనమును పాతి పెట్టియున్నాను. నీవేగి యాధనమును తీసికొనిపోము.” అని నుడివి యాతఁడు మరణించెను.

వెంటనే ధనవతి దొంగచెప్పిన విధమున ఆవటవృక్షమును సమీపించియందుండు ధనమునంతయుఁ దీసికొని పుట్టినింటి కేగి జరిగిన వృత్తాంతమును నివేదించెను. ఆ విషయము నంతయు విని ధనపతి మిక్కుటముగ సంతసించెను.

క్రమముగ మోహినికి వయసువచ్చెను. అప్పు డొక బీదవానికి మోహిని నిచ్చి వివాహమొనర్చిరి. కాని యాతఁడు కొంతకాల ముండి చేతికి దొరకిన ధనమును సంగ్రహించుకొని పాతిపోయెను.

కొన్ని నెలలకు మోహిని కొకపుత్రుడు పుట్టెను. ఆతఁడు పుట్టిన యాఁజవదినమురాత్రి మోహినికి స్వప్నమం దొక దివ్య మూర్తి కాన్పించెను. ఆ మహాపురుషుఁడు వ్యాఘ్ర చర్మమును ధరించి శరీరమునిండ భస్మము నలండుకొని చేత త్రిశూలమును ధరించి యుండెను; అతనికి అయిదు తల లుండెను. ఒక్కొక్కతలకు త్రినేత్రము లుండి యామూర్తి వృషభముమీఁద నెక్కి యిట్లనియె “వత్సా, మోహినీ నీ పుత్రుఁడు సామాన్యుఁడు గాఁడు, కావున నీనిని నీవు బంగారు పెట్టెయందుంచి వేయి వరహా లందుంచి తలుపు బిగించి రాజద్వారముకడ నుండి రమ్ము; రాజదండతూలీ బాలుని పెట్టెనుండి దీసికొని భగవత్ప్రసాదముగ భావించి పెంచి పెద్దవానిని చేయుదురు. వయసు వచ్చినంతనే యువరాజగును. రాజు మరణానంతర మీతఁడు రాజై స్వశక్తివలన ధరామండలమునకు చక్రవర్తియగును.”

మోహినికి నిద్ర మెలకువ వచ్చినంతనే స్వప్నవృత్తాంతమును ధనవతితో జెప్పెను. ఆమె మిక్కిలి సంతసించి మరుసటిదినము రాత్రి రెండవ యామమున నాశిశువు నొక పెట్టెయందు జెట్టి వేయివరహాల నందుబోసి రాజద్వార సమీపమునుంచి. అప్పుడు రాజునకు స్వప్నమందు మోహినికి ప్రత్యక్షమైన మహాపురుషుఁడు ప్రత్యక్షమై యిట్లనియె “నీ వాకిలిసమీపమం దొక బంగారుపెట్టెకలదు. అందుకొక బాలుఁడున్నాఁడు. ఆతని దీసికొనివచ్చి పెంచుకొనుము. నీయనంతరము రాజ్యపీఠము నలంకరించి చక్రవర్తియగును.”

రాజుమేల్కొని రాణితో స్వప్నవృత్తాంతమును జెప్పి ఇద్దరును ద్వారమును సమీపించి చూడ సుప్రకమందసము

కాన్పించెను. దానిని దెరచిచూడ నం దొకశిశువు దివ్యతేజ మున వెలుంగుచుండెను. వెంటనే రాణి బాలునెత్తుకొన రాజును సువర్ణమందసమును నందలి ధనమును గైకొని అంతః పురములోని కేగెను.

తల్లవాటెను. రాజదంపతు లపూర్వానందమున మునిం గిరి. జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞులు వచ్చి యా శిశువును గాంచి యిట్లనిరి. “మహారాజా! మహాపురుషుల కుండవలసిన లక్షణము లీ శిశు వునందుఁ గన్పడుచున్నవి. కావున నీతఁడు చక్రవర్తియగును. అణుమాత్రమైనను సందియములేదు.”

ఆ మాటలు వినుచున్న రాజదంపతులకుఁ గలిగిన సంతసమును వర్ణించుటెట్లు? అది యనిర్వాచ్యముగదా? అప్పటి నుండియు నా బాలుని కంటికి జెప్పవలె కాచుచు అతి గారాబముగ పెంచుచుండిరి. ఆతనికి హరదత్తుఁడని నాకుకరణమొనర్చిరి. ఆతఁడు శుక్లపక్ష చంద్రుని బోలి దినదినాభివృద్ధి నొందుచు, విద్యాబుద్ధులయందును, దయా సత్యములయందును, శౌర్యసాహసములయందును నద్వితీయుఁడాయెను. పదు నెనిమిది వత్సరములు దాటినంతనే యువరాజుగ నొనర్చిరి.

కొంతకాలమునకు రాజు మరణించెను. హరదత్తుఁడు సింహాసన మధిష్ఠించి గయాక్షేత్రమున కేగి తండ్రికి శ్రాద్ధము చేయునప్పుడు పిండములు గైకొనుటకు మూఁడు హస్తములు కన్పడెను.

అందొకటి దొంగది. రెండవది జనక తండ్రియగు వైశ్యునిది. మూడవది శిశువు తండ్రియగు రాజుది.

అంతటితో కథను ముగించి బేతాళుడు రాజును చూచి యిట్లనియె. “శాస్త్రసమ్మతముగ యోచించినచో నా మువ్వరయం దెవఁడు పిండమును గైకొనుట కర్హుఁడు?”

విక్రమాదిత్యుఁడు:—దొంగ పిండమును గ్రహించుట కర్హుఁడు.

బేతాళుడు:—మిగిలిన యిద్దరి యపరాధ మేమి!

విక్రమాదిత్యుఁడు:—మోహినికి భర్తయగు దొంగ ప్రథమముననే ధనవతితోఁ జెప్పి యొప్పించుకొనెను. కెండన మారు వివాహమాడినవాఁడు ధనలోభి. అందు కొఱకై యాతఁడు వివాహమాడెను. ధనము దొరకినంతనే పాత్రపోయెను. కాని భార్యా పుత్రుల విషయమున స్వీయ కర్తవ్యమును నిర్వహింపలేదు. అందువలన పిండ గ్రహణమున కతఁడయోగ్యుఁడు. రాజు వేయి వరహాలను గైకొని శిశువును పెంచెను. అందువలన పెంపుడు తండ్రియైనను పిండమును గైకొనుట కనర్హుఁడు. కావున నా యభిప్రాయానుసారము దొంగయే పిండమును దీసికొనుటకర్హుఁడు.”

విక్రమాదిత్యుని ఈ ప్రత్యుత్తరమునకు సంతసించి బేతాళుడు యథాప్రకార మొనర్చెను. రాజు శవమును మోసికొని వచ్చుచుండ బేతాళుఁ డీక్రింది కథను జెప్పెను.

19-వ కథ

మహారాజా!

రూపదత్తుఁడు చిత్రకూట నగరాధినాథుఁడు, మిక్కిలి శక్తియుతుఁడు; మహాపరాక్రమవంతుఁడు. ఒక దినమున నాతఁ డొంటరిగ నశ్వారూఢుడై వేటకుఁబోయి అనేకారణ్య

ములు తిరిగి తిరిగి క్రూరమృగములను సంహరించి చివరకొక
ఋష్యాశ్రమమును బ్రవేశించి యందున్న పుష్కరిణియొద్దను
నున్న వృక్షమునకు గుఱ్ఱమును గట్టి, జలములగ్రోలి వృక్ష
చ్ఛాయను విశ్రమించెను.

అప్పు డొక ఋషికన్యక పుష్కరిణిలో స్నానము చేయ
వచ్చెను. ఆమె రూపలావణ్యములకు రూపదత్తుఁ డాశ్చర్యా
న్వితచిత్తుడై యామె గృహమున కేగునప్పుడు ఆ కన్యకను
సమీపించి “ఇట్లు పలుకరింపక యేగుట యాశ్రమ కన్యకల
కుచితమా? విశ్రాంతికొఱకు మీ యాశ్రమమునకు వచ్చి
తిని. అందువలన నేనతిథిని. అతిథి సత్కారమును మఱచితివా?
అతిథిని పలుకరింపకుండ నేగుట యెట్టి మర్యాద?” అని
యడుగ నా కన్నియ నిలుచుండెను.

అప్పు డాకన్నియ తాడ్రయటకు వచ్చెను. రూపద
త్తుఁడు కులగోత్రములు చెప్పుచు ఆ ఋషికి సాష్టాంగ దండ
ప్రణామ మాచరింప “మనోవాంఛాభి సిద్ధిరస్తు” అని యాశీర్వా
దించెను. వెంటనే రూపదత్తుఁ డిట్లనియె. “ఋషికులావతం
సమా! ఋషు లాడినమాట తప్పదు. తప్పుటకు వీలులేదు.
కాని యిప్పుడు మీ యాశీర్వాదము సఫల మగునట్లు తోపదు.

ఋషి:—వల సఫలముగాదు. నా నోటిమాట వ్యర్థ
మగునా? నీ మనోవాంఛ యీడేరు ననుట నిక్కువము. అది
యేదియో చెప్పుము.

రాజు సిగ్గువిడిచి యిట్లనియె. “ఈ కన్యకను నేను
మోహించితిని. మా కిర్వురకు వివాహ మైనయెడల తమ యాశీ
ర్వాదము ఫలించును.”

శ్లో

రూపదత్తుని దురభిప్రాయమునకు ఋషి కినుకఁజేసెను. కాని చేయునది యేమి? మరుమాటాడక కన్యాదాన మొసంగెను. వివాహానంతరము రాజు రూపదత్తుని వెంట నిడుకొని బయలుదేరి వచ్చుచుండ ప్రౌద్ధుఁ గ్రుంకెను. అందు వలన నొక తటాకము తీరమైన ఫలములతో నుదరము నిపుకొని యచ్చటనే శయనించిరి.

రాత్రి రెండవజామున ఫోరరాక్షసి గర్జించుచుండ రూపదత్తుఁడు మేల్కొనెను. అప్పు డారాక్షసి రాజును సమీపించి యిట్లనియె. “రాజా! నాకు మిక్కిలి యాకలియగుచున్నది. నీ భార్యను భక్షింతును.” అనగా రాజు చేతులు జొడిచుకొని యనేకవిధముల సుతించి “నా భార్యను మాత్రము భక్షింపకుము. ఇంక నీకేది కావలసియున్నను లేదనక యొసంగుదును” అనెను. రాక్షసి పండ్రెండు వత్సరముల బ్రాహ్మణబాలుని తలను ఖండించి నాకొసంగవలయును. దానితో తృప్తి నొందుదును. నీ భార్యను విడుతును.” అని చెప్పెను. రాజు భార్యమీఁది ప్రీతివలన బ్రాహ్మణవధ కగి కరించి “నీవు సరిగ నేడవ దినమున రాజధాని సగరమునకు రమ్ము. అప్పుడు పండ్రెండు వత్సరముల బ్రాహ్మణబాలుని ఖండించి నీ కొసంగుదును.” అనెను.

ఈ విధముగ రాక్షసి రూపదత్తునిచేత బ్రాహ్మణహత్య చేయుటకు శపథముచేయించుకొని యటనుండి శాంతముగ వెడలిపోయెను. తెల్లవారునప్పటికి రూపదత్తుఁడు భార్యతోడ చిత్రకూట సగరమునకు వచ్చెను. వెంటనే ప్రధానమంత్రిని బిలువనంపి యాతఁడొక్కఁ జరిగిన వృత్తాంత మంతయుఁ జెప్పి.

మార్గ మేమి యని యాతురతనొంది యడుగ మంత్రి “మహా రాజా! మీరీవిషయమున నాతురపడవలసిన పనిలేదు. రాక్షసికి బలియిచ్చుటకు బ్రాహ్మణ కుమారుని నేను సులభముగఁ దీసికొనివత్తును. మీరు నిర్భయముగ నుండుఁడు.” అని బదులు చెప్పెను. మంత్రి మాటలకు నూపదత్తుఁడు సంతృప్తచిత్తుఁడై భార్యతో సుఖముగఁ గాలము గడుపుచుండెను.

సుచతురుఁ డగు మంత్రి యొక పన్నాగమును బన్నెను. మూరెఁడు ఎత్తుగల బంగారు విగ్రహమును చేయించి దానికి మిక్కిలి వెలగల యాభరణములను బెట్టించెను. ఆ విగ్రహమును నాల్గు వీధులుగల చోట బెట్టించి “ఏ బ్రాహ్మణుఁడు పండ్రెండు వత్సరముల పుత్రుని స్వేచ్ఛగా బలియొసంగుట వంగీకరించునో వాని కీబంగారు విగ్రహ మీయఁబడును” అని చాటింపించెను.

ఆ నగరమందొక బీద బ్రాహ్మణునకు పండ్రెండు వత్సరముల వయసుగల పుత్రుఁడు కలఁడు. ఆ బ్రాహ్మణుఁడు సాటింపు విని వచ్చి యా విగ్రహమును గాంచి ధనాశా పిశాచమునకు లోనై తిరిగి స్వగృహమున కేగి భార్యతో నిట్లనియె. “మనము ఘోర దరిద్రమున మునింగియున్నాము. అందువలన నీవు కోరిన వస్తువులఁ దెచ్చి యొక దినమైనను నీ యఁజాలకుంటిని. ఏమి చేయుదును? కడుపు నిండ భుజించుట కైనను ఆహారము లేదు గదా? ఇప్పుడు మనకు తగిన యవకాశము లభించినది. నీ వంగీకరించినయెడల పిల్లవానిని బలికొనంగెదను. అందువలన మూరెడెత్తు బంగారు విగ్రహము, నవరత్నములతోఁగూడిన యమూల్యాభరణములును మనకు

లభించును. మనము బ్రతికినన్ని దినములు వాని నమ్ముకొని.
హాయిగ జీవింపనిచ్చును.”

ధనాశ చూపించినంతనే యామెగూడ ధన పిశాచము
నకు లోబడి పుత్రు నిచ్చుట కంగీకరించెను. అబ్బా! ధన
మొనర్పజాలని కార్యమేమున్నది? ఆగర్భదరిద్రుఁ డగు
బ్రాహ్మణుఁడు కుమారుని మంత్రికొసంగి అమూల్యాభరణవ
లతోనున్న విగ్రహమును దీసికొనివచ్చి సంతసింపజొచ్చెను.

సరిగ నేడవ దినమున నా రాక్షసి వచ్చెను. అప్పుడు
మంత్రి యా విప్రకుమారుని రాజమందిరమునకుఁ దీసికొని
పోయి రాజసమ్మఖమందు నిలువఁబెట్టెను. వెంటనే రాజు
దత్తుఁడు తలను ఖండించుటకు ఖడ్గమునెత్తి ఆ బాలుఁడు పక్క
నవ్వెను.”

కథను ముగించి బేతాళుఁ డిట్లనియె. “మహారాజా!
బలి యొసంగునప్పుడు ఆ బాలుఁడు నవ్వుటకు కారణమేమి?”

విక్రమాదిత్యుడు:—సరియైనను బాల్యమున లింగం
ద్రులు రక్షించుచుందురు. వయసువచ్చిన పిమ్మట రాజు
కాపాడుచుండును. కాని యా బ్రాహ్మణ కుమారుని నగి
దండ్రులు ధనపిశాచమునకు లోబడి వాత్సల్యము లేకవా
రాజునకు విక్రయించిరి. రక్షకుఁడగు రాజు శిరమును ఖ
ండింప నుండెను. ఇక చేయున దియేమి? ఈ ఘటకాద్య
మునుండి తప్పించు వారెవరు? అని తలచి మంత్రుల
నవ్వెను.”

అను మాటలు వినుచున్న బేతాళుఁడు విక్రమాది
త్యుని ధర్మ నిరూపణ శక్తి కానందించుచు యథార్థ మొన

రైచిన. విక్రమాదిత్యుడు తిరిగి శిరీష వృక్షముకడకేగి యా
శవమును చూపుమిఁద నుంచుకొని నిర్భయముగ నడుచుచు
మానియైయుండఁ గొంతదూర మేగునప్పటికి బేతాళుఁ డీ
క్రింది కథను మొదలిడెను.

20-వ కథ

మహారాజా!

విశాలపురమున అర్థదత్తుఁ డను ధనికుఁ డొకఁడు కలఁడు.
అతని పుత్రిక పేరు అనంగమంజరి. ఆమె యద్వితీయ రూప
లావణ్యములు జగత్ప్రసిద్ధములు. ఆమెకు యశావనమురాఁగా
మదనదాసను వర్తకున కిచ్చి వివాహమొనర్చిరి. కాని యామె
బాల్యమునుండియు విశాలపురమందొక వైశ్యబాలుని మిక్కు
టముగఁ బ్రేమించియుండెను. ఆతఁడుగూడ ననంగమంజరిని
గాఢముగఁ బ్రేమించి వివామాడవలయు నను సకల్పమున
నుండెను. కాని వారు సిగ్గువలన ఆ విషయ మెవ్వరికినిఁ దెలుప
కుండిరి.

వివాహానంతరము అనంగమంజరి యత్తవారికిఁగెను.
శ్రద్ధాభక్తులతో గృహకృత్యముల నిర్వహించుచు భర్తను
ప్రేమింపవలయు నని నిరంతర మంతయో ప్రయత్న మొనర్చు
చుండెను. కాని లాభమేమి? ఆమె చిత్త మా వైశ్యకుమా
రుని మీఁదినుండి మరలదాయెను. అందువలన నాతనిఁ దలఁచు
కొని ప్రతిదిసమును కన్నీరు గార్చుచుండెను. ఇట్లు కొంత
కాలము జరిగిన పిమ్మట మదనదాసు భార్యను పుట్టినింటికి
బంపి వర్తకమునకై సరకులు తీసికొని విదేశములకేగెను.

అనంగమంజరి మనోదుఃఖ మామె ప్రియ సఖికి
మాత్రమే తెలియును. ఒక దినమున అనంగమంజరియు ఆమె
ప్రియ సఖియు మాట్లాడుకొనుచుండ అనంగమంజరి బాల్యము
నుండియు మోహించియుండిన వర్తకుఁ డామార్గమునఁ
బోవుచుండెను. కాని యాతఁడు అనంగమంజరియత్త వారించి
నుండి పుట్టినింటికి వచ్చిన దను విషయము నెఱుంగఁడు. అయిన
నాతఁడు అర్థదత్తుని గృహద్వారముకడ నిలిచి యిటునటు
చూడఁజూచెను. ఆకస్మికముగ అనంగమంజరి యాతని దర్శించి
కెవ్వనకేక పేసి క్రిందపడి మూర్ఛిల్లెను. అప్పు డామె ప్రియ
సఖి “అనంగమంజరి ప్రియుని బిలుచుకొని వచ్చుట యుత్త
మము. ఇదియే చివరి చూపుగఁదోచుచున్నది.” అని తలంచి
వర్తకుని పుత్రుని పిలుచుకొనివచ్చెను. కాని అనంగమంజరి
యెచ్చట! ఆమె యదివరకే ప్రాణములు వీడియుండెను. ఆమెను
గాంచినంతనే ఆ వర్తకుఁడు “అయ్యా అనంగమంజరి మరణం
చె”నని చుడువుచు క్రిందఁబడి ప్రాణములు వీడెను.

అప్పు డాగృహమంతయు దుఃఖసాగరమున మునిం
గెను. అర్థదత్తుఁడు మొదలగువారు అనంగమంజరి ప్రియ సఖి
వలన జరిగిన వృత్తాంతమంతయు విని యేడ్వఁజూచిరి. పిమ్మట
నా రెండు శవములను శ్మశానమునకుఁ దీసికొనిపోయిరి.
ఒక్కచితిమీఁద నుంచిరి. అగ్ని హోమాత్రుఁడు సప్తజిహ్వల
నెఱుంగఁజూచెను. అప్పుడు మదనదాసుగూడ నటకువచ్చెను.
అనంగమంజరి మరణించినదని విని పరుగెత్తుచు శ్మశానమునకు
వచ్చి యాచితియందు మమికెను. త్రుటిలో నాతఁడుగూడ
భస్మమాయె”నని కథను ముగించి బేతాళుఁ డిట్లనియె. “మహా

రాజా! మువ్వరయం దెవరి ప్రేమ గాఢమైనదని ప్రశ్నింప విక్రమాదిత్యుఁ డిట్లనియె. “మదనదాసు ప్రేమ సర్వోత్కృష్టమైనది. అనంగమంజరీ సుందరదత్తులు బాల్యమునుండియు పరస్పర ప్రేమ పాశముల బంధింపఁబడియుండిరి. అందువలన వారిద్వరి మరణమునందు విశేషము గాన్పింపదు. తన భార్య మరియొకని ప్రేమించియున్నదని యెరింగియు మదనదాసు చితియందు దూకి ప్రాణములు విసర్జించెను. కావున మదనదాసు ప్రేమ యత్యంత గాఢమైనదని నుడువుటకు సందియములేదు.”

ఈ మాటలకు సంతసించుచు బేతాళుఁడు విక్రమాదిత్యుని పట్టుదలను బరీక్షింపవలయునను దలంపున త్రుటిలో నెగిరి వృక్షశాఖను వ్రేలాడఁజొచ్చెను. విక్రమాదిత్యుఁ డనుమాత్రమైనను విసుఁగుఁజెందక పట్టినపట్టుసాధించి తీరవలయునను సంకల్పమున వెనుకఁబోయి యా శవమును మోచి తేచ్చుచుండఁ గొంతదూరము జనునప్పటికి బేతాళుఁడు మరల నొక కథ నారంభించెను.

21-వ కథ

మహారాజా !

జయస్థల మను నగర మొండు గలదు. అందు విష్ణుస్వామియను పేరుగల బ్రాహ్మణ పండితుఁ డొకఁడు నివసించుచుండెను. ఆతనికి నల్వరు పుత్రులు. వారికి విద్యాబుద్ధులు శూన్యము. కాని దుర్మార్గ కార్యములయం దారితేరియుండిరి. పెద్దవాఁడు జూదరి. రెండవవాఁడు వ్యభిచారి. మూడవవాఁడు లజ్జావిహీనుఁడు. నాల్గవవాఁడు ఘోరనాస్తికుఁడు.

పుత్రుల దుశ్చేష్టలవలన విష్ణుస్వామి క్రుంగిపోవు చుండెను.
కాని చేయునది యేమి?

ఒకనాఁడు పుత్రులచిలిచి విష్ణుస్వామి యిట్లనియె.
“జూదరిని ముక్కుగోసి గాడిదమీఁద నెక్కించి శరీరము నిండ
సున్నపుబొట్టుపొడిచి యూరినుండి వెడలఁగొట్టవలయునని
శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. యధిష్ఠుఁడు జూదమాడి రాజ్య
మును గోల్పోయి యరణ్యముల కేఁగి పలుబాములు పడియుం
డెను. నలమహారాజుగూడ జూదమువలన పడరాని పాట్లుపడి
యుండెను. వ్యభిచారి కీర్తిప్రతిష్ఠల నశింపఁజేసికొని చివరకు
సమస్తమును గోల్పోయి పరమ దుర్మార్గుఁడగును. కులగోత్ర
ములు పుణ్యపాపములు మరచి నేచ్చగ వర్తించి నరకకూప
మునఁబడి మ్రగ్గిపోవును. లజ్జావిహీనునిఁగూర్చి చెప్పిన దేమి?
వాఁ డేకార్య మొనర్చుటకును వెనుదీయఁడు. పశుతు
ల్యుఁడు, నిందాస్తులు వానికి సమానములు. కావున వానికి
ధర్మోపదేశములు వృథ యని వేటుగఁ జెప్ప నవసరము కాన్పిం
పదు. ధర్మము దాసక్తిలేని ఘోరనాస్తికుఁ డేల జీవింపవల
యును? అట్టివాఁడు మరణించుట శ్రేయముగాదా?

“సాధారణముగ దలిదండ్రులు సంతానము చిర
కాలము వర్ధిల్లుచుండవలయు నని తలంచుట సహజము. కాని
నేనట్లు కోరుటలేదు. మీజననియు గోరుటలేదు. మీరెప్పుడు
మరణింతురా యని మే మిర్వురము భగవంతుని ప్రార్థించుచు
న్నాము. ఆత్మహత్య మహాపాతక మని శాస్త్రములయం
దున్నది. అందువలన యోచింపుచుంటిమిగాని, లేకుండిన ఇది

వరకే మేము మరణింపవలసి యుండెను.” అని పలువిధముల దూషించెను.

ఇట్లు తండ్రి మండిపడఁగా వారి కందువలన నణుమాత్ర మగు తెలివి కలిగెను. జీవితమును స్వర్థబుచ్చుచున్నా మని తలఁచి విద్యాభ్యాసమునకు బయలుదేరిరి. విదేశముల కేగి మిక్కిలి కృషిసల్పి పలువిద్యల నభ్యసించిరి. కాని యందు వారు ముఖ్యముగ నభ్యసించిన విద్య లివి. ఒకఁడు మృతజంతువుల యెముకలన్నియు నొక రాశిగఁ బోసిన వానిని విడఁదీసి యాయె ముకలను యథాస్థానమం దుంచి యాజంతువునకు తొంటిరూప ముసూక్ష్మించు విద్యను నేర్చెను. రెండవవాఁడు మాంససంజనని విద్య నభ్యసించెను. దానిమూలమున మృతజంతువుల కంకాళ ములయందు మాంసమును సరిజేయవచ్చును. మూడవవాఁడు మృతజంతువు శరీరముమీఁద సరిగ చర్మమును గప్పటను నేర్చుకొనెను. నాల్గవవాఁడు చచ్చినదానిని బ్రతికించు విద్య నాజ్ఞించెను.

ఆ నలుగురు నాల్గు విధము లగు విద్యల నభ్యసించి స్వదేశమునకు వచ్చుచు మార్గమందు చచ్చిపడియుండిన పులినిఁ గొంచిరి. దాని చర్మ మొక దిక్కునను, మాంసము మరియొక దిక్కునను, ఎముకలు వేరొక దిక్కునను గుట్టలుగఁబడియుం డెను. మొదటివాఁడు ఎముకలను సరిగ నతికించెను. రెండవ వాఁడు దానికి మాంసము నాయా ప్రదేశములకు తగినటు లుంచి సవరించెను. మూడవవాఁడు చర్మమును గప్పెను. నాలుగవవాఁడు ప్రాణములు పోసెను. వెంటనే యదిలేచి యా నల్వర నొక్క నిముసమున భక్షించెను.

కథ పూర్తియైనంతనే బేతాళుడు, “మహారాజా! ఆ నల్వరయం దెవ్వడు మిక్కిలి మూఢుడు.” అనగా విక్రమాదిత్యుడు. “ప్రాణదానం బొసంగినవాడు.” అని నుడివెను. అందుల కెంతయు సంతసించుచు బేతాళుడు విక్రమాదిత్యుని ధైర్యస్థైర్యములు కార్యదీక్షయం దణుమాత్రమైనను దరుగకుండుటకు ఆశ్చర్యమొందుచు తిరిగి యా వృక్షము మీది కేగి ప్రవేలాడజొచ్చెను. విక్రమాదిత్యుడు వెంటనే యేగి యా శవమును గైకొని వచ్చుచుండ బేతాళుడు మరల నొక కథ నారంభించెను.

22-వ కథ

మహారాజా! విష్ణుపుర మను పట్టణమందు నాగాయణ దేవుడు నొక బ్రాహ్మణుడుండెను. ఆతడు పండితుడు. ఎనుబదివత్సరములు నిండిన వృద్ధుడు. అతనికి సంసారభోగములయందు వైరాగ్యము కలుగకుండెను. అందువలన మంచము మీదఁగూర్చుండి యిట్లు తలపోయసాగెను. “వృద్ధుడ నైతిని. శరీరము దుర్బలమైనది. నాలుగడుగులు తిన్నఁగనడువజాలను. అయినను ప్రయోజనంబేమి? సంసారభోగములమీద లేశమైనను విరక్తి కలుగలేదు. ఏమి చేయుదును? పరకాయ విద్య నెరుంగుదును గదా? ఆ విద్యవలన జరాజీర్ణమగు నీ దుర్బల శరీరమును వీడి యే యువకుని శరీరమందో ప్రవేశించి సంసారభోగేచ్ఛను పూర్తిచేసికొనవచ్చును. కాని యాకస్మికముగ నీ శరీరమును వీడి మరియొక శరీరమందు ప్రవేశించినయెడల నా యుద్దేశము నెల్లరును గ్రహింతురు. చాల చిక్కులయందఁ

దగుల్కొన నచ్చును. కావున యోగసాధన నెషమున బయలు
దేరి యరణ్యముల కేగి పిమ్మట వీలు బట్టి ప్రవర్తించుట
యుత్తమము” అని యనుకొని నారాయణ దేవుడు గృహ
మును వీడి యరణ్యములకేగెను. కొంతకాల మచటనుండి
యొక పురమందలి శ్మశానమును సమీపించి దహనమునకు
సిద్ధముగ నున్న యువకుని శరీరమందు బ్రవేశించి విషయ
సుఖముల ననుభవింపఁ జొచ్చెను.

కాని యా బ్రాహ్మణుడు స్వీయ దేహమును వీడు
నప్పుడు మిక్కుటముగ దుఃఖించెను. యువకుని శరీరమందుఁ
బ్రవేశించినంతనే నవ్వసాగెను.

కథను పూర్తిచేసి బేతాళుడు “మహారాజా! ఆ
బ్రాహ్మణుడు నవ్వుటకును దుఃఖించుటకును కారణమేమి?”
అని యడుగ విక్రమాదిత్యుఁ డిట్లనియె “బేతాళుడా! ఇన్ని
దినములుగ నివసించుచుండిన నీ దేహముతోడ సంబంధము
పూర్తియాయెనని దుఃఖించెను. యువకుని శరీరమందుఁ జేరి
విషయభోగము లనుభవింపవచ్చు నని సంతసించెను.

ఈ మాటలకు బేతాళుడు సంతసించుచు ఇంకను
నీతని పరీక్షింపవలయునని తలచి తెప్పపాటు కాలములో
వెనుకకుఁబోయి శిరీష వృక్షమున వ్రేలాడఁజొచ్చెను. విక్ర
మాదిత్యుఁ డాశవమును శ్మశానమునకుఁ దీసికొని పోవలయు
నను పట్టుదలతోడ తిరిగి యా వృక్షమును సమీపించి శవ
మును మోసికొని కొంతదూరము నడచునప్పటికి బేతాళుఁ డీ
క్రింది కథను చెప్పసాగెను.

23-వ కథ

మహారాజా! గోవిందుడను బ్రాహ్మణుడు ధర్మపురమందు నివసించుచుండెను. ఆతని కిర్వురు పుత్రులుండిరి. అందొకని పేరు భోజనవిలాసి, రెండవవాని పేరు శయ్యావిలాసి. భోజనపదార్థముల గుచి మొదలగువానిని గనిపెట్టుటయందు భోజనవిలాసుడు కడు నేర్పరి. అందువలన భోజనపదార్థములయందేమాత్రము లోప ముండినను నాతడు భుజింపలేకుండెను. శయనమందేలోపమున్నను శయ్యావిలాసి నిదురింపకుండెను. గోవిందుని పుత్రులిర్వురినిద్యలయందసామాన్యములను విషయము దేశవిదేశములయందును వ్యాపించెను. ఈ వృత్తాంతమును విని రాజాశ్చర్యాన్వితచిత్తుడై వారిర్వురందీసికొని రావలయునని నేనక్షలంబంపెను. వారేగి యా బ్రాహ్మణకుమారులిర్వురందీసికొనిరాగా రాజు వంటవానిని బిలువనంపి పలువిధములగు పిండివంటలు మొదలగు వానిని సిద్ధముచేసి యాతనికి భోజనముం బెట్టుండని యాజ్ఞాపించెను. అటులే యాతడు భోజనపదార్థములను సంసిద్ధముచేసి భోజనవిలాసి సమ్ముఖమందు బంగారుపల్లెరమందుం బెట్టిరి. భోజనవిలాసి చివ్వునలేచి రాజు సన్నిధికి వచ్చెను. రాజాతని గాంచి భుజించితివా? అని యడుగ భోజనవిలాసి యిట్లనియె. “మహారాజా! నేను భుజింపలేదు. ఏలయన, ఆ పదార్థములన్నియు అసహ్యముగ నున్నవి. శ్మశానమందు బండిన వరిధాన్యమును దంచిన బియ్యముతోడ అన్నము వండినాడు. అందుండి పీనుగల వాసన వచ్చుచున్నది. కావున నేను భుజింపలేదు.”

అను మాటలు విని పిచ్చివాడని పకపక నవ్వుచు, ఆ ధాన్య మెచ్చట బండినదియు కనుగొని రావలయు నని సేవకుల బంపెను. వారు విచారించి తిరిగి వచ్చి మహారాజున కిట్లు విన్నవించిరి. “అర క్రోసుదూరమం దొక గ్రామ మున్నది. ఆ గ్రామ శ్మశానము నానుకొనియున్న భూమియందు పండిన పరిధాన్యమును నగరపాలకుఁడు దెచ్చి నిల్వయుంచెను. ఆ ధాన్యమును దంచిన సన్నబియ్యమును పాకాధ్యక్షుఁడు వండి యున్నాఁడు.” అను వృత్తాంతమును విని భోజన విలాసుని ప్రజ్ఞకు రాజు మిక్కుటముగ సంతసించెను.

దివ్యసుందర మందిరమందు శయ్యనువేయించి శయ్యా విలాసుని శయనించుమనిరి. కాని యాతఁడు నిమేషకాలము దానిమీద శయనించి తిరిగి మహారాజును సమీపించి యిట్లు నియె. “మహారాజా! నా శయ్యయందలి యేడవపొరలో వెండ్రుకయున్నది. అందువలన నాకు నిదురరాక లేచివచ్చితిని. అనఁగా రాజు సేవకులతో శయ్యను పరిశీలించి చూడవలయు నని చెప్పెను. వారు శయ్యను పరిశీలనచేసి యేడవపొర యందు వెండ్రుకయున్న దనఁగా రాజు సంతసించి వారిర్వురకు మంచి బహుమతు లిచ్చి పంపించెను.”

ఆ యిద్దరిలో మిక్కిలి ప్రశంసాపాత్రుఁడవ్వడని బేతా యుఁడు విక్రమాదిత్యుని బ్రశ్నింప నాతఁడు “శయ్యావిలాసి.” అనియెను.

అనంతరము మహారాజు మరల శ్మశానములోని చెట్టు నుండి బేతాళుని తెచ్చుచుండఁగా ఆతఁడు నిట్లు వచించెను.

24-వ కథ

నుహారాజా! కలింగ దేశమునం దొక గ్రామమున
యజ్ఞశర్మయను బ్రాహ్మణుడు నివసించుచుండెను. అతడు
తనకు సంతానము లేకుండుటకు వగచి పరమేశ్వరునిగూర్చి
తపమాచరించెను. పిమ్మట పరమేశ్వరుని యనుగ్రహము
వలన నాతని కొక పుత్రుడు పుట్టెను. అతడు క్రమక్రమముగ
వర్ధిల్లిన కొలది వత్సరములలోనే సర్వశాస్త్ర పారంగత
డాయెను. కాని ప్రయోజన మేమి? పదునెనిమిదవ వత్సరముననే
మరణించెను. ఆ దుఃపతుల దుఃఖమును వర్ధించుటెల్ల
ఆ శవమును శ్మశానమునకుం గొనిపోయిరి.

ఆ శ్మశానమునందొక వృద్ధుడు తపమాచరించుచుండెను. అతడు ఊరవమునుగాంచి “నా శరీరము జరాజ్యస్త
యైదులకును పనికిరాకయున్నది. ఈ యువకుని శరీరమును
బ్రవేశింతును. అట్లొనర్చినయెడల యోగసాధనము చేయుటకు
నాకు మిక్కిలి యనకాశముండును.” అని తలచి భగవంతుని
మును సమీపించుచు ఆ యువకుని శరీరమందు బ్రవేశించెను.

ఆ బ్రాహ్మణ కుమారుడు లేచి కూర్చుండగా యజ్ఞశర్మ
శర్మ పుత్రుని చూచి ప్రధమమున నవ్వెను. తర్వాత దుఃఖించెను.

అని కథను ముగించి బేతాళుడు విక్రమాదిత్యుని
చూచి యిట్లనియె: “నుహారాజా, యజ్ఞశర్మ ప్రథమమున
నవ్వుటకును, తర్వాత దుఃఖించుటకును కారణ మేమి?” అన
నుహారా జిట్లనియె.” మరణించిన కొడుకు బ్రతుకుటకు సంత
సించెను. యోగి పుత్రుని శరీరమందు బ్రవేశించుటకు దుఃఖం

చెను.” అను మాటలు విని బేతాళుడు “విక్రమాదిత్యుఁ
డసామాన్యప్రతిభాశాలి. సత్యవాది. ధర్మాసక్తుఁడు. నిరుపమాన

కార్యనిపుణుడుఁ అందువలననే గాఢాంధకారమగు నీ నిశీధిని
 బేతాళుఁడ నగు నన్నుఁ గాంచి యొకింతయైన చలింపక నా
 ప్రశ్నలకు సరియగు బ్రత్యుత్తర మిచ్చుచు, ఇరువదిమూడు
 మారులు వెనుకఁ బోయినను తిరిగి శవమును దీసికొని ప్రతి
 జ్ఞానుసారము శ్మశానమునకుఁ దీసికొని పోవలయు నని ప్రయో
 త్నించుచున్నాఁడు. దుర్మార్గుఁ డగు యోగి తనకపకారమున
 ర్చుటకుఁ బ్రయత్నించు విషయము విక్రమాదిత్యుఁ డెరుంగి చు.

అయినను నిర్భయముగ ప్రతిజ్ఞాపరిపాలనమునే ముఖ్యముగఁ
 బెట్టుకొని యాడినమాట తప్పకుండ శవమును దీసికొని దేవుని
 పిమ్మట ప్రాణరక్షణ విషయమును చూచుకొనవచ్చు నని పలు
 చుచున్నాఁడు. నా కథలను విని నిర్మలా సక్తివలన మౌనమున
 వీఁడుచున్నాఁడు. నే నాతనిమౌనభంగమునర్చుటకుఁ బట్టి పట్టి
 యుంటిని, కాని యట్టి సత్యసంధుఁడగు మహారాజును
 చుట తగదు. ఈతని ధైర్యోత్సాహముల యందేమి? పరివ్రా
 యందేమి? లోపమేమైనఁ గలుగునటులతోపదు. అయినను పాప
 యొకమారు బ్రయత్నింతును. ఈ ప్రయత్నమునఁగూడ గాఢ
 ధైర్యసైర్యములకు లోటు కలుగనియెడల విక్రమాదిత్యుని

సర్వవిధములఁ దోడ్పడుదును” అని తలంచి శిశిష వృక్ష
 శాఖల వ్రేలాడఁజొచ్చెను. విక్రమాదిత్యుఁడు అత్యంత సాహ
 సుఁడు. అందువలన నణుమాత్రమైనను జంకక శవమును దీసి
 కొనిపోయి తీరవలయు నను సంకల్పమున వెనుకకు మరల
 శవమును దీసికొని బయలుదేరి వచ్చుచు మౌనముగ ప్రయా
 నమును సమీపించునప్పుడు బేతాళుఁడు నవ్వుచు “మహారాజా!
 నేనొక చిత్రమైన కథను జెప్పుదును.” అని గుడివి య
 కథను చెప్పెను.

25-వ కథ

మహారాజా! దక్షిణదేశమున ధర్మపుర మను నొక పట్టణ మున్నది. అది యా దేశమునకు రాజధాని. మహాబలుఁ డనువాఁ డా దేశమును పాలించుచుండెను. కాని యాకస్మికముగ మరియొక రాజు దండెత్తివచ్చి ధర్మపుర దుర్గమును ముట్టడించెను. శత్రు సైన్యములతోడ కొన్నిదినములు ఘోరయుద్ధముచేసెను. కాని ప్రయోజనమేమి? మహాబలుని సైన్యము రూపుమాసెను. అప్పుడు మహాబలుఁడు చేయునదిలేక భార్యను పుత్రికను వెంట నిడుకొని కోటయందలి గుప్తద్వారము మూలమున పలాయనమాయెను.

రాణియు, కుమార్తెయు క్రింద కాలుబెట్టియెలుంగరు. అందువలన మహారణ్యమున కొంతదూరము నిర్గమించునప్పటికి మిక్కిలి యలసిరి. వారి పాదములు వాచెను. క్షుద్ధాధలఁ బరితపింపజొచ్చిరి. అప్పుడు రాజు వారి బాధను కని సహింపజాలక వారిర్వుర నొక వటవృక్షమునీడఁ గూర్చుండఁ బెట్టి కందమూలఫలములను, జలమును దీసికొని వచ్చుట కేఁగెను. కాని యెంతవడికిని మరలి రాకుండెను. రాణియు కుమార్తెయు ఆకలికి పరితపింపజొచ్చిరి. ఇంతలో సూర్యుఁడస్తమించెను. చీకటిపడుచుండెను. గత్యంతర మేమని రాణి దుఃఖింపజొచ్చెను. రాకుమారి భయపడసాగెను.

కుండిన నగరాధినాథుఁడగు చంద్రసేనుఁడు, పెద్ద కుమారునితోడ క్షేట్రము వచ్చెను. వారిర్వురు మహారణ్యమున స్త్రీల పదచిహ్నములఁగాంచి యాశ్చర్యాన్వితచిత్తులై యాయడుగుల జాడనుబట్టి వటవృక్ష సమీపమునకు వచ్చిరి.

అచ్చట పరమనుదరులగు ఇర్వురు స్త్రీలు దుఃఖించు చుండుటను గాంచి వారిని సమీపించి పుట్టుపూర్వోత్తరములు విచారగా చంద్రసేనుని హృదయము కరగెను. వారి నోదార్చితన నగరమునకుఁ దోడ్కొని బోయెను. కొన్ని దినములు గడచిన పిమ్మట రాకొమరిని రాజు వివాహమాడెను. రాణిని యువరాజు వివాహమాడెను.

అంతటితో కథను ముగించి బేతాళుఁడు నవ్వుచు నిట్లనియె. “మహారాజా! వీరికి చెరియొక పుత్రుఁడు కలిగినయెడల వారు పరస్పర మే మనుదురు?” అని ప్రశ్నింప విక్రమాదిత్యుఁడు నవ్వుచు ప్రత్యుత్తర మీయక శవమును మోసికొని ముందుకు పోవుచుండెను.

ఉపసంహరము.

బేతాళుఁడు తన కథను ముగించి యిట్లు తలఁచెను. “మహారాజును మిక్కుటముగ బాధించితిని. ఆతని మౌన ప్రతము నిగువడినాల్గు మారులు చెడఁగొట్టితిని. ఇరునదియైన నమాగు మౌనమును రక్షించుకొనుటకు నవ్వుచు ముందేగు చున్నాఁడు. ఇక నీతనిని బాధింపజనదు. ఆతని నవ్వునే ప్రత్యుత్తరముగఁ తలంచిన చాలదా! మహా పురుషుఁడును, సత్యవాక్యనిరతుఁడును, ధర్మపథగమియు, త్యాగశీలుఁడును, దయాసత్యశాంతాది సర్వగుణభూషితుఁడును, శైలిసాహస విక్రమాది వీర లక్షణ లక్షితుఁడు నగు నీ చక్రవర్తిని రక్షించి పరమ ముక్తాస్తుఁడగు నాయోగి సంతమొందింతును. విక్రమార్కున కంక్షయై నిలుతును.” అనుకొని యిట్లనియె. “మహారాజా! నీవు రాజ్యపీఠము నధిష్ఠించి ధర్మమును నాల్గుపాదముల నడ

పుచున్నావు. నీయందేవిధముగ లోపము కాన్పించినను నిన్ను సంహరింపవలయు నని పలుప్రయత్నము లొనర్చితిని. పలు విధములఁ బరిశీలించి చూచితిని. కాని నీవు మహా పురుషుఁడవు. సింహాసనాసీనుఁడవై భూమండలమునంతయు నేలుటకు సర్వవిధముల నర్హుఁడవు. నీ స్థిరచిత్తమునకును, ధైర్యసాహసములకును, బుద్ధికుశలతకు నెంతయు సంతసించితిని. కావున నీ కొకమాట చెప్పెదను వినుము. నేను చెప్పినట్లు ప్రవర్తింపనిచో నీకు మృత్యువు దప్పదు.”

అని యిట్లుపదేశించెను. “నిన్ను శవమును దీసికొని రావలయు నని చెప్పిన యోగి కుమ్మరి. ఆతని పేరు శాంతి శీలుఁడు. నీవు తీసికొని పోవుచున్న యీ శవము భోగవతి సగరాధినాథుఁడగు చంద్రభానునిది. శాంతి శీలుఁడు యోగ బలమువలన చంద్రభానుని వధించెను. నిన్ను వధించినఁగాని యాతని మరణోవాంఛ సిద్ధింపదు. ఇప్పుడే నే నీశవమునుండి నిర్గమించెదను. నీ వేగినంతనే యాతఁడు సముచిత సంభాషణల మనోభావమును దెలియనీయక నన్నాహ్వానించును. నేను శవమునందు ప్రవేశింతును. నిన్ను సాష్టాంగప్రణామం బొచరింపు మని చెప్పును. అప్పుడు నీవు సాష్టాంగపడినయెడల వెంటనే నీ తలను ఖండించి నాకు బలియొసంగి విద్యాధరులకు చక్రవర్తి యగుచు. కావున సాష్టాంగపడు మని నుడివినప్పుడు నీవు “నేను మహారాజను; ఇదివర కెప్పుడును సాష్టాంగదండప్రణామం బొచరించి యెఱుంగను. కావున మీరు జూపింపుఁడు. అటులే సాష్టాంగప్రణామం బొచరింతును.” అని నుడివినయెడల నాతఁడు నీకు చూపుటకుసాష్టాంగపడును. వెంటనే యాతని శిరమును ఖండించుము. పిమ్మట నా

రెండు శవములను కాళీదేవాలయమునకు పశ్చిమ దిక్కున కళ
కళ కాగుచున్న నూనె గంగాశమున వేయుము. అప్పుడు నీకు
బేతాళసిద్ధి యగును. సమాప్తమగుదువు. చిరకాలము రాజ్య
భాగముల ననుభవించి యాచంద్రార్కకీర్తిని గాంతువు.”

అని నుడివి బేతాళుడు చంద్రభానుని శవమునుండి
నిర్గమించెను. విక్రమాదిత్యుఁ డాశవమును గైకొని యోగిని
సమీపింప శాంతిశీలుఁడు మిక్కుటముగ సంతసించి విక్ర
మాదిత్యుని ధైర్యసాహసములు పొగడెను. వెంటనే యోగి
యా శవమును బూజించి బేతాళు నాహ్వానించెను. బేతా
ళుడు శవమునందుఁ బ్రవేశించెను. అప్పుడు శాంతిశీలుఁడు
విక్రమాదిత్యుని చూచి యీ శవమునకు సాష్టాంగ నమస్కార
మొనర్చు మని యచట నున్న ఖడ్గమును చేత ధరించెను.
విక్రమార్కమహారాజు అణుమాత్రమైనను చలింపక శాంతి
శీలుని చూచి యిట్లనియె. “యోగివరా! నేను మహారాజను,
ఇంతవరకు సాష్టాంగప్రణామం బాచరించి యెరుంగను.
కావున మీరు సాష్టాంగ నమస్కార మొనర్చుఁడు. పిమ్మట
మీ రొనర్చినటుల ప్రణామం బాచరింతును.” అన శాంతి
శీలుఁడు ఖడ్గమును క్రిందబెట్టి శవమునకు సాష్టాంగ ప్రణామం
బాచరించెను. వెంటనే విక్రమాదిత్యుఁడు ఒరలోని ఖడ్గ
మును దీసి శాంతిశీలుని శిరమును ఖండించెను. ఈ యశ
ద్భుత సాహసమును గాంచుచున్న దేవతలు పుష్కర
గురిపించిరి. అప్పుడు దేవేంద్రుఁడు మహా

స్మృతి కలదగినది యేమున్నది? అయినను ఆ చంద్రార్కముగ ఈ మటనము జగత్తునందుఁ బ్రచార మగుచుండు అనరమొసఁగుఁడు.” అన దేవేంద్రుఁడు “తథాస్తు” అని యంతర్హితుఁడాయెను.

పిమ్మట విక్రమాదిత్యుఁడు ఆ రెండు శవములను కిశకిశ కాగుచుండిన నూనె గంగాళముందుఁ బక్షివేయ నందుండి తాళ బేతాళులను నిర్వురు ఘోర రూపాలు ప్రత్యక్షమై ట్లుట్లనిరి. ‘మహారాజా! నీకేమి కావలయును? ఎట్టి దుష్టత కార్యమునై నను త్రుటిలోన స్థాధితుము. నీవు తలంచుకొనెంత నే నీ కడకువత్తుము.’ అన విక్రమాదిత్యుఁ డిట్లునియె. ‘తాళుఁడా! బేతాళుఁడా! ఇప్పుడు నా కెట్టి పనియ నేను కావున నిర్గమింపుఁడు. కాని నేను తలంచుకొనిన శాస్త్రమునే నచ్చుచుండవలయును సుమా!” అని నుడిచి నా రిద్దరుంతర్హితులైరి.

విక్రమాదిత్యుఁడు దేదీప్యమానముగ వెలుగుచు రాజధానికి వచ్చెను. పిమ్మట ధరాచక్రమునకు చక్రమై ధర్మరాజు రాజ్యపాలనం బొసర్చుచుండెను.

సంపూర్ణము.

glimma
h
K. J. J.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ ಪರಿಶೀಲನಾ ವರದಿ

ಪುಸ್ತಕದ ವಿವರ	TPLA123B172
ಪುಸ್ತಕದ ವಿವರ	ಪರಿಶೀಲನಾ ವರದಿ
ತಾರೀಖು	29/10/24
ಮುಂದು ಅಥವಾ	NO
ವಿಷಯ ಅಥವಾ	NO
ಮೊತ್ತದ ವಿವರ	133
ವಿವರಿಸಿದ ವಿವರ	NO
ಭಾಗದ ವಿವರ	B, 144
ಲೇಖನ ವಿವರ	51,52,61,62,75,76,77,78,81,82,107,108,115,116
ತಯಾರು ಮಾಡಿದ	ASIMBI
ವಿವರಿಸಿದ ವಿವರ	ASIMBI
ಪ್ರತಿ ಪರಿಶೀಲನಾ	KASIMBI
ವಿವರಿಸಿದ ವಿವರ	
ಉದ್ದೇಶ ಮಾಡಿದ	
ಪ್ರತಿ ಪರಿಶೀಲನಾ	
ವಿವರಿಸಿದ ವಿವರ	Good